

Gepubliseer op:

Deur Christus Alleen

Tuisblad van dr. A.H. Bogaards

www.enigstetroos.org

Ds. H Veldkamp

MOEDERS
IN DE BIJBEL

Inhoud

TEN GELEIDE	3
I. EVA.....	4
II. DE NAAMLOZEN.....	6
III. SARA	9
IV. REBEKKA.....	12
V. RACHEL	15
VI. JOCHEBED	18
VII. ZIPPORA.....	23
VIII. EEN MOEDER IN ISRAËL	26
IX. DE MOEDER VAN SISERA.....	30
X. DE MOEDER VAN MICHA	34
XI. DE MOEDER VAN SIMSON.....	39
XII. DE MOEDER VAN IKABOD	43
XIII. HANNA	46
XIV. RIZPA.....	49
XV. DE STIEFMOEDER.....	53
XVI. DE ONGEHUWDE MOEDER.....	56
XVII. DE ONVERSTANDIGE MOEDER.....	59
XVIII. DE KONINGIN-MOEDER.....	62
XIX. MARIA, DE MOEDER VAN JEZUS.....	65
XX. SCHOONMOEDER	68
XXI. DE MOEDER VAN ZEBEDEÛS' ZONEN.....	71
XXII. MARIA, DE MOEDER VAN MARKUS.....	74
XXIII. DE ONTAARDE MOEDER	77
XXIV. GROOTMOEDER	80
XXV. EEN VROME MOEDER.....	83
XXVI. MOEDER-BESTUURSLID	86
XXVII. DE KERK ALS MOEDER.....	89

TEN GELEIDE

De Bijbel is een Goddelijk Boek en tegelijk het meest "menselijke" boek dat er bestaat. Er is wel geen levenskring aan te wijzen, waar de Bijbel niet over meespreekt, of laat me 't liever zo zeggen: waar de Bijbel niet het beslissende woord over uitspreekt. En waar alle levenskringen opbloeien uit het gezin, en *in* dat gezin "moeder" weer de koesterende haard is, die alles en allen verwarmt, spreekt het wel vanzelf, dat de Bijbel zo heel dikwijls van "moeder" spreekt. Niet zó, dat Gods Woord daar in het abstracte over redeneert, een loflied zingt op het moederschap, of een cursus geeft voor aanstaande moeders. Maar dit wondere Boek laat ons de moederfiguren *zien*, en het is meer dan opmerkelijk, hoe menigmaal ons in het heilig Boek het moederportret wordt getekend. We zien haar overal in haar strijd en overwinning, in haar hopen en vrezen. Ja, zo hoog eert de Bijbel het moederschap, dat God Zelf met een moeder vergeleken wordt. Is het dan niet een echt moederlijke trek van onze Vader, Die in de hemelen is, als gezegd wordt: Hij zal alle tranen van de ogen afwissen?

Van deze moeders in de Heilige Schrift nu wil dit boek iets zeggen.

I. EVA

Eva heette aanvankelijk Manninne.

Haar man had haar zo genoemd bij de eerste verrassende ontmoeting in het paradijs.

Adam was dichter, moet u weten, en de verschijning van de vrouw, zijn vrouw in de hof inspireerde hem tot het eerste lied, dat de geschiedenis der mensheid kent:

"Deze nu eindelijk
Is been uit mijn gebeente
En vlees uit mijn vlees;
"Mannin" zal zij heten
Want uit de man is zij genomen".

Ziedaar de bruiloftszang van Adam op de dag van zijn huwelijk.

De zonde is de gemene verwoester van alle mooie dingen in de wereld. Zij vreet alles aan, zij breekt alles stuk. Ook het huwelijk. Het mooie huwelijk tussen Adam en Eva is ook gebroken, kapotgegaan, het dreigde 'n moment helemaal te derailleren.

U kent dat moment.

Adam is helemaal niet meer in extase over zijn "Mannin", wil haar nauwelijks meer aankijken, in elk geval geen woord meer tot haar zeggen, als hij verachtelijk over z'n schouder wijst naar "die vrouw", die vrouw, hoe heet ze ook weer, die Gij mij gegeven hebt! Zo is er de breuk gekomen, — de verwijdering van twee mensen, die elkaar zo onuitsprekelijk hebben liefgehad.

Dit is gelukkig zo niet gebleven.

Toen de genade van God kwam in deze beide gebroken levens, hebben ze elkaar weer gevonden. Adam heeft weer z'n arm geslagen om z'n vrouw en deze twee harten gingen weer slaan één klop, toen Adam haar toefluisterde een nieuwe naam: Eva.

Chawwa — moeder des levens!

Ook deze naam is een lied.

Een lied van geloof en van liefde.

Van geloof allereerst.

Want let erop, wannéér Adam zijn vrouw Chawwa, leven, noemt. Het is op het ogenblik, dat God zegt: tot stof zult gij wederkeren, en als alles spreekt van dood!

Dan zegt Adam nee tegen de dood. Niet de dood, maar het leven zal triumferen, want heeft God niet gesproken ook van het "zaad der vrouw", dat de duivel en de zondemacht zou vernietigen?

Op dat woord van God geeft Adam het geloofsantwoord.

Het antwoord is kort maar krachtig.

Chawwa! Eva!

Deze naam is ook een lied van de liefde, want door het gemeenschappelijk geloof in de komende Verlosser, hèt Vrouwenzaad, hadden man en vrouw elkaar weer gevonden en zijn ze samen het harde leven tegemoet gegaan, en hun bijna gederailleerde huwelijk werd hersteld en geadeld door de liefde van Christus.

Gelijk haar naam is, zo is Eva geweest: moeder! Moeder des levens.

En dan in 't bijzonder *gelovige* moeder!

Zo sterk heeft zij geleefd uit Gods belofte van de komende Verlosser, dat zij in het eerste het beste kind dat ze kreeg reeds hèt Vrouwenzaad heeft gezien: Kain! Ik heb een *man* van de Here gekregen.

Hoe heeft ze zich vergist.

Niet in haar God, en niet in haar geloof, maar in deze zoon!

Eva heeft ook schier alle smarten meegemaakt die een moeder maar doormaken kan. Eén jongen gestorven, en hoe? Vermoord door z'n eigen broer. Een grote jongen dood, en dan nog een jongen te hebben die moordenaar geworden is! En die bovendien naar God niet weer terug wilde! Ik denk dat Eva duizendmaal meer geschreid heeft om haar levende, dan om haar dode zoon. Je kunt ze beter naar 't kerkhof brengen, dan zó, als Kain! En toch heeft Eva ook haar Kain liefgehad, wie weet méér nog dan alle andere kinderen samen, en zo er al ooit een woord van verwijt gevallen is, dan zal Eva zichzelf verweten hebben: jongen, jij zou zo slecht nooit geworden zijn, als je niet zo'n slechte moeder had gehad.

Want ziet u, die "erfzonde" van de voorouders in het paradijs, dat was toen nog geen versleten munt als nu, maar dat was allemaal nog vers! Eva heeft zo heel dicht bij de komende Verlosser geleefd, omdat ze de verschrikkelijkheid van de zonde en de val zo reëel heeft doorleefd.

Zo is dan Eva op en top gelovige moeder, die worstelt voor haar geslacht en voor haar zaad om het leven en de verlossing.

Dat heeft ze natuurlijk ook gedemonstreerd in woord en daad.

Hoe, dat weet ik niet precies.

Ik denk op dit ogenblik aan een woord van de bekende toneelschrijver-dominee-verzetsstrijder Kaj Munk.

Hij vertelt ergens dat zijn eerste moeder hem elke avond voor 't naar bed gaan liet zeggen: "goeden nacht, God en Jezus, en alle heilige engelen".

"En zo wist ik al", vervolgde Kaj Munk, "toen ik vijf jaar was, dat wij mensen met alles wat ons dierbaar is in twee werelden thuis zijn". Zijn moeder had de draad naar de eeuwigheid in z'n kleine kinderknustjes gelegd.

Ziedaar de onsterfelijke roem en de grote opdracht van Eva en alle christenmoeders, dat ze hun Abel en Seth en hoe ze verder heten mogen, leren dat ze in twee werelden leven en niet in één!

Zo is ook uit Eva de "heilige linie" kunnen voortkomen, mensen die met God wandelden, en de naam des Heren begonnen aan te roepen, en door het geloof de wereld hebben overwonnen.

Zijn er nog veel moeders als Eva en die vrome moeder van Kaj Munk? Geven zij de kinderen het allerbeste *zelf* mee, of vinden ze 't alleen maar erg dierbaar dat hun kinderen op de kleuterschool al zulke mooie versjes van de Here Jezus leren, zonder dat moeder zelf ooit de moeite doet om ze van de Here Jezus te spreken?

II. DE NAAMLOZEN

Het is ons allemaal bekend, dat de oude wereld van voor de zondvloed is ondergegaan.

Minder bekend is de oorzaak daarvan.

Zeker, in 't algemeen weten we wel, dat het de boosheid der mensen was, die Gods toorn ontketende en de zondvloed opriep.

Maar wat was nu precies gedetailleerd die boosheid? De Bijbel geeft er een antwoord op.

Een antwoord, dat ons toch eigenlijk wel zeer onrustig moet maken en tot bezinning moet roepen.

Vooraf de jonge mensen.

Het schip der oude wereld, lieve mensen, is lek gestoten en te pletter geslagen op het..... gemengde huwelijk.

Het zijn voor een groot deel de moeders geweest (het bederf van het beste wordt het slechtste), de *moeders*, die haar kinderen hebben opgevoed tot mannen in de boosheid.

Het is over dit leger der naamlozen, dit groot getal van ongelovige moeders die de eerste wereld hebben doen vergaan, dat ik nu wat ga zeggen.

U weet, dat al heel spoedig de mensheid in tweeën is gespleten. De antithese is zeer oud. Uit het eerste mensenpaar ontwikkelde zich tweërlei geslacht, een dubbele linie, de heilige en onheilige, kerk en wereld, het zaad der vrouw en het zaad der slang.

Kaïn, Lamech, Ada, Zilla, ziedaar enige namen uit de wereldse lijn. Abel, Seth, Henoch, dat zijn enkele namen uit de linie der godvrezenden.

In de tent der vromen begint men de naam des Heren aan te roepen en worden de psalmen geboren.

In Lamechs tent groeit de zang van de haat of wordt gedanst bij Jubals muziekinstrumenten.

Maar dan komt het noodlottig moment, dat deze twee dichter naar elkaar toe gaan groeien en dat de schrijver van Genesis het ontzaglijk dramatisch feit noteert "dat de zonen Gods zagen, dat de dochters der mensen schoon waren, en zij namen zich daaruit vrouwen, wie zij maar verkozen" (Gen. 6:2).

En even later heet het: "in die dagen waren er de reuzen op de aarde, en ook daarna, toen de zonen Gods tot de dochters der mensen kwamen en kinderen baarden; dit zijn de geweldigen uit de voortijd, mannen van naam".

Er zijn uitleggers, met name Joodse, geweest, die bij de "zonen Gods" gedacht hebben aan een soort bovenaardse wezens. Ook verschillende kerkvaders lanceren de mening van een soort huwelijk tussen halfgoden en vrouwen, waaruit dan dat reuzengeslacht, de geweldige mannen van naam, zou zijn ontstaan.

Deze opvatting is al te fantastisch.

De eenvoudige zin is, dat de "zonen Gods", de mannen uit de heilige linie, zich vermengen gaan met de "dochteren der mensen", vrouwen uit het geslacht van Kaïn en Lamech.

Het gemengde huwelijk.

Zij keken niet naar meisjes die de Here vreesden, maar lieten zich alleen leiden door de "schoonheid", en de Kanttekenaars merken op: "alleenlijk ziende op de uiterlijke schoonheid

en de wereldse bevalligheid, niet op de ware religie en de vreze des Heren, of de wil van hun vrome ouders".

Het succes was daverend.

Deze jonge, schone bruidjes werden straks moeders, en moeders van wat voor kinderen! Jongens, die er wezen konden. Knapen van stavast. Kerels straks, die uitblonken door lichaamskracht en forsheid van gestalte. Nooit had de schoonheidscultuur en de lichaamscultuur zulk een hoogte bereikt. Er groeide een geslacht op van louter helden. Geweldig, noemt de Schrift ze, mannen van naam. Mannen die wat betekenden, mannen die de wereld vooruit brachten.

En wat waren die moeders trots op hun jongens. Daar kon je mee pronken. Daar kon je mee voor de dag komen. Nee, dat waren geen papkereltjes, maar hemelbestormers!

Er was geen twijfel aan..... met zo'n geslacht ging de cultuur met sprongen vooruit!

Alleen één ding deden die jongens niet. Zij vreesden God niet.

Geen slechtaards hoor! Och, als 't er op aan kwam, zouden ze geen beestje kwaad doen. Met al hun lichaamskracht waren 't toch maar goeie lobbesen.

Maar ja, aan God en Zijn dienst dachten ze niet. Daar lachten ze wat om.

En ook vooral om die akelige bleke ventjes van Noach: Sem, Cham en Jafeth, die hun tijd verknoeiden met het bouwen van een schip. Daar zou een grote vloed komen op de aarde, werd er gezegd, nou, die zouden ze dan wel meemaken, maar mij heb je niet gezien.

Zo lachten en spotten de jongens er mee, als ze 's avonds thuis kwamen, en moeder..... ja, die lachte mee, want die had ook nooit anders geleerd. Alleen vader dacht misschien nog even terug aan de tijd, toen hij bij zijn ouders thuis was en er dan wel wat anders gesproken werd, maar je vergeet dat nu maar, want daar wordt je maar onrustig van!

Zo is dat in die oude wereld dan gegaan.

Die kloof ontstond niet op éénmaal, maar heel langzaam kwam ze aansluipen.

Eerst hebben de "zonen Gods" nog wat trachten bij te houden van hun voorvaderlijke religie, maar dat is heel geleidelijk uitgesleten. Tegen hun lieve vrouwtjes konden ze niet op. Tegen hun prachtkerels van zonen later nog minder. Er waren af en toe nog allerlei goede voorneemens, maar daarmee is de weg naar de hel geplaveid.

Die hel is ook gekomen.

In de zondvloed.

Al die "zonen Gods", die zich verslingerd hadden aan de "dochteren der mensen", zijn uit hun hoge positie weg-geslingerd. Ik heb een vrouw getrouwd, zeiden ze tot Noach, de prediker der gerechtigheid, de grote waarschuwer en boodschapper Gods, en daarom kan ik niet komen. Het oude liedje, altijd weer het oude liedje. Misschien tegenwoordig wat verouderd. Nu zou men zeggen: Ik heb juist een echtscheiding lopen en daarom kan ik niet komen. Straks misschien met mijn nieuwe vrouw. Maar altijd weer is de vrouw in het spel!

Het is dus feitelijk heel "gewoon" gegaan in de oude wereld. Daar was niets bijzonders en buitengewoons bij. Een aardig meisje. Hoort wel niet bij de kerk, maar dat mag niet hinderen. En dat aardige meisje wordt dan vrouw en moeder en weet in de dienst van God van geen toeten of blazen en weet aan de kinderen geen woord te vertellen over God en de vreugde in Zijn dienst, en de kinderen denken: als moeder altijd zo vrolijk was zonder God, dan kan ik ook vrolijk wezen zonder God, en zo gaat dat maar door.

Zij huwden en werden ten huwelijk gegeven.

Totdat de zondvloed kwam en hen *allen* wegnam.

Op Noach en z'n acht zieltjes na.

Zo heeft de oude wereld zich de dood gegeten aan mooie meisjes en slechte moeders. Dat ze God niet vreesden, namen de "zonen Gods" op de koop toe.

Zonen Gods, hoor je dat?

Zonen Gods, daar gaat je glorie!

Koningskinderen, daar valt je kroon!

Het begint zo onnozel en het gaat zo gewoon.

Is je meisje ook van de kerk?

Nee dominee, dat niet.

Maar 't kan d'r van komen, ziet u!

Jawel, alsof het huwelijk een evangelisatiemiddel is! En als je meisje een gelovige vrouw en een godvruchtige moeder worden moet door jouw toedoen, slappeling, die niet eens het apostolisch gebod kent: trek geen ander juk aan met een ongelovige, nu dan komt er stellig niets van terecht!

Je hebt een "engel" binnengehaald, maar je weet niet eens, dat het een "engel des satans" kan zijn, een die met vuisten slaat, al is het dan niet in letterlijke zin.

De oude kerk is te pletter geslagen op het gemengde huwelijk.

De jonge kerk gaat dezelfde weg.

Als jij niet uitkijkt!

III. SARA

Sara is wel haast de meest moederlijke vrouw in de Schrift.

Heel haar leven is één lange worsteling om het moederschap.

Niet slechts om de weelde van het moeder-zijn te genieten, want de Bijbel verbindt haar moederschap met het *geloof*: "door het geloof heeft ook Sara kracht ontvangen om moeder te worden", wat natuurlijk zeggen wil, dat zij o zo graag haar schoot en haar krachten mee dienstbaar wilde stellen aan de vervulling der Messiasbelofte, en in haar kinderen mee wilde bouwen aan het koninkrijk Gods.

Zo is Sara niet alleen moeder, maar vooral *gelovige* moeder.

Dit geloof kwam vooral daarin uit, dat zij klaar heeft ingezien, dat haar Izak, de zoon der belofte, het kind des Verbonds, beschermd moest worden tegen onheilige invloeden.

En daarvoor heeft zij krasse maatregelen genomen.

Dat ging niet zo maar slapjes toe.

Sara is er de vrouw niet naar, om maar te geven en te nemen, en "om de lieve vrede" het zo nauw niet te nemen.

Zij handelt radicaal.

U kent de geschiedenis.

Twee jongens groeiden er op in haar huis: Ismaël en Izak.

Al spoedig bleek, dat die Ismaël een spotter was, en dat de vreze des Heren niet in hem woonde. Dat kwam in 't bijzonder uit op het godsdienstig feest dat gevierd werd toen Izak, ongeveer twee jaar oud, gespeend werd. Ismaël was toen zo'n opgeschoten jongen. En hij lachte om al die drukte en al dat vrome gedoe, zoals hij dat noemde. Hij toonde zich zó afkerig en balorig, dat Sara 't er benauwd onder kreeg. Ze dacht: o, hoe moet dat worden als Izak straks wat ouder wordt, en die twee broers samen moeten verkeren. Sara wist ook opperbest, dat het kwade er zo gemakkelijk ingaat, vooral bij een kind.

Vanaf dat moment is haar besluit genomen.

Ismaël moet weg.

En Hagar, wier opstandige geest hij blijkbaar ingedronken heeft.

Abram voelde daar niets voor, toen Sara er met hem over sprak. Maar de Here heeft hem duidelijk gemaakt, dat zijn vrouw hierin een fijnere intuïtie had dan hij..... de vader der gelovigen.

En zo *zijn* Ismaël en Hagar vertrokken.

Het is het zoveelste isolement in Abrams leven: eerst van z'n land en maagschap, dan van Ismaël — *zijn* kind toch —, van Lot, z'n neef, en later nòg eens van z'n eigen kind Izak..... Abram moet ook leren dat alleen in het isolement zijn kracht ligt.

Men moet nu heus niet denken, dat het bij moeder Sara enkel licht en geen schaduw is.

Er school in dat wegzenden van Hagar en Ismaël ook heel wat vrouwelijke jaloezie. Zij kon die Hagar, sinds ze als bijvrouw van Abram moeder geworden was, maar heel moeilijk meer verdragen.

Vlees en geest, ongeloof en geloof waren in één hart wonderlijk doorengemengd.

Trouwens, heel de aanwezigheid van Ismaël was mee aan Sara te wijten.

Naast haar zorg over het geestelijk welzijn van Izak, die met Ismaël in één tent moest opgroeien, *moet* ook wel in haar hart geweest zijn de wroeging..... mea culpa, het is mede *mijn* schuld. Hoe vaak *is* dat niet zo bij moeders, dat ze later haar eigen zonden levensgroot terug vinden!

Hoe was dat gegaan? Toen Sara oud werd, en de belofte van de zoon maar steeds on vervuld bleef, toen is Sara ongeduldig geworden.

Ze ging de Here vooruitlopen.

Dat doet het ongeloof altijd. Het kan nooit wachten.

Als een mens niet meer voluit geloven kan, gaat hij *rekenen*.

Zo gingen Sara en Abram samen rekenen: zó oud al! Dat kan nooit meer, dat wij samen nog kinderen krijgen. Trouwens, zo praatten zij zichzelf voor, de Here had wel gezegd dat ze een zoon zouden krijgen, maar *niet*, dat dit kind een kind van Sara zou wezen. Abram moest er maar een vrouw bij nemen. Dat was in die tijd lang niet zo ongewoon en zo erg als nu. En een kind van een slavin gold bovendien als kind van de wettige vrouw. Dat waren zo de zeden en gebruiken in dat land. Niemand zag daar iets verkeerd in.

Maar 't was daarom wel verkeerd.

En toen in die verbondskring de trein eenmaal op verkeerd spoor gezet was, volgde er vanzelfsprekend het ene ongeluk op het andere, en de narigheden waren niet van de lucht.

Er kwam — hoe kan het anders — wrijving tussen de twee vrouwen. Hagar, moeder geworden, verhief zich tegenover haar meesteres en stapte als een pauw zo trots over het patriarchale erf, en Sara, de meesteres, deed van haar kant niet anders dan de slavin goed te laten voelen, dat ze toch maar slavin was.

Zo werd dat dus een sarren van twee kanten.

Totdat Hagar op 'n goeie dag wegliep.

Men zou zo zeggen: mooier kan het al niet, want nu is meteen alles opgelost. Twee "wereldse" mensen uit de heilige verbondskring, en de ruzies voorbij.

We staan eigenlijk even verbaasd, dat een "engel des Heren" Hagar in de weg treedt en haar weer terug stuurt naar Abrams tent, waar ze even later toch weer vandaan gezonden wordt, nog wel onder de goedkeuring des Heren.

Maar in onze verbazing vergeten we de lankmoedigheid Gods.

Ismaël was tenslotte ook "een zoon van Abram", een bondeling, en zulke mensen laat God niet zo gemakkelijk los.

De Here wil Ismaël in de heilige kring des Verbonds houden en vasthouden.

Wie weet!

Maar als dan blijkt, dat zich in Ismaël dezelfde geest openbaart als in zijn moeder Hagar, en deze jongen een spotter wordt — dan is de tijd gekomen, dat God Zelf scheiding maakt, en Ismaël wegzendt uit de tent der vromen.

Ook dan, na die wegzending, verschijnt een engel aan Hagar en Ismaël, maar merkwaardig genoeg heet dan die engel niet zoals de eerste maal (op Hagar's vlucht) een engel *des Heren*, maar engel Gods.

Men proeft het verschil.

De engel des *Heren* is de bode van de God des *Verbonds*.

Dan wil de Here Ismaël nog binnen de kring van het verbond houden.

Maar de tweede maal wordt de engel niet meer geheten naar de God des Verbonds, maar is het alleen maar de engel Gods — God de Almachtige!

De band is nu doorgesneden.

Omdat Ismaël de band heeft losgemaakt.

Ik kom op Sara terug.

Zij heeft met vrome intuïtie gevoeld, dat Izak en Ismaël niet samen mochten opgroeien, en verstaan dat kerk en wereld niet in één huis kunnen wonen.

Zij heeft als moeder haar vleugels beschermend uitgestrekt over de zoon der belofte en hem beschermd tegen alles wat onheilig is en met de dienst des Heren spot.

Zij heeft Izak al heel vroeg de psalm geleerd:

Welgelukzalig de man die niet wandelt
in de raad der goddelozen,
die niet staat op de weg der zondaars,
noch zit in de kring der spotters.

En wij zouden met een variant op Petrus alle christenmoeders willen opwekken, daarin deze "heilige vrouw" na te volgen, om haar kinderen te beschermen.

Is dit zo?

Zien zij er nauwkeurig op toe, met welke vrienden of vriendinnen haar jongens en meisjes omgaan, en welke lectuur zij lezen?

Zijn zij er zich van bewust, hoe ontzettend vatbaar het jonge hart is voor indrukken, en niet het minst voor het onheilige?

Ach, het kan best gebeuren dat wij angstvallig trachten onze kinderen "onbesmet te bewaren voor de wereld".... ze mogen dit niet en ze mogen dat niet!..... *mijn* kinderen gaan niet naar de bioscoop!

Maar dat intussen de wereld levensgroot is *in ons huis!*

Zoekt u de wereld niet alleen buiten.

Ze kan ook binnen zijn.

Verwacht u bij uw kinderen geen vruchten voor de hemel, als in uw dagelijkse gesprekken, in uw doen en laten alles op de aarde gericht is, en als er alleen over de kerk gesproken wordt als er wat te critiseren valt!

IV. REBEKKA

Van Rebekka lezen we in de Bijbel heel veel goede dingen.

Reeds als jong meisje betoont ze zich een en al hulpvaardigheid en bedrijvigheid, en Eliëzer behoefde haar doen en laten bij de bron maar een ogenblik te bespieden om te weten: dat is de geschikte vrouw voor Izak. Er waait ons uit dat tafereeltje een geur tegemoet van de "ideale huisvrouw" uit Spreuken 31.

Met deze fleurige, mooie Rebekka is Izak getrouwd, en hij had haar lief..... geen wonder!

Gesteld al dat 'n Oosterse vrouw van toen vatbaar kon zijn voor de slijmerig-moderne huwelijksopvatting van liefst geen of zo weinig mogelijk kinderen tot z'n last..... Rebekka zeker niet, want samen met haar man heeft ze om kinderen *gebeden*. Dat was nog, laat me dat er eerlijkheidshalve terstond bij zeggen, in de prille mooie tijd, toen het "vlees" nog niet zo afschuwelijk veel te zeggen had in de tent van Izak en Rebekka. Ik heb zo de indruk, dat in de latere jaren de gebeden daar wel "verhinderd" zijn.

Op haar gebed is Rebekka moeder geworden — wat kan het gebed toch ontzaglijk veel bereiken!

En ondanks veel zwakheid heeft zij zich een *gelovige* moeder voor haar kinderen betoond.

Dat blijkt uit het grote verdriet dat ze gehad heeft over de Hethietische vrouwen, waar Ezau mee thuis kwam. Dat heeft ze nooit goed gevonden, en ze heeft er zich nooit bij kunnen neerleggen, zoals zoveel vaders en moeders helaas doen. Haar moederhart was diep gewond over *haar* jongen, die ze zo deerlijk zag afglijden en losweken van de heilige kring des Verbonds!

Dat geloof blijkt ook daaruit, dat zij, meer en beter dan haar man Izak, vastgehouden heeft aan de belofte des Heren over Jakob, dat de meerdere de mindere dienen zou en op deze geringste zoon de verlossende genade des Heren rustte.

Jammer alleen, dat daar zoveel "vlees en wereld" bij kwam.

Haar geloofsinzicht was wel goed, maar de middelen die zij aanwendde om de belofte te verkrijgen, waren meer dan fout. De ellende die ze daarmee gebracht heeft over haar geslacht, is zo enorm, dat gerust kan worden gezegd, dat Rebekka als moeder heeft gefaald — ondanks haar geloof!

Zo pas is gezegd, dat Rebekka met tranen heeft gezien hoe Ezau zich losweekte van de heilige linie, maar men kan dit woord "heilig" haast niet zonder een meelijdende glimlach lezen.

Bij jullie in de kerk is 't ook niet alles, en ga eerst maar eens je eigen tuintje wieden, zeggen de mensen van "de wereld" soms terecht, en dat zou men ook kunnen zeggen van "de tent der vromen" waar Izak en Rebekka met haar jongens woonden.

Dat is toch feitelijk een vleeselijk geknoei tot en met.

We staan hier in Izaks tent nog bij de bron van het "heilige volk", maar deze bron is zó troebel, dat men verbaasd moet staan, dat er nog wat van terecht gekomen is.

Het is allemaal zo "onheilig" als 't maar kan.

Ezau is een aardige, robuste kerel, een beschermer van de patriarchale tent, een ongecompliceerd karakter, waar je van houden kunt, maar niettemin, zoals de Hebreeënbrieff opmerkt, een "onheilige", in de zin van iemand die onvatbaar is voor het heilige. Daar geeft

hij niet om, en dat interesseert hem niet.

Jakob heb Ik liefgehad — Ezau heb Ik gehaat, zegt de Schrift, maar als *wij* onze voorkeur laten spreken, hebben we au fond meer met Ezau dan met Jakob op. Jakob is een gemeen ventje, een achterbaks bedriegertje. Toch eigenlijk ook een "onheilige", want in plaats van z'n broer te waarschuwen voor z'n onverschilligheid, geeft hij hem nog een duw van de wal in de sloot, en ziet er geen been in, hem door bedrog z'n eerstgeboorterecht te ontfutselen.

Dit zijn de kinderen.

En de ouders?

Hoewel Izak *wist*, dat op Jakob de belofte der verkiezing rustte, en zag, dat Ezau die belofte verachtte, wilde hij toch, door vleeselijke voorkeur voor Ezau gedreven, deze zoon de zegen geven. Zóver is Izak, de aartsvader, aan het Woord des Heren ontzonken — alweer een onheilige.

En daar springt dan nog de "onheilige" Rebekka tussen.

Zij heeft het gesprek tussen Izak en Ezau afgeluisterd.

Zij ziet het gevaar voor Jakob dreigend aansluipen.

En nu niet open met haar man spreken.

Niet hem herinneren aan het Woord des Heren over de kinderen reeds vóór de geboorte.

Die "openheid" is in dit gezin blijkbaar allang zoek. De echtgenoten die samen met God gesproken hebben en gebeden om kinderen, kunnen nu samen niet meer over God en Zijn beloften spreken. En ze kunnen er blijkbaar met hun kinderen ook niet eerlijk over spreken. Ieder heeft een geheim voor de ander. 't Is allemaal gekonkel en slimmigheidjes. En van moeder Rebekka gaat het initiatief uit, om vader Izak en Ezau er tussen te nemen. En inplaats van de belofte uit Gods hand te wachten, en open en eerlijk recht door zee te gaan, moeten handigheidjes dienen.

Men hoort der vromen tent weergalmen..... jawel, van vleeselijk geknoei en menselijk gekonkel en duivelse listigheden!

Het fatale van de gang van zaken in dit gezin is de achtergrond. Men is daar (en in hoevele gezinnen!) geestelijk hopeloos uit elkaar gegroeid. Er wordt over de hoogste dingen niet eerlijk en open met elkaar gepraat, noch tussen de ouders onderling, noch met de kinderen. Alles wordt gecamoufleerd. Er hangt een angstige en beangstigende geslotenheid. Moeder Rebekka heeft wel verdriet over Ezau, maar men krijgt de indruk, dat ze hem voor haar lieveling Jakob toch maar wat links laat liggen, en dat ze haar verdriet opkropt in haar hart, maar er niet ronduit over durft spreken met Ezau.

Moeder Rebekka gelóóft in Gods Woord en 's Heren zegen over Jakob, maar dit leidt niet tot een samen gelovig bidden en spreken, maar dat geloof blijft verborgen en bedolven onder de listigheden.

En dit blijft de wrevel die zich vastzet in de harten van vele Jakobs en Ezau's, als ze in hun later leven terugdenken aan hun kinderjaren.... waarom hebben vader en moeder er niet open met ons over gepraat!

Hier komt nog wat anders bij.

Men weet, Jakob was eerst wel een beetje huiverig toen hij van het listige complot hoorde, dat z'n moeder in elkaar gezet had, maar z'n vrees werd toch spoedig overwonnen, omdat zoiets hem toch ook wel lag. Jakob heeft evenals z'n moeder een sluw trekje, en daarin

hebben deze twee elkander wonderwel verstaan. Daar heeft Rebekka, die haar jongen natuurlijk door en door kende, naar mijn mening ook een beetje op gespeculeerd. Een jongen met deze aanleg was een vaardig instrument in haar sluwe handen.

En zo is deze slechte loot van Jakobs karakter, de bedriegelijkheid, niet door vrome moederhanden gesnoeid, maar gecultiveerd!

Men weet, hoeveel last Jakob daar al z'n leven van gehad heeft. Hij valt van de ene sluwigheid in de andere. Z'n oom Laban weet daar ook van mee te praten. Z'n verhouding tot God lijkt gruwelijk onder deze gecultiveerde karakterzon de. Het is eigenlijk maar wat scharrelen. In Bethel ook. Daar staat Jakob nog op z'n tenen, en stelt God z'n voorwaarde. Het schijnt dat Pniël eerst de oplossing brengt.

En door deze karakterzonde is ook de verhouding met mensen voortdurend geschaad. Vooral met Ezau.

De geslachten door heeft het bedrog van Jakob kwaad bloed gezet. Heel de historie door blijft Ezau (Edom) zinnen op wraak. Edom heeft "Schadenfreude" over het onheil dat Israël (Jakob) treft. De profeten Amos en Obadja weten daar alles van!

"Nog in Herodes de Idumeër (nazaat van Ezau) die de Man van Smarten bespot, werkt de wrake van het verbitterd bloed na" (Kuyper).

O, als Rebekka dat eens geweten en klaar doorzien had, hoe moeilijk zij Jakobs leven en dat van zijn geslacht gemaakt heeft, door na te laten het jonge plantje te snoeien!

Jawel, Rebekka was een kind Gods en God houdt er zonderlinge kinderen op na, want haar geloof is wel erg gedeukt door vleselijke overwegingen en nalatigheden!

En als onze moeders de historie van Rebekka volgen, dan mogen zij tot de conclusie komen: zó moet het in elk geval niet!

Moeders, gij hebt uw kinderen maar zo kort thuis!

Voor u er om denkt, zijn ze de deur uit!

En wat hebt u dan met uw kinderen gedaan?

God heeft u handen gegeven, bezige handen om te werken, biddende handen om te worstelen, maar ook open handen om het mes in ontvangst te nemen uit Gods handen, om te snoeien, al maar te snoeien die venijnige zondelootjes, die het leven van uw kinderen zo hopeloos angstig kunnen maken.

V. RACHEL

Zo dikwijls wij aan Rachel denken, staan het *verdriet* en het *moederleed* levensgroot voor ons.

Het portret van moeder Rachel vertoont een gelaat met diepe groeven van doorstane smart. Haar ogen staan niet vrolijk. Ze heeft ontzettend veel moeten doormaken, en de vreugde van het leven schijnt rakelings aan haar te zijn voorbijgegaan.

Leed was er in de eerste plaats wegens het kruis der kinderloosheid. Dat heeft menige getrouwde vrouw veel tranen gekost, tranen die de mensen niet zien en waarvan de buitenstaander meestal te weinig verstaat. Een pijn, voor de Oosterse vrouw te feller, omdat kinderloosheid voor haar gelijk stond met schande en verachting.

Dit verdriet bleef niet alleen staan.

Men weet, dat haar zuster Lea wèl kinderen kreeg. En Rachel, gedreven door jaloezie, gaf toen aan Jakob haar slavin Bilha tot een bijvrouw, opdat daaruit háár geslacht zou gebouwd worden.

Dit is de oorzaak geworden van veel ellende.

Ieder weet, dat de twisten tussen de zonen van Jakob (men denke aan de geschiedenis van Jozef) voor een groot deel voortkwamen uit het akelige "standsverschil", de onderlinge naijver tussen de "zonen der vrije" en de "zonen der dienstmaagd". Men kan gerust zeggen, dat de latere geschiedenis van Israël door deze naijver is beheerst. De scheuring van het Rijk was er ten dele een gevolg van, en de ondergang van het volk Gods is er mede door verhaast — men staat er van verbaasd dat de kerk van heden met dit voorbeeld voor ogen nog steeds door onderling krakeel zichzelf verzwakt, en schijnbaar nòg niet wil inzien, dat de antichrist zijn tempel bouwt op de ruïnes der kerk!

Rachel is niet kinderloos gebleven.

Zij is moeder geworden van twee zonen: Jozef en Benjamin. Hetzelfde onheilig spel herhaalt zich hiermee, want deze knapen zijn de vertroetelde zonen, niet van de versmade Lea, maar van de geliefde Rachel, en door de voorkeur die Jakob daardoor voor hen heeft, wordt aan de wortel der bitterheid in Jakobs geslacht opnieuw voedsel gegeven.

Maar daar wilde ik het nu niet over hebben.

Wel over het verschrikkelijk tragische in Rachels leven juist rondom haar moederschap.

Zij heeft verschrikkelijk geleden onder haar *kinderloosheid*, maar zij heeft het zwaarste offer gebracht terwille van de *kinderweelde*.

Eens heeft Rachel tot Jakob gezegd: geef mij kinderen, want anders ga ik dood.

Zij kreeg kinderen en dat wèrd juist haar dood!

Rachel is een van die talloos vele moeders geweest, die de geboorte van een kind met haar leven hebben moeten betalen. Er is bijna niets vreselijker in de wereld dan dat. Er vliegt ons een brok bij in de keel. In plaats van de verwachte levensvreugde, maakt de donkere dood zijn opwachting. Zo is ook Rachel bij de geboorte van Benjamin gestorven. Het laatste wat deze jonge vrouw, die zo hartstochtelijk naar kinderen en moedervreugde verlangd had, kon zeggen, is: Benoni: zoon der smart! De eerste levenskreetjes van Benjamin worden overstemd door de stervensgil der bezwijkende moeder..... Benoni!

Geen wonder, dat deze Rachel in de voorstelling en verbeelding van het Israëlietische volk

steeds voortgeleefd heeft als de "mater dolorosa", de "vrouw van smarten".

Wij verplaatsen ons nu eens even van het begin naar het einde van Israëls historie.

Het tienstammenrijk, ook wel dikwijls het "huis van Jozef", of "Efraïm" geheten, is reeds in ballingschap gegaan.

De verschrikkelijke, eenzame ballingschap is het kerkhof, het graf voor Efraïm geworden.

Jozef is dood!

Maar het overgebleven deel, het tweestammenrijk, ontkomt niet aan het zelfde lot.

Ook Juda en Benjamin worden weggesmeten in het nationale graf der Babylonische ballingschap.

Het is de profeet Jeremia, die ons de bange tragiek daarvan tekent.

Om het dramatisch effect van de droeve uittocht naar het verre land nog te verhogen, roept hij in dichterlijke bewogenheid het beeld van..... Rachel op.

Op een der heuvels van Juda, ergens in de buurt van Rama, staat in somber rouwkleed de stille, kleine figuur van Rachel, de stammoeder van beide rijken, Jozef (Israël) en Benjamin (Juda).

In eindeloze rij strompelen ze aan haar voorbij, de "amechtige" joden, haar kinderen en kleinkinderen! Zo ongeveer als ze in later tijd ook werden weggevoerd van Westerbork naar de gaskamers van Auschwitz. Zó ziet Rachel de laatsten van haar zaad gaan naar het nationale graf..... de ballingschap.

De tragiek is nu volkomen!

Eerst géén kinderen, toen een kind dat tegelijk haar graf werd, en nú al haar kinderen dood! Zó ziet de uit haar graf geroepen Rachel de stoet der verdoemden, de schapen die ter slachting geleid worden, haar kinderen! Ze zijn allemaal Benoni's geworden, kinderen der smart.

En Jeremia klaagt: "hoor, te Rama klinkt een klacht, bitter geweest: Rachel weent om haar kinderen, zij weigert zich te laten troosten over haar kinderen, omdat er geen meer is" (Jeremia 31:15).

Het is bekend genoeg, hoe Mattheüs Jeremia's woord van de wenende Rachel in Bethlehems kindennoord heeft vervuld gezien.

Dit is inderdaad de uiteindelijke vervulling.

Want men kan Rachel wel trachten te troosten door op te merken, dat de ballingschap het einde niet zal zijn, en dat het graf van Babel de kiemplaats zal worden van waaruit een vernieuwd en wedergeboren volk zal opstaan, gelijk uit het gestorven tarwezaad het leven opbloeit, maar al dit praten blijft ijdel, zolang men in dat gestorven tarwegraan en dat uitgeworpen zaad slechts het zaad van Israël en niet het "Zaad der vrouw", d.i. de Christus ziet.

Deze Christus is in Bethlehem gekomen.

Was Christus niet uit de hël van Bethlehem ontkomen, om later te kunnen neerdalen in de hel van godverlatenheid, dan zouden stellig alle Rachels en alle moeders van kinderen in Bethlehem of waar ook ter wereld moeten weigeren zich te laten troosten.

Het graf, en zéker het kindergraf, zonder Christus is de grote troosteloosheid. En moederleed, waar het licht van Christus' kruis niet doorheen speelt, is ondragelijk moederleed!

De troost waarmee Rachel, de "natbekrete moeder", moet worden heengezonden, is dan ook niet:

Bedrukte Rachel, schort dat waren:
Uw kinderen sterven martelaren.

Want *niet* die Bethlehemse kindertjes stierven als martelaren voor Christus, maar Hij is gestorven voor ons en onze kinderen: dat is de *enige* troost in leven en sterven.

Wij zouden Rachel stellig onrecht aandoen, als wij onze beschouwing hiermee afbraken.

Wij zouden uit de levensbeschrijving van Rachel de indruk kunnen krijgen, dat Rachel met haar verdriet en leed uitsluitend cirkelde om haar eigen gemis en haar eigen kinderen en gezin.

Bij het licht dat uit Jeremia's profetie op de figuur van Rachel valt, leren wij haar anders bezien.

Daar weent Rachel om haar geslacht, haar volk. Het is, als ik het zo eens zeggen mag, niet het enge kleine kringetje van haar familie dat haar interesseert, maar het is het diepe verval der natie, anders uitgedrukt: de *kerk des Heren* en de dreigende ondergang van heel het volk Gods, dat haar met onzegbaar verdriet vervult.

En zo is Rachel mèt al haar gebreken toch ook geloofsheldin, die geworsteld heeft om het welzijn van het volk des Heren en de bloei der kerk, en die tranen geschreid heeft over haar desolate toestand.

Het zou voor de kerk des Heren van ontzaglijke betekenis zijn, als ook onze moeders niet *enkel* oog hadden voor de verdrietelijkheden, de zorgen, het leed en de bijna dagelijks terugkerende zorgen van eigen gezin.

Ik weet, dat deze vaak overstelpend groot zijn.

Maar ik mag toch met recht vragen, haar gezichtskring, en haar gebedskring, te verbreden tot *heel de kerk*.

Wat wij nodig hebben zijn moeders (en vaders) die intens en gelovig meeleven en meelijden met de kerk des Heren, zich mee verblijden met de vreugde en mee schreien over het verval der kerk.

Om met de woorden van de Psalm te spreken:

Elk heeft meelij met haar gruis,
Elk toont ijver voor Gods huis.

En dit zal ook onze moeders niet zó zwaar vallen, als zij bedenken, dat haar kinderen de toekomstige leden der kerk vormen, van wie mede het wel of wee der kerk afhangt.

VI. JOCHEBED

In Hebr. 11 staat, dat Mozes door het geloof van zijn *ouders* verborgen en gered is, omdat zij zagen, dat het een schoon kind was.

Slaat u nu het geschiedverhaal in Exodus 2 op, dan merkt u, dat van de *ouders* als zodanig geen sprake is, maar enkel en alleen van de *moeder*. Vader Amram wordt zelfs niet met name genoemd. Voor de auteur bestaat hij nauwelijks. Hij is hoogstens moeder Jochebed haar man, maar voor de rest verdwijnt hij op de achtergrond. De enige die in heel dit mooie geval van het onderduiken van Mozes en de list met het "biezen kistje" bezig is, is de moeder. Behalve dan straks ook nog, als nevenfiguur, het zusje: Mirjam.

Er is natuurlijk tussen Hebr. 11 en Exodus 2 geen tegenstrijdigheid.

We nemen er via de schrijver van de Hebreeënbrief dankbaar nota van, dat Mozes' ouders béide gelovige mensen waren, en dat er in dat ouderlijk huis niet was die ellendige disharmonie, zoals helaas in *zovele* huizen, dat er twee met elkaar getrouwd waren, waarvan de ene aangenomen en de andere verworpen was.

Ze zijn ook *beide* gelovig werkzaam geweest met hun kind, maar zoals het dikwijls gaat, is vader blijkbaar de stille figuur geweest; het initiatief berustte geheel in handen van Jochebed. Van haar ging alles uit. *Zij* heeft het plan bedacht en *zij* voerde het uit. Zelfs aan het maken van dat kistje komt Amram niet eens te pas; hij speelt een volkomen passieve rol, en is het met alles niettemin volkomen eens. Maar moeder *doet* het intussen, en wat ze gedaan heeft door het geloof, is van onberekenbare waarde geweest voor haar kind. Daarom bekleedt in de rij van "moeders in de Bijbel" Jochebed een ereplaats.

Toen zij zag, dat haar kind *schoon* was, vertelt Exodus, verborg zij hem drie maanden.

Er zullen wel niet veel moeders zijn, die haar kindje niet mooi vinden.

Is u wel ooit in een huis geweest waar een baby geboren was, en moeder zei: mijn kindje is lelijk?

Moederliefde is een schilderes, die zelfs haar verminkt geboren kind als het allermooiste van de wereld voorstelt.

In zoverre is er in deze Bijbelse mededeling niets ongewoons, maar het is alles zo heel "natuurlijk".

En toch was er met het kind Mozes iets bijzonders aan de hand.

Het was geen gewone, maar een aparte schoonheid. Een schoonheid met een accent. Stefanus zegt in zijn rede voor het Sanhedrin, dat Mozes "goddelijk" schoon was, d.i. schoon voor God, of schoon naar Gods maatstaf. Wij zullen uit een en ander wel mogen opmaken, dat Jochebed reeds bij de geboorte van dit haar derde kind geweten heeft: dit kind is iets bijzonders. Zij heeft met moederlijk intuïtief geloof gevoeld: God heeft iets met dit kind voor.

Heeft zij, evenals Eva, gedacht dat dit kind de Beloofde was? Ze zal het in elk geval gehoopt hebben. Maar een toekomstige redder van haar volk in die tijd van barre nood en schrikkelijke verdrukking, heeft zij stellig in hem gezien.

Was het *zien* van dit mooie kind voor de moeder hèt bewijs voor de toekomstige redding van het volk door zijn hand?

Stellig niet. Want de Schrift zegt duidelijk, dat Jochebed handelde door het geloof, en het geloof is juist het bewijs der dingen die men *niet ziet*.

De grond van het geloof is de *belofte*.

Als u vraagt, hoe Mozes' ouders er toch toe kwamen, plots deze dromen van bevrijding te gaan dromen, dan is het antwoord: zij hadden een belofte!

Het geloof steunt niet op voorbijgaande schoonheid, maar rekent met het blijvende *Woord des Heren*.

Rekent!

U hoort soms zeggen: het geloof rekent niet, maar dat is een vergissing. Het geloof rekent wèl en het rekent secuur! Toen Jozef stierf, profeteerde hij: oorlof, mijn arme schapen, God zal u gewisselijk bezoeken!

Dat was één belofte.

Maar reeds veel vroeger had God tot Abraham gezegd — en het was van vader op zoon, van moeder op dochter verder verteld — dat Israël wel verdrukt zou worden in een vreemd land, maar dat de bevrijding zou komen na 400 jaar (Gen. 15:13).

Met deze belofte heeft Jochebed gerekend.

Zij heeft de jaren, misschien de dagen geteld.

Als Gods beloften uitkwamen — en Zijn beloften kómen uit —, dan moest het nu, omtrent deze tijd, gebeuren. En zoals God óns geloof te hulp komt met het *zichtbare teken* van het sacrament, zo heeft God het geloof van Jochebed gesteund door de opvallende schoonheid van haar kind. Zo is Jochebed aan het combineren gegaan.

God had gesproken — dat was een belofte.

God gaf een kind waar iets bijzonders aan was, een "veelbelovend kind" — dat was alweer een belofte.

En toen heeft Jochebed het, God vastgrijpend aan Zijn beloften, *geweten*: dit kind zal niet zoals al die andere kindertjes, verdrinken in de Nijl! Dit kind mag en zal niet sterven. Door het geloof heeft zij Mozes toen *verborgen*.

Het geloof heeft dus een *scherp oor* voor Gods belofte.

Het heeft ook een *helder oog* voor "goddelijke" schoonheid. Het heeft niet minder een *werkzame hand*.

Het geloof mediteert niet slechts, maar handelt ook. Het doet wonderbaarlijke daden, want terwijl haar *moederlijke trots* dit bijzondere kind aan iedereen had willen *tonen*, moet haar geloof het nu voor iedereen gaan *verbergen*.

Dat was nodig.

Het monsterachtig bevel was gegeven, dat alle pasgeboren jongetjes der Israëlieten in de Nijl moesten worden geworpen. De vorst der duisternis wilde zodoende het heilige zaad uitroeien en de geboorte van de "Redder der wereld" verhinderen. Overall slopen de Egyptische S.D.-agenten rond, om hun prooi te zoeken. Alle schuilplaatsen van onderduikers werden doorzocht. Dag en nacht sloop het gevaar rond de huizen. Ontzaglijk breed opende de Nijl haar verslindende mond. Jochebed zag die gevaren. Natuurlijk! Evenmin als de liefde blind is, is het geloof blind. Het is de meest onbegrijpelijke zaak ter wereld, dat ouders de gevaren *niet* zien, die hun kinderen bedreigen. Ze soms ongewaarschuwd laten verdrinken in de Nijl dezer wereld.

Niet alzo Jochebed.

Zij zag het gevaar, en nam haar maatregelen.

Toen Mozes drie maanden oud geworden was, en het "verbergen" al te gevaarlijk kon worden, nam haar geloof z'n toevlucht tot een list.

De geschiedenis van het "biezen kistje" is bekend.

Het was een soort arkje (hetzelfde woord wordt gebruikt voor de ark van Noach!), gemaakt van het in de Nijl groeiende papyrusriet, en waterdicht gemaakt — blijkbaar in navolging van wat Noach deed — met teer en pek.

Of Jochebed *bewust* de ark van Noach heeft nagebootst met dit miniatuurscheepje, gelovende dat ook deze kleine arkbewoner zou behouden worden in dit "scheepje onder Jezus' hoede", weet ik niet.

Het is best mogelijk.

Er is ook een andere opvatting, die eveneens aan *nabootsing* denkt, maar dan van heel iets anders.

Men weet, dat de Nijl voor de Egyptenaren een *heilige* rivier was. Soms voeren scheepjes over de Nijl om kistjes met afgodsbeelden te vervoeren van de ene stad naar de andere. Een soort processie dus. En nu zou Jochebed zo'n kistje nagemaakt hebben. De Egyptische prinses, in de mening met zo'n "heilig kistje" te doen te hebben (wellicht van een processieschip afgevallen) waarin een "godenzoon" (niet maar een beeld, maar een echte) verborgen lag, heeft toen dat "goddelijk" schone godenkind in diepe eerbied aanschouwd en mee naar huis willen nemen.

Jochebed moet in dit geval dan gespeculeerd hebben op de heidense instincten der Egyptische prinses.

Onmogelijk is het niet.

Het geloof kan ook listig zijn, en niet *altijd* zijn de kinderen der wereld listiger en verstandiger dan de kinderen des lichts!

Het resultaat van Jochebeds geloof is verbluffend.

Het overtreft de stoutste verwachtingen.

Wie had nu ooit kunnen denken, dat Mozes, die voor de *toorn* van de Farao verborgen moest worden, *liefderijk* in het paleis van de Farao als een *kind* zou worden opgenomen.

En dat niet alleen.

Daar, "in het hol van de leeuw", wordt hij opgevoed in alle wijsheid der Egyptenaren, wat hem straks als verlosser en leider van zijn volk te pas komt.

Dr B. Wielenga merkt ergens op: "de vijanden van de Hebreëen voeden het schone jongske op, de beulen van Gods volk rusten hem toe met de wapenen der kennis waarmee hij straks hun de prooi ontrukken zal".

In Psalm 84 staat: "als zij trekken door een dal van balsemstruiken, maken zij het (niet: Hem) tot een oord van bronnen". Het *geloof* maakt van een dorre wildernis een springende fontein, en zo maakte Jochebeds geloof van het Nijlgraf een fontein van levend water en het (dood-) kistje van haar kind werd een trap die voerde naar het paleis.

Nee, Jochebed had dat niet allemaal zo berekend.

Ze had het zelfs zo niet kunnen denken.

Ze zal ook haar angstige ogenblikken gehad hebben, en in haar gebed hebben gezegd: o God, ik ben zo bang, wat zal er van terecht komen!

Als *wij* dan gaan prutsen, komt er niets van terecht.

Maar als God gaat werken, gebeurt het ongedachte.

Wie maar de goede God laat zorgen
En op Hem bouwt in 't heetst gevaar,
Is bij Hem veilig en geborgen,
Die redt Hij god'lijk, wonderbaar.

Er is nog een ander resultaat van Jochebeds geloof, en dat is zo mogelijk nog schoner.

In de brief aan de Hebreëen volgt *terstond* op de mededeling van het geloof der ouders dit: "door het geloof heeft Mozes, volwassen geworden, geweigerd door te gaan voor een zoon van Farao's dochter, maar hij heeft liever met het volk Gods kwaad verdragen, dan tijdelijk van de zonde te genieten".

Dat is er nu van dit kind Mozes geworden.

Het komt mij voor, dat de Schrift door deze plotselinge overgang van moeder op zoon wil zeggen: dat Mozes zo geworden is, heeft hij niet voor een gering deel te danken aan het feit, dat hij zo'n gelovige moeder had.

Welgelukzalig is de man, die als kind door het geloof zijner ouders "verborgen" is.

Ik begon met de opmerking, dat alle moeders haar kindje wel mooi zullen vinden.

Toch ziet de *gelovige* moeder in haar kind nog een *bijzondere schoonheid*. Zij heeft in het Doopsformulier met grote verwondering gelezen, dat haar kind "*als* (in z'n kwaliteit van) *erfgenaam van het rijk Gods en van Zijn verhand'* gedoopt mag worden. Zij heeft met datzelfde formulier gedankt: dat Gij onze kinderen tot *Uw* kinderen *aangenomen hebt*, en ons dit met de heilige Doop bezegelt en bekrachtigt.

Als wij deze formuliergebeden maar niet gedachteloos zeggen, als de woorden er van enige zin hebben, dan betekenen ze niet minder, dan dat onze kinderen geen gewone, maar zeer *bijzondere* kinderen zijn.

Schoon voor God.

God heeft er iets mee voor.

Erfgenamen van het rijk Gods.

Koningskinderen.

En nu weet ik wel, dat ook nú de gevaren rondsluipen, en dat de mogelijkheid bestaat, dat uw kind meegesleept wordt door de Nijlstromen dezer wereld. Uw kind kan een afvallig bondskind worden.

Maar daar moogt u niet van uitgaan.

U hebt als Jochebed de *belofte* voor uw kind.

En u hebt als Jochebed het *zichtbare teken*.

Eigenlijk allemaal nog veel duidelijker dan Jochebed, die nog maar in de schaduwen leefde.

En moeder, bedenkt u wel, uw kind kan weggesleept worden *mee door uw schuld*. En door uw *ongeloof*.

Wat u te doen staat, is niet in angstige onzekerheid verkeren over uw kinderen: wat zal er van worden?

Maar wat u te doen hebt is: uw geloof in actie te zetten.

Dat wil zeggen, in de eerste plaats: uw kind verbergen!

Doet u dat?

Uw kind is een schoonheid, een bijzonder kind, een juweel, een "parel aan de kroon van het Lam".

Nu, uw kostbaarheden bergt u toch ook goed weg?

En hoe slordig gaat u dikwijls om met uw kind.

En hoe weinig acht slaat u op z'n eeuwig heil.

U is druk in de weer, dat het behoorlijk in de kleren zit, en zwoegt van de morgen tot de avond, dat het straks goed door de wereld zal komen.

Zwoegt u ook door het geloof?

Verbergt u elke avond en elke morgen (met minder kan het niet, want de satan gaat rond als een briesende leeuw), verbergt u, zeg ik, steeds uw kind onder de vleugelen van de Almachtige?

En is het thuis zo, dat het opgroeiende kind er een veilige wijkplaats heeft, of is de geest er zo, dat de jongens en meisjes er uit weglopen, om elders hun vertier te zoeken?

En bouwt u door het geloof ook aan het "arkje" voor uw kind, en is er passage besproken in het scheepke onder Jezus' hoede met de kruisvlag hoog in top?

Ik vraag maar.

Er wordt zo ontzaglijk veel bedorven, omdat het geloof niet werkzaam is.

Meer kunt u niet doen.

Meer hoeft u ook niet te doen.

Als u gelooft, kunt u door dat geloof ook rustig het risico nemen, en het waagstuk ondernemen, wat dan geen waagstuk meer is, om het kind met kistje en al in de Nijl te smijten. Het kan niet altijd onder uw vleugels blijven. Het kan niet altijd verborgen blijven. De tijd komt, dat het op eigen wieken moet drijven. Maar het moet al heel, heel raar gaan, als een kind, dat zó door 't geloof van de moeder verborgen is geweest, later niet door hetzelfde geloof *weigeren* zal door te gaan voor een zoon van Farao's dochter.

VII. ZIPPORA

Zippora was de vrouw van Mozes en moeder van Gersom en Eliëzer.

Een goede moeder is zij voor deze jongens niet geweest. Voor 't natuurlijke misschien wel, daar blijf ik af. In dat opzicht geeft de Schrift zelfs grond voor het vermoeden, dat zij een zachtaardige, lieve moeder was.

Maar voor het geestelijke niet.

Zippora, de vrouw uit Midian, leefde niet uit het verbond, derhalve kon zij haar kinderen niet opvoeden in de vreze des Heren, noch ze wijzen op de schatten en heerlijkheden, die in het verbond besloten lagen.

Ik moet het nog sterker zeggen.

We krijgen de indruk, dat Zippora, de vrouw van de "middelaar van het oude verbond", *vijandig* stond tegenover de Here. De God van haar man Mozes vond ze eigenlijk een wrede God, Die haar kinderen pijn wilde doen en bloedige offers vroeg. Zó bezag zij het "sacrament" der besnijdenis, gelijk zo meteen blijken zal.

Wie dit overbrengen wil naar de verhoudingen van de tegenwoordige tijd, zou kunnen zeggen: Zij was niet een vrouw, die onverschillig stond en tegen haar man zou zeggen: *jij* moet maar weten of je je kinderen gedoopt wilt hebben of niet. Maar zij was een vrouw die er volstrekt afkerig van was, en alle pogingen in het werk zou stellen, om de doop der kinderen te verhinderen.

Met zó een vrouw was nu Mozes getrouwd.

Mozes nog wel!

U weet, hoe Mozes met haar in kennis kwam. Toen hij dacht, dat de tijd voor Israëls verlossing aangebroken was, bleek het Gods tijd nog niet te zijn.

Op het uur dat Mozes wilde, wilde God nog niet.

De Here had daar Zijn wijze reden voor.

Mozes was op 40-jarige leeftijd nog veel te doldriftig en onbesuisd, zoals blijkt uit het verslaan van de Egyptenaar. Hij moest nog veel leren. Hij moest vooral geduld en zachtmoedigheid leren, want er zou veel geduld voor nodig zijn, dat Joodse volk, dat God en mensen zo tergen en sarren kon, te leiden.

Daarom stuurt God hem 40 jaar achter de schapen.

Hij moet 40 jaar leren wachten.

Daar, in Midian, kwam hij bij Jethro terecht en trouwde met zijn dochter Zippora, die hem twee zonen schonk.

Na daar 40 jaar vertoefd te hebben, was het Gods tijd om Israël te verlossen, maar toen was het Mozes' tijd niet.

God wilde, maar Mozes wilde niet.

Zo botst dat voortdurend tegen elkaar in tussen God en de mensen. We weten daar alles van! Maar daar willen we 't nu niet over hebben. We gaan nu Mozes vergezellen op z'n reis uit Midian naar Egypte, waar vooral tijdens die merkwaardige gebeurtenis in "de herberg" een eigenaardig licht valt op Mozes' gezinsleven en niet het minst — waar het ons om te doen is — op zijn huisvrouw Zippora.

Men kan daar in Exodus 4: 24-26 het een en ander over nalezen.

Mozes is met zijn vrouw en kinderen op weg gegaan naar Egypte, om daar zijn roeping te volbrengen.

Als ze ergens moeten overnachten, komt God hem tegen, en zoekt hem te doden.

Op welke wijze God Zijn misnoegen laat blijken, staat er niet bij. Sommigen denken aan een engel, die met Mozes worstelde, gelijk eens met Jakob in Pniël, maar de meest gewone opvatting is toch wel, dat Mozes door een ernstige ziekte werd getroffen, waaraan hij dreigde te sterven, en daar zullen we 't maar op houden.

Dat was dus wel een vreemde geschiedenis.

Mozes was door God geroepen om een grote taak te volbrengen, en tegelijkertijd wil Hij hem doden!

Dit kan natuurlijk niet samengaan, en dit ernstig ongeval in de herberg moet voor dat gezin in de "herberg" wel een stem uit de hemel geweest zijn, dat God Mozes zó in elk geval niet kon gebruiken.

Merkwaardig genoeg is deze stem door de Midianietische Zippora het duidelijkst verstaan.

Zij voelt Gods toorn in de levensbedreiging van haar man. De schrik slaat haar om het hart, en intuïtief doet zij een daad, waarmee de kern van de hele zaak wordt aangeraakt: zij besnijdt haar zoon met een stenen mes.

De zelden bedriegende stem van het geweten heeft haar gezegd, dat het daarom ging! Zij voelde wel: God toornde over de *verwaarlozing der verbondsinzettingen in hun gezin*. De oudste zoon had dit verbondsteken blijkbaar wel ontvangen, maar de jongste niet. Mozes had daar wel met haar over gesproken, maar zij voelde daar niets voor. En haar man was voor die aandrang bezweken. En nu begreep deze vrouw heel goed, dat het zó toch niet ging. Mozes moest in Egypte de boodschap van het verbond overbrengen, maar *in z'n eigen gezin* werd de verbondsgehoorzaamheid niet betracht. Dat kan natuurlijk niet. Dat kan zelfs een Midianietische wel begrijpen.

En omdat zij wel begreep, dat *zij* de oorzaak was van dit geestelijk verval in eigen gezinskring, greep zij in.

Niet omdat zij nu boog voor God.

Niet omdat zij berouw had, en zich nu geheel gewonnen gaf.

Het motief dat haar dreef was de angst.

Zij was maar doodsbang, dat ze haar man missen moest, en zag in deze besnijdenis het enige middel om de toorn Gods te stillen.

De Here heeft nu Zijn zin. De kinderen zijn besneden!

Dat blijkt wel uit de heftige verwijten, die ze haar man doet.

Zij zegt: ge zijt mij een bloedbruidegom met het oog op de besnijdenis.

Ze bedoelt daarmee, dat ze Mozes alleen als man en bruidegom terug krijgen kan door het bloedig middel der besnijdenis toe te passen. Ze vindt dit eigenlijk hard en wreed. Maar wat doet een mens als hij in angst zit. Zij wil tot geen prijs haar man verliezen, en kiest van twee kwaden nu het beste. U ziet, overgegevenheid zit daar in het minst niet in. Maar ze geeft zich dan toch gewonnen. Zij het tegen wil en dank. Zippora is een van die velen, *die er op wachten, dat er eerst wat ernstigs gebeurt*.

We zouden in dit verband het een ander kunnen zeggen van Mozes als type van de Christus, Die wij slechts als Bruidegom kunnen ontvangen door het bloedig offer van het kruis.

Maar dat is nu niet aan de orde.

We willen ons nú slechts bezig houden met Zippora.

Zij is, na dit voorval, met haar twee kinderen naar Midian teruggereisd. Wij houden ons hart vast, als we peinzen over de vraag, wat er onder de leiding van deze moeder van haar jongens moet terecht komen. Van Gersom en Eliëzer horen we verder niet veel. Vooraanstaande figuren zijn deze zonen van de leider in Israël niet geworden. Ze mogen in hun geslacht nog voortgeleefd hebben onder Israël, en dit geslacht moge opgeschreven zijn bij het tellen van Sions kinderen, maar dat moet dan gebeurd zijn niet dank zij, maar ondanks Zippora!

Mozes is wel een gelovig man geweest, en dat blijkt ook wel uit de naamgeving zijner kinderen, waarin hij al zijn heimwee naar God en Zijn volk uitsprak in het land zijner vreemdelingschappen.

Maar de Schrift aarzelt niet, onverbloemd ook van deze man Gods de zwakke plekken aan te wijzen, en te verklaren, dat hij in zijn gezinsleven wel zeer zwak en nalatig geweest is. Niet *hij* gaf de toon aan, en niet *hij* oefende een verheffende invloed uit, maar de ongelovige vrouw heeft kans gezien, het gezinsleven neer te halen tot een lager niveau, waarin slechts enige wijziging kwam, toen er iets heel ernstigs gebeurde.

Het is niet nodig, hier de waarschuwende vinger op te steken tegen het "gemengde huwelijk", waarin ondanks veel goede voornemens dikwijls hetzelfde gezien wordt.

Ook in het normale, zogenaamd gereformeerde gezin kan er een geestelijke verachtering en veruitwendiging komen, die vrijwel op één lijn staat met de verwaarlozing van het verbond en de verbondszegelen, zoals dat uitkwam in Mozes' gezin.

Zippora's zijn er nog genoeg.

Aan hen wil ik alleen de vraag stellen: moet er nu eerst wat gebeuren in uw gezin?

En als er wat gebeurt, zal u dit dan alleen *bang* maken, of zult ge er eindelijk uit leren, de Here *te vrezen*?

Hij neemt het niet zo lichtvaardig met de Doop als menigeen wel denkt!

VIII. EEN MOEDER IN ISRAËL

Ieder weet, dat met de "moeder in Israël" de richteres Debora bedoeld is. Zij heeft zichzelf zo genoemd in het bekende "lied van Debora", dat gedicht is na de overwinning van Barak op Jabin en Sisera. Daarin heet het:

"Wie op weg moesten zijn,
gingen kronkelende zijpaden;
leiders ontbraken in Israël, ja, zij ontbraken,
totdat ik opstond, Debora,
opstond als *een moeder in Israël*".

Het is best mogelijk, dat deze zelfbenoeming de weergave is van de naam waarmee zij bij iedereen bekend stond. Men sprak niet van Debora, maar van "moeder Debora".

Een moeder in de gewone zin des woords was zij niet.

Er wordt in de Schrift met geen woord melding van gemaakt, dat zij zelf kinderen gehad heeft. Zelfs is het niet helemaal zeker dat ze getrouwd geweest is. Wel wordt er in Richteren 4:4 van haar gesproken als "de vrouw van Lappidoth", maar het is lang niet onwaarschijnlijk, dat met deze "Lappidoth" geen man, maar een plaats bedoeld is, dus "een vrouw uit Lappidoth". Reeds de Kanttekenaren hebben opgemerkt bij "Lappidoth": "de naam van een man, van welke de Heilige Schrift elders niets meldt. Sommigen nemen Lappidoth voor de naam der geboorteplaats van Debora".

Maar al heeft Debora dan zelf geen kinderen gehad, zij is toch in de volle zin des woords "moeder" geweest.

Zij beschouwde Israël als één groot gezin, en al de kinderen haars volks beschouwde ze als haar bloedeigen kinderen.

Gelijk een moeder zich ontfermt over haar kinderen, zo was zij vervuld met deernis om de smaad van Israël, en zoals een moeder als een leeuwin vecht voor het leven van haar kinderen, zo heeft Debora geleden, gebeden en gestreden voor de kinderen haars volks. Want deze waren de ondergang nabij.

Wat de deerniswekkende toestand, waarin Israël destijds verkeerde, betreft — de Schrift meldt (Richt. 4:3) dat Sisera, de krijgsoverste van Jabin, die over negenhonderd ijzeren krijgswagens beschikte, de kinderen Israëls met geweld onderdrukte, twintig jaren. Als we bedenken, dat de bezettingsdruk waaronder *wij* gezucht hebben, "slechts" vijf jaar heeft geduurd, dan krijgen we, alleen wat de *tijdsduur* betreft, reeds enige indruk van de geweldige nood die er geheerst moet hebben.

En *hoe* het er toeging, daarover lichten de sobere woorden uit het lied van Debora ons in. In die dagen "waren de wegen verlaten, en wie op weg moesten zijn, gingen kronkelende zijpaden".

De bedoeling is duidelijk.

Er werd zo'n terreur uitgeoefend door de benden van Sisera, dat de wegen uitgestorven waren. Wie op reis ging, werd geplunderd of vermoord. Het was een toestand van volkomen onveiligheid en rechtloosheid. Van handel en verkeer was dan ook geen sprake. Alles kwijnde. Men begon armoede te lijden. Wie nog eens noodzakelijk op reis moest, vermeidde de hoofdwegen. Die waren door de vijand bezet. Maar hij koos tersluiks de bijna onbegaanbare zijpaadjes door bossen en langs ravijnen en kromme wegen.

Bovendien stond men tegenover het geweld volkomen *weerloos*, want "waarlijk, schild noch speer werd gezien onder veertig duizend in Israël..... Israël was ontwapend en weerloos.

Bij deze droeve toestand heeft Debora zich niet kunnen neerleggen.

Welke moeder kan haar kinderen zien lijden?

Welke moeder kan ze horen schreien van pijn?

Stellig niet de moeder in Israël, Debora.

Het is dan ook aan *haar* initiatief te danken geweest, dat Israël werd bevrijd van het knellende juk van de vijand. *Zij* heeft Barak er toe aangespoord, een leger te verzamelen en de beslissende strijd tegen een numeriek veel sterkere vijand aan te binden.

U moet *niet* denken, dat dit alles zo maar in een handomdraai is gebeurd.

Het was gelukkig, dat er toen in die tijd van lijden, maar niet minder van verval, althans nog één vrouw was, die het kreunend volk des Heren droeg op haar moederlijk hart. Die met hun smarten meeleeft, en alle ellende die hen trof voelde als een steek in haar eigen hart.

Dat alles zal haar stellig gedreven hebben tot het gebed; en wat de voorbede van één mens betekenen kan voor een heel volk, is alleen in de hemel bekend. *Zij* zal met God geworsteld hebben, Hem hebben gezegd, dat het toch met Zijn eer niet te rijmen was dat *Zijn* erfdeel roemloos onderging onder de hiel van de dwingeland, de heiden!

Maar bidden alleen is niet voldoende.

Het gaat steeds met werken gepaard.

Ieder begrijpt, om iets te noemen, dat het leger van Barak, waarmee hij de strijd aanbond tegen Sisera, niet zo maar uit de lucht is komen vallen. Debora had met weemoed geconstateerd, dat er "schild noch speer" te bekennen viel "onder veertig duizend in Israël". Dat heeft ze zo niet laten zitten. *Ze* heeft gezegd dat er schilden en spiesen *moesten* komen. Onverdroten heeft deze vrouw in 't geheim en ondergronds gewerkt aan de organisatie van een partisanenleger. En toen het na jarenlange voorbereiding eindelijk zover was, toen heeft zij Barak bij zich ontboden en gezegd, dat het nú tot een openlijke slag moest komen.

Hier komt nog iets bij.

Wij lezen van Debora dat ze zitting hield tussen Rama en Bethel, en dat de Israëlieten bij haar kwamen voor een rechterlijke uitspraak (Richt. 4:5).

Debora was dus richteres (en dichteres), tegelijk profetes, die groot gezag had onder haar volk. *Zij* heeft van dit geregeld contact ongetwijfeld gebruik gemaakt om het volk des Heren niet alleen te bestraffen wegens z'n afval, maar ook om het moed in te spreken en te bezielen. *Zij* heeft het volk herinnerd aan z'n roemrijke historie, aan het eigendomsrecht dat de Here op hen had, maar ook aan het eigendomsrecht dat zij hadden op het "beloofde land", als zij terugkeerden tot God. Zo is de hoop weer gaan leven en werd er weer bezieling gewekt. Men legde zich niet meer lijdelijk bij de situatie neer — alsof het toch hopeloos was —, maar de verzetsgeest werd wakker gemaakt. Het "lied van Debora", dat een der schoonste poëtische zangen uit de Bijbel is, zal zeker niet haar eerste "vers" geweest zijn. Het vermoeden ligt voor de hand, dat zij meerdere liederen heeft gedicht, "geuzenliederen", zullen we maar zeggen, die insloegen bij het volk en overal gezongen werden en nieuwe geestdrift wekten. Men begon in te zien, dat het niet bestaan mocht, dat de "vreemden" de hoofdwegen van Gods land bezet hielden en dat de "kinderen" des lands op de zijwegen moesten gaan. En dat het evenmin aanging, dat het volk des Heren weerloos stond tegenover de vijand... het moest weer worden een weerbaar en een strijdbaar volk, niet om rustig te kunnen zitten onder eigen

wijnstok en vijgeboom, maar omdat het ging om de "erve des Heren". Kanaän was ten slotte niet hùn land, maar *Zijn* land, en het was een smaad voor de naam des Heren, dat de heiden dit met zijn plumpe voet vertrad.

Zó ongeveer heeft Debora haar volk geïnstrueerd, en ik stel mij voor, dat er een bezielende en onweerstaanbare invloed van haar sterke persoonlijkheid is uitgegaan, en dat de ogen van de kinderen des lands zijn gaan schitteren als zij deze woorden hoorden uit de mond van de moeder in Israël!

Wie deze dingen nog eens aandachtig in de Schrift naleest, kan moeilijk het heimwee onderdrukken naar "moeders in Israël", óók of liever juist in onze tijd.

Ik wil niet vergeten, dat Debora een zeer uitzonderlijke figuur geweest is in Israël. Zij was een profetes met een bijzondere roeping, en het kwam bovendien niet zo vaak voor, dat de Here een *vrouw* riep tot deze hoge taak.

Sommigen beweren, dat God dit zo deed, omdat als de bevrijding door een *man* bevochten was, men misschien nog aan heldenverering was gaan doen, maar dat deze verlossing door een *vrouw* juist heenwees naar de almogende kracht des Heren.

Dit is mogelijk! Het is altijd moeilijk precies te zeggen welke bedoeling God gehad kan hebben met dit of met dat. De meest voor de hand liggende conclusie is, dunkt mij, dat God wil dat Zijn werk doorgaat, en dat het Hem precies om 't even is of het door mannen dan wel door vrouwen geschiedt, als het maar gebeurt.

God schakelt niemand uit.

Hij kan evengoed een vrouw als een man gebruiken. Vooral moeders, die zulk een onberekenbare invloed hebben in het gezin. En als de man het laat zitten, dan mag de vrouw dat maar niet goedvinden en er zich bij neerleggen, maar dan heeft *zij* juist de taak haar man weer op z'n plaats te zetten en aan te sporen. Zo heeft Debora Barak ook aangepakt. En zo moeten er tal van mannen aangepakt en aangepord worden. De ellende van onze tijd is, dat de vaders in Israël achter de krant blijven zitten en dat de moeders in Israël wel kousen stoppen, maar dat de zaak van Gods koninkrijk kwijnt.

U weet, in de dagen van Debora bezette de Kanaäniet de hoofdwegen, en het volk Gods moest op de zijpaadjes schuil gaan, de heiden voerde 't hoogste woord, en het volk Gods geloofde 't wel en had niets in te brengen. Aan de wapenrusting en de weerbaarheid om de vijand "de handschoen voor de voet" te werpen, ontbrak alles.

En niemand zal wel beweren, dat het er nú zoveel beter uitziet.

Op staatkundig en politiek gebied hebben we vrijwel *niets* meer in te brengen.

Op de tribunes der voetbalvelden verdringen zich 's Zondags de duizenden, wat naar de kerk gaat is 'n wegvallend klein groepje.

De "neutrale" krant verschijnt in grote oplaag, en geniet een ereplaats zelfs in..... onze huiskamers. De christelijke pers lijdt vaak een mager bestaan.

De "neutrale" vakbeweging boekt haar leden bij tienduizenden, en voor de christelijke vakbeweging krijg je "onze" mensen o zo moeilijk warm.

Zo zou ik nog een hele tijd kunnen doorgaan.

Begrijpen we dan nòg niet, dat het bij al deze dingen gaat om de "erve des Heren"?

We horen het met zekere wellust aan, als de woorden van Kuyper aangehaald worden: "geen duimbreed grond, waarvan Christus niet zegt: het is Mijn", maar intussen laten we hele

gebieden van zoveel vierkante kilometers zonder gewetenswroeging aan de vijand over!

Meer dan de helft van onze jonge mensen groeit op zonder zelfs in de geestelijke wapenhandel geoefend te zijn, en de "beginselen" van het staatkundig en sociale leven kennen ze niet meer..... wordt er een schild of speer gezien onder de veertig duizend in Israël? Ja, er zijn zelfs gereformeerde dominees die tegen de "beginselen" waarschuwen!

Waar blijven nu de vrouwen die hun lauwe mannen, waar de moeders die hun jongens een por in de lendenen geven?

Wanneer zullen we het bevrijdende woord horen: *totdat* ik opstond, Debora, opstond als een moeder in Israël?

Moeder, spreek!

God wacht op u!

IX. DE MOEDER VAN SISERA

Het is de Bijbel nooit te doen om dramatisch effect, maar om openbaring van de waarheid. Niettemin (of juist daarom) is dit Boek der waarheid ook Boek van schoonheid, en telkens weer worden wij in compositie, taal en stijl van de Bijbel getroffen door de meest verrassende combinaties en tegenstellingen.

Zo kan het niemand die het "lied van Debora" aandachtig leest, ontgaan zijn, dat in dit gedicht *twee* "moeders" worden uitgebeeld, die wel de grootste contrasten vormen, welke ooit hebben bestaan.

Het is de "moeder in Israël".

En de moeder buiten Israël.

Aan het slot van haar lied heeft Debora, de moeder in Israël, ook gezongen van een andere moeder, een Kanaänietische, de moeder van Sisera. Is Debora het toonbeeld van rustige kracht, déze moeder zonder naam is enkel onrustige beweging.

Zo beheerst Debora is, zo onbeheerst is zij. Van de blijdschap der gelovige moeder heeft deze ongelovige moeder nooit iets gekend, en in tegenstelling met de rustige gang van Debora, zien we haar als een riet van de wind ginds en weder bewogen, troosteloos in haar diepe smart.

Van de moeder van Sisera zingt de moeder in Israël:

"Uit het venster zag de moeder van Sisera
en riep luide door het traliewerk:
Waarom talmt zijn strijdswagen te komen?
Waarom blijft het geratel zijner wagenen uit?
De schrandersten harer edelvrouwen antwoordden
(doch zij herhaalde bij zichzelf haar woorden):
Zouden zij geen buit vinden en verdelen,
één deerne, twee deernen voor iedere man,
buit van gekleurde gewaden voor Sisera,
buit van gekleurde gewaden,
bont borduursel, een stel bonte borduursels
voor zijn hals als buit?
Zo zullen omkomen al Uw vijanden, o Here!
Maar die Hem liefhebben zijn
als de opgaande zon in haar kracht".

Men herinnert zich de situatie.

Een beslissende slag was geleverd door het leger der Israëlieten onder aanvoering van Barak, en het leger der Kanaänieten onder bevel van Sisera.

De strijd was door Barak gewonnen, en ternauwernood had Sisera weten te ontvluchten, maar deze vlucht werd hem noodlottig, want het was Jaël, de vrouw van Heber, de Keniet, die hem in haar tent de slaap doorboorde.

Zo is deze krijgsman smadelijk gevallen.

Doch intussen is van deze debâcle van Jabins leger en het roemloos einde van de generaal in het hoofdkwartier te Haroseth niets bekend. Daar droomt men nog van de overwinning. Er was niemand die zich een mogelijke nederlaag ook maar ingedacht had. Wat zou dat

handjevol Israëlieten tegen het goedgeoefende en welgewapende leger van Sisera? Men rekende daar met getallen en niet met God. Daarom was in Haroseth reeds alles in orde gebracht voor de triomfantelijke intocht der overwinnaars.

En het is op dit spannend moment, dat het lied van Debora ons verplaatst in de zoëven aangehaalde verzen.

Het algemeen optimisme heeft de moeder van Sisera onmogelijk kunnen delen en met de luchtige lach der hofdames heeft zij niet kunnen instemmen. Daar is zij *moeder* voor. Het moederhart is zo spoedig bezorgd, en wordt zo dikwijls besprongen door bange voorgevoelens.

Wij kunnen dat zo goed verstaan!

Daar is haar jongen aan het front, en alle berichten blijven uit. De ene dag na de andere gaat voorbij, en alles blijft angstig stil. Sisera's moeder begrijpt er niets meer van. Er had nu toch allang bericht moeten zijn! Zou er dan toch iets niet in orde wezen? Haar angst en onrust groeien bij het uur. Het is haar onmogelijk langer rustig te blijven zitten. Herhaaldelijk loopt ze naar het tralievenster om uit te zien. Ze houdt de hand boven de ogen, maar ziet niets. Ze luistert scherp, maar hoort niets. Geen wagengeratel noch trompetgeschal. En voortdurend wentelen de vragen in haar hoofd om en om:

"Waarom talmt zijn strijdwagen te komen?
Waarom blijft het geratel zijner wagenen uit?"

O, wat kan het stormen in het moederhart!

Mensen zijn meestal moeilijke vertroosters.

Voorals deze mensen hofdames zijn, gewend aan de luchtige levenston in een wuft paleis. De "troost" die zij te bieden hebben, is wel zeer schraal en oppervlakkig.

Best mogelijk, dat ze zelf niet eens geloof gehecht hebben aan haar schrale troostwoorden, maar ja, je moet toch wat zeggen als je aldoor maar kijken moet in de angst-ogen van een moeder.

Ja, je móét toch wat zeggen.

Er zijn weinig mensen die bevroeden, dat de beste troost soms kan bestaan in *niets* te zeggen.

Wat zeggen de "schrandersten der edelvrouwen" dan? (Stel u voor — de schrandersten! wat moeten de anderen dan wel geleuterd hebben?)

Zij wijzen Sisera's moeder er op, dat ze niet al te ongeduldig moet zijn. Voor haar bezorgdheid is vooralsnog geen enkele reden. Zij moet wel bedenken, dat Sisera nog nauwelijks thuis had kunnen zijn. Heeft Sisera's moeder er wel aan gedacht, dat er zich een oponthoud heeft kunnen voordoen? Nee, daar heeft zij stellig niet aan gedacht. Maar daar moet ze nu eens aan denken, en dan zullen haar ogen wel weer gaan lachen! Want dat "oponthoud" heeft geen ernstige, maar een zeer verheugende oorzaak. De mannen moeten toch de buit opsporen en verdelen! Moedertje moet nu zelf maar eens zeggen, of dit niet veel tijd vergt. Zo'n ontzaglijk rijke buit als er wel moet zijn. Al die vrouwen die gevangen genomen zijn en die nu eerlijk verdeeld moeten worden over de mannen, zodat elke strijder z'n concubine mee naar huis krijgt. En dan al die gekleurde en geborduurde gewaden, waaruit ieder z'n keus moet doen. Dat was toch geen kleinigheid. Wat een organisatie zat daar achter. Kom, moeder, 't hoofd omhoog, 't Komt allemaal prachtig in orde, dat kunt u gerust aan uw zoon overlaten! Dat was ook geen klein kind! Nee, laat die Sisera maar lopen. Die valt niet in zeven sloten tegelijk! Moeder moet nu maar niet langer zo ongeduldig en onrustig wezen. En

laten we nu maar weer naar beneden gaan!

Maar zó gemakkelijk laten zich de bange zorgen en angstige voorgevoelens niet uit een moederhart verdrijven.

Sisera's moeder is er althans niet door "getroost".

Als wij de Statenvertaling lezen, krijgen we de indruk van wèl.

Als we daar lezen: "De wijsten harer staatsvrouwen antwoordden; ook beantwoordde zij haar redenen aan zichzelf: zouden zij de buit niet vinden?" — dan schijnt het, dat Sisera's moeder deze drogredenen nog zo onaannemelijk niet vindt.

Maar een betere vertaling leest: "De schrandersten harer edelvrouwen antwoordden (doch zij herhaalde bij zichzelf haar woorden)" — en dit is zowel *taalkundig* als *zielkundig* juist.

Terwijl de hofdames honderd uit praten en het ene argument na het andere naar voren brengen, herhaalt de angstige moeder maar aldoor haar eigen woorden. Zij luistert nauwelijks naar wat de dames zeggen. Ze staart maar voor zich uit. En ze fluistert alsmaar angstig:

"Waarom talmt zijn strijdwagen te komen? Waarom blijft het geratel zijner wagenen uit?"

Waarom? Altijd maar dat: waarom?

Daar heeft Sisera's moeder maar geen antwoord op. Ze raakt in haar "waaroms" verward. Ze zinkt als in een bodemloze put. Ze heeft geen uitzicht en geen houvast.

Wie als de moeder van Sisera een moeder *buiten* Israël is, en dus zonder het geloof in Israëls God, staat voor dit dilemma: of meegesleurd te worden in de wielende wenteling der waaroms en vraagtekens, of zich te laten foppen door ijle fantasieën van mooie vrouwen en mooie kleren. Dat was al wat de schrandersten, en de schrandersten nog wel van de hofdames, konden bedenken. Daar cirkelden haar zwoele gedachten om heen. Daar leefden ze bij. Hoger vlucht kenden haar fantasieën niet! Wat een arme (en bedorven) wereld was dat toch eigenlijk. Daar moest ze maar aan denken, wat het vlees kon strelen, en wat het lichaam kon opsieren, en dan zouden de tranen wel weer weggelachen worden! Zó "troost" zich de wereld buiten God. En zo dartelt een doodarme wereld voort, zonder dat toch eigenlijk de diepste onrust verdwijnt, getuige Sisera's moeder, want het hart, ook het moederhart, vindt geen rust vóórdat het rust in God.

En als dit leven moegedanst en moegeschreid ten einde loopt, dan gaat het profetische woord van de "moeder in Israël" in vervulling:

"Zo zullen omkomen al Uw vijanden, o Here!
Maar die Hem liefhebben zijn
als de opgaande zon in haar kracht".

Dat is de vaste troost voor alle moeders *in* Israël!

Ik zou niet graag willen beweren, dat christenmoeders, gelovige moeders, die haar toevlucht onder de vleugelen van Israëls God hebben gezocht, nooit bezorgd zijn, en nooit onrust kennen.

Ik beweer evenmin, dat alle gelovigen op hun "waarom" zomaar een antwoord krijgen, want God is wel een God van veel verlossingen, maar niet van veel oplossingen.

Maar wat ik wèl durf zeggen is dit: ten eerste, dat het geloof zich *natuurlijk* niet laat afschepen met die flauwe praatjes van de "schrandere" dame, maar dan ten tweede, dat het geloof in z'n angstige vragen nooit doodloopt.

Ook niet als het ergste gebeuren moet.

Ook niet, als een moeder haar kind verliezen moet.

"Die Hem liefhebben zijn
als de opgaande zon in haar kracht."

Wij spreken dan van een ondergaan, een begraven worden in het stof, maar de Schrift getuigt van een opgaande zon.

De dood is een doorgang tot het eeuwige leven.

Wij verlustigen ons dan niet in een terugkerende held, getooid met bonte borduursels voor zijn hals als buit, maar wij zingen stil van het schone kleed der gerechtigheid, dat Christus al Zijn verlore zondaars omhangen zal, een kleed niet door òns verworven als buit, maar door Christus veroverd in Zijn felle strijd tegen duivel en dood.

Die buit van 't overwonnen land
Valt zelfs de moeders in de hand,
Schoon niet mee uitgetogen.

X. DE MOEDER VAN MICHA

De moeder van Micha laat zien, hoeveel of liever hoe weinig er van de opvoeding der jongens terecht komt, als moeder de naam van God vóór in de mond heeft, maar er niets van meent.

U kènt toch de moeder van Micha?

Nee, bedoeld is niet de ons allen bekende profeet Micha, maar een "man van het gebergte van Efraïm", zoals hij geïntroduceerd wordt door de schrijver van het boek Richteren, in het 17e hoofdstuk namelijk.

U weet wellicht, dat de laatste hoofdstukken van het Richterenboek (hfdst. 17—20) een soort *aanhangsel* vormen. Met het verhaal van de dood van Simson (hfdst. 16) was de schrijver feitelijk klaar, maar toen heeft hij er nog een vijftal hoofdstukken aan toegevoegd, om te laten zien, hoe diep het verval was in die tijd "toen er geen koning in Israël was", en "ieder deed wat goed was in zijn ogen".

Dit aanhangsel bevat weer twee delen.

Hoofdstuk 17 en 18 tekenen het *godsdienstig* verval, en hoofdstuk 19—21 het *zedelijk* verval.

Dat zedelijk verval vond z'n hoogtepunt in wat er gebeurde in Gibeá Benjamin (u moet dat maar eens nalezen), en de religieuze deformatie komt wel heel schril naar voren in het plegen van "eigenwillige godsdienst", zoals dat beschreven wordt in de geschiedenis waarvan de man Micha en zijn moeder de hoofdpersonen vormen.

Op het ogenblik, dat wij kennis maken met Micha's moeder, was zij al zo jong niet meer. Vader wordt niet genoemd, hij is blijkbaar al gestorven, en Micha had zelf al grote jongens.

Van grootmoeder krijgen we niet bepaald een verheffende indruk. Ze heeft de niet onbelangrijke som van 1100 zilverstukken (een vermogen in die tijd) opgepot, en het heeft er alle schijn van, dat het geld háár bezit, inplaats van zij dat geld.

Maar..... de appel valt niet ver van de boom.

Gierigheid en diefstal zijn volgens onze Catechismus vruchten van dezelfde stam, en het verbaast ons niet héél erg, dat deze gierige moeder een diefachtige zoon heeft.

Zoonlief heeft er namelijk geen been in gezien, z'n moeder heel dat lief kapitaaltje te ontfutselen, en als de oude vrouw dat ontdekt, is ze door het razende heen.

Ze begint als een bezetene te vloeken.

Nee, niet maar zo ordinair vloeken en schelden, maar zij roept de vloek Gods van de hemel af, opdat die insla op het hoofd van de onbekende dief.

Deze vloek tekent de oude vrouw ten voeten uit.

In het gewone leven bekommerde ze zich weinig om God, want die zilverstukken waren haar god, maar deze vervloeking, voor aller oor uitgesproken, was misschien een probaat middel om haar verloren schat terug te krijgen..... God is haar detective!

Ze heeft zowaar nog succes ook!

Evenzeer als moeder in onrust zit over haar geld, zit nu de zoon in onrust over die vervloeking. Nu wonen daar twee onrustige en uit het lood geslagen mensen bij elkaar. Moeder kan niet slapen vanwege de zorg over haar geld, en Micha kan geen oog dicht doen vanwege z'n vrees voor God! Het moest toch maar eens gebeuren, dat die vloek hem

werkelijk trof! Het geld begint al meer in z'n zak te branden. Dit leven van angst is tenslotte niet meer vol te houden en hoewel hij 't geld stellig gehouden had, als die verschrikkelijke vervloeking hem maar niet in de oren dreunde, besloot hij tot een volledige bekentenis.

We lezen daarvan in Richteren 17:1 en 2.

Micha zeide tot z'n moeder: "de elfhonderd zilverstukken, die u ontvreemd zijn en om welke gij een vervloeking geuit hebt en ook te mijnen aanhoren uitgesproken hebt — zie, dat geld is in mijn bezit, ik had het weggenomen".

Nu de zoon opgelucht is door z'n bekentenis, komt de zwaarigheid bij de moeder. Ze is natuurlijk dolblij, dat het geld weer terecht is, maar die vloek hangt er altijd nog! Vooral voor het besef van de Oosterling is het eenmaal gesproken *woord* niet zo maar te herroepen. Micha's moeder probeert het geval wel te neutraliseren. Ze zou zich geen raad weten, als die vloek nu toch haar zoon trof. Zo hard als ze eerst gevloekt heeft, zo lief is ze nu met de mond. Weer hanteert ze Gods naam met het grootste gemak door te zeggen: "gezegend zij mijn zoon door de Here!" Maar beiden, moeder en zoon, begrijpen heel goed, dat de kous hiermee niet af is. Ze zijn bevangen door de bijgelovige vrees, dat de uitgesproken vervloeking toch nog op de een of andere manier haar uitwerking zal hebben, en ze doen allebei even hard hun best, om die vloek vleugellam te slaan.

Het wordt een bijna komische vertoning, als het niet zo goddeloos was.

Moeder en zoon vlamogen allebei op het geld, maar ze durven 't geen van beiden houden.

Ze hebben het geld lief, en ze zijn er tegelijk doodsbang voor.

Dat geld is nu geld waar de vloek aan kleeft en dat hen benauwt..... zo gaat het altijd: wie het geld liefheeft, wordt er door gewurgd.

En zo zien we hier het zonderlinge gebeuren, dat twee mensen, die bezeten zijn van het geld, zich in alle bochten wringen, om maar van dat ongelukkige geld af te komen.

Micha geeft het geld aan zijn moeder terug. Maar moeder zegt: nee jongen, dat geld wil *ik* nu niet meer hebben, en ze schuift het over tafel naar Micha terug (vs 3). Maar Micha, die er al slapeloze nachten genoeg om gehad heeft en huivert voor dit bloedgeld, persisteert bij z'n gevoel en geeft het aan moeder terug. Ze zitten werkelijk met het geval!

Intussen heeft Micha's moeder een "gelukkige" ingeving gekregen. Nu ze geen van beiden met het vloekgeld raad weten, zullen ze het, zo heeft zij gedacht, maar aan..... God geven: "voorwaar, ik heilig dit geld aan de Here en sta het af ten behoeve van mijn zoon" (vs 3) nu zou de vloek toch zeker wel worden afgewend!

Men moet er eens op letten, hoe het geknoei en ge-scharrel met het geld nú zo mogelijk nog groter wordt.

Moeder heeft weer eens een vrome bui, maar het is een "vroomheid" van de slechtste soort! Eigenwillige vroomheid!

Zij heeft het geld "aan de Here geheiligd", maar ze gaat er mee doen wat de Here uitdrukkelijk verboden heeft.

Die had gezegd: gij zult u geen gesneden beelden maken.

Maar zij zal er nu juist wel een gesneden beeld van laten maken.

Zover was het godsdienstig besef weggezakt, en de schrijver van dit boek voegt er weemoedig aan toe: "in die dagen was er geen koning in Israël; ieder deed wat goed was in zijn ogen".

Het wordt echter nog fraaier!

Micha's moeder was er woedend om geweest, dat zij bestolen was, maar nu gaat *zij* zonder blikken of blozen God bestelen, althans die god van haar gedachten.

We lezen immers: "zij nam tweehonderd zilverstukken en gaf ze aan een zilversmid, die er een gesneden en gegoten beeld van maakte".

Hoort u wel: *twee honderd* zilverstukken. Het ging om een som van *elf honderd*, die ze "aan de Here geheiligd" bad, maar bij enig nadenken vond ze dat het toch eigenlijk best wat goedkoper kon. 't Was toch eigenlijk meer dan jammer om *al* dat goeie geld voor één beeld te besteden. Trouwens, voor die twee honderd zou de zilversmid nog een wat keurig beeld kunnen maken.

Zo heeft het drama nog een blij einde.

De negenhonderd zilverstukken gaan weer in de kous, en tegen een zacht prijsje is ze weer met God op goede voet gekomen, en is haar zoon van de vloek af.

Hier is het nog niet eens bij gebleven.

Het wordt nog mooier!

God had in Silo Zijn woning gesticht, waar elke Israëliet moest komen, om Hem te aanbidden.

Dit bevel was niet zonder grote oorzaak gegeven.

Als ieder zo maar op eigen gelegenheid godsdienst ging bedrijven in een privaat heiligdom, zou dat spoedig uitlopen op afgoderij en beeldendienst. Bovendien wilde God op deze wijze de *eenheid* van alle stammen handhaven.

Maar in de omgeving van Micha was men daar allang aan ontwend. Van overlang had Micha zelf een "godshuis" (vs 5), 'n soort huiskapel, een kerkje op eigen gelegenheid.

In dit lieve kerkje vond nu dat beeld een plaats.

Voorts werd de verzameling van "heilige" voorwerpen gecombineerd met een efod ('n soort priesterkleed) en terafim (godenmaskers?) en wijdde Micha een van zijn zonen "en deze werd zijn priester" (vs 5). Een van de jongens had blijkbaar iets geërfd van de "vrome" aanleg van grootmoeder, en deze werd nu in Micha's kerkje dominee op artikel 8.

Als er "dienst" werd gehouden, vonden ze 't allemaal erg stichtelijk. Vooral vader en grootmoeder. En dat beeld van 200 zilverstukken dééd het bijzonder! Micha's moeder moest er zich steeds weer over verwonderen, dat er van 200 zilverstukken nog zo iets moois gemaakt had kunnen worden.

Jammer genoeg ontbrak er nog steeds één ding!

Het zou toch zo mooi wezen, als ze een "echte" dominee hadden inplaats van de zoon van Micha.

En zowaar, "door 's Heren goedheid", zoals ze daar gezegd zullen hebben, kwam dat ook in orde.

Op een goede dag kwam er een Leviet langs, een echte Leviet, die de dienst mocht waarnemen, en daar deze kandidaat toch geen enkel beroep kreeg, werd hij in Micha's huiskapel aangesteld tot herder en leraar. Dit alles tegen een salaris van 10 zilverstukken plus vrij wonen, kleding en kost op de koop toe (vs 10).

Uit deze "leidingen Gods", die deze wettige priester tot hem brachten, heeft Micha nu

geconcludeerd, dat er van die vloek wel niets meer zou komen, maar dat hij in zegen was verkeerd.

Hij zei: "nu weet ik, dat de Here mij zal weldoen, omdat ik een Leviet als priester heb".

Het gebeurt wel meer, dat als eigen zondige weg nogal succesvol is, men in "vrome" ogenblikken gewaagt van de zegen en de leiding des Heren.

Hetgeen steeds een vergissing is.

Men ziet het in Micha.

Hoofdstuk 18 geeft het tragisch slot.

Het gebeurde namelijk, dat de hele stam van Dan, die uitbreiding van z'n gebied zocht, het huis van Micha passeerde en heel de kerkelijke inboedel van Micha's tempel plus de dominee meenam. Toen die Leviet niet direct bewilligde, brachten de Daniëten hem aan 't verstand, dat hij toch veel beter priester van een hele stam dan van één particulier persoon kon zijn. Hij zou een veel beter beroep krijgen, een grotere gemeente en vanzelfsprekend een beter salaris. En wat een corrupte klik het daar was, tot in de domineeswereld toe, blijkt wel als we deze ontstellende woorden lezen:

"Toen werd de priester blij gestemd, hij nam de efod, de terafim en het gesneden beeld en voegde zich bij het volk" (18:20).

Toen Micha zelf van het geval hoorde en heftig protesteerde, zeiden de Daniëten, dat hij 't verstandigst deed z'n mond te houden, want dat 't anders best zou kunnen gebeuren, dat de een of andere driftkop hem een kopje kleiner maakte (18:25).

En hiermee is de geschiedenis uit.

Het is wel een sinister geval, heel deze historie van Micha en z'n moeder.

We zijn haast geneigd, medelijden met die Micha te krijgen, wiens geschiedenis begint met een verontruste consciëntie en eindigt met de beroving van zijn "god".

Het is een zielig gezicht.

We horen 't hem zeggen met tranen in de ogen: "mijn god, die ik gemaakt heb, en ook de priester hebt gij meegenomen, en zijt weggegaan; wat rest mij nu nog?"

Hij is naar ons gevoel meer slachtoffer dan misdadiger, slachtoffer van een misdadige opvoeding!

Dat ga je nu krijgen, als je zo'n moeder hebt!

Een huichelachtige moeder, die haar hebzucht tevergeefs zoekt te maskeren met vrome woorden en dierbare termen. Wier leven vloekt met het woord dat ze spreekt, en die haar kinderen voorgaat in wegen van eigenwillige vroomheid inplaats van ze te onderwijzen in de rechten des Heren.

Micha's moeder zal best kans gezien hebben, om de plechtigheid in hun eigen gemaakt kerkje goed te praten, door b.v. een boekje open te doen over de gruwelen, die er allemaal in de officiële kerk in Silo gebeurden.

Er zijn er weer anderen, die allerlei goddeloosheden goedpraten door de "vrome" opmerking, dat 'n mens zichzelf niet bekeren kan en Gød het moet doen.

En dan wordt b.v. ook een huwelijk of verloving met een ongelovige goed gepraat door te wijzen op de "zegen" die er uit voort kan komen, en te gewagen van de "leidingen" Gods in het leven.

En zo wordt er op allerlei manier geknoeid en gescharreld met vrome woorden, en de hoogmoed gluurt door de scheuren van het "arme zondaars"-kleed heen, en de grondtoon van alles is, dat men z'n eigen zonde aan de hand wil houden, want "er is geen koning in Israël; ieder doet wat goed is in zijn ogen".

Moeder, moeder, met een stichtelijk woordje is u niet klaar.

Het is een klein kunstje, gevloekte zilverstukken aan de Here te heiligen, maar uw *leven* den Here te heiligen is meer waard. Dat in overeenstemming te brengen met uw woord, is de ziel der opvoeding.

Er mogen bij ons geen moeders gevonden worden als de naamloze moeder van Micha!

XI. DE MOEDER VAN SIMSON

De moeder van Simson is al weer een naamloze. De naam van haar man wordt wel genoemd — Manoach heette hij —, maar geen enkele keer vermeldt de Schrift de naam van Simsons moeder, hoewel het Bijbelverhaal toch duidelijk laat voelen, dat zij in geloof en levensadel ver boven haar man uitstak, en *zij* ook de meeste invloed heeft gehad op het kind dat straks als man beginnen zou Israël te verlossen. 't Is of de Schrift telkens weer zeggen wil, dat het in Gods koninkrijk niet aankomt op klinkende namen en titels, maar wel op de stille daden van het geloof.

Wie Simsons moeder wil leren kennen, moet eens aandachtig Richteren 13 lezen, waar de geboorte van deze "machtige Israëls" wordt aangezegd, een geschiedenis die in de verte herinnert aan de verschijning van de engel aan Maria, de moeder des Heren. Trouwens, niet alleen de geboorte, maar ook het sterven van Simson herinnert zeer sterk aan de Christus, en dit stempelt deze richter Israëls tot een zeer aparte figuur in de geschiedenis der Godsopenbaring. Hij, die *beginnen* zou Israël te verlossen, is een *type* van de Verlosser der wereld, Die deze verlossing ook *voleindigen* zal! Naar die Andere, de grote Verlosser kan Simson slechts heimwee en verlangen wekken, want zelf is hij in alle opzichten te kort geschoten, en in de wijze waarop hij zijn nazireeërschap veracht en met de gelofte daarvan speelt, is hij zeer beslist niet type, maar antitype, tegenbeeld van de Christus.

Zoals men weet, en ook in Richteren 13 na te lezen is, was Simson bestemd om een nazireeër Gods te zijn.

Nazireeër betekent afgezonderde, een aan Gods dienst toegewijde, en het bijzondere met Simson is, dat hij niet, zoals dat gewoonlijk geschiedde, vrijwillig het nakomen der nazireeërgelofte op zich nam, en dan voor een zekere tijd, maar dat hij nazireeër Gods voor *heel z'n leven* moest zijn, en dat hij daartoe geroepen en aangewezen werd reeds vóór z'n geboorte. En zozeer is dit de Here ernst, dat door de Engel des Heren, Die de a.s. geboorte mededeelt, aan Simsons moeder wordt bevolen, precies dezelfde voorschriften op te volgen die ook voor de nazireeër golden: zij mag in de periode die aan de geboorte van haar kind voorafgaat niets onreins eten, ze moet zich van wijn en sterke drank onthouden, ja, dit gebod geldt voor haar zelfs in de allerstrengste vorm, dat ze geen druiven eten mag.

We willen dit even vasthouden — het zal straks van het allergrootste belang blijken te zijn.

Over die nazireeërgelofte in 't algemeen moet ik eerst nog even wat zeggen.

Er waren drie voorschriften: de nazireeër, de aan God gewijde, moest zich van alle prikkelende dranken onthouden, hij moest elke aanraking met een dode vermijden, en hij moest zijn haar laten groeien.

Deze voorschriften zijn doorzichtig genoeg.

De eerste bepaling komt neer op het apostolisch bevel: weest dan *nuchteren* en waakt, terwijl het niet onmogelijk is, dat de Israëliet in de sterke drank allerlei daemonische machten zag werken, waartegen de "Godgewijde" de strijd moet aanbinden.

De tweede bepaling (niet aanraken van een dode) komt neer op het rein houden van z'n levenswandel.

En wat de haargroei betreft, deze is voor de Oosterling symbool van levenskracht. Deze levenskracht mag op geen enkele wijze besnoeid of beperkt worden. De nazireeër moet geheel openstaan voor de kracht van de Heilige Geest en mag de doorwerking daarvan op geen enkele wijze belemmeren.

Ontdaan van deze schaduwachtige vormen, verrijst hier voor ons het beeld van iedere *christen*, wiens leven (niet voor een tijd, maar gedurig) aan God gewijd moet zijn, en de voorschriften (en voorrechten) van het Nieuw-Testamentisch nazireeërschap staan te lezen in ons Doopsformulier: de wereld verzaken, onze oude natuur doden, en in een godzalig leven wandelen.

Ieder weet: dat doen we niet zó maar!

Ons leven aan de Here te wijden, moeten we *leren*. Daartoe moeten we "in de voorzeide leer" breder worden onderwezen; we moeten er toe worden opgevoed en voorbereid, en het zijn de ouders, en niet in de laatste plaats de *moeders*, die hierin een belangrijk aandeel hebben. In Richteren 13 lezen we, hoe een moeder wordt *voorbereid op haar moederschap*. Dat kun je niet zo maar. Dat leer je zelfs niet op een moedercursus. Dat moet de Here ons Zelf leren. Dat heeft ook de *vader* van Simson begrepen. Het opvoeden en bekwamen-tot-z'n-taak van zo'n *bijzonder* kind (en zijn ook niet onze kinderen *bijzondere* kinderen?) komt je niet zo maar aanwaaien. Manoach althans bidt: "Och, Here, moge de man Gods, die Gij gezonden hebt, nog eens tot ons komen *en ons leren, wat wij met de jongen moeten doen, die geboren zal worden*". Dat is wat men noemt *ernst* maken met het ouderschap, het christen-vader en christenmoeder zijn, waar sommige mensen zo maar hals over kop in menen te kunnen buitelen.

Het is geen overtollige mededeling, dat Manoachs vrouw aanvankelijk geen kinderen kreeg en dat daarna door een goddelijke beschikking dit huwelijk gezegend werd.

Hier wordt al aanstonds door te kennen gegeven, dat de verlossing van het machteloze volk feitelijk niet het werk van Simson, maar van God is. Om duidelijk te laten gevoelen, dat *Hij* verlost, kiest God dit kinderloos echtpaar uit.

Maar met grote zorg heeft God ook deze vrouw tot moeder gekozen.

Als Hij werkt, gebruikt Hij daarvoor in de regel instrumenten, maar het is Hem lang niet onverschillig *welke* instrumenten dat zijn. In heel de heilsgeschiedenis zien we telkens weer, dat Hij Zijn instrumenten zorgvuldig uitkiest, en dat het beste voor Hem nog niet goed genoeg is.

Nu, de moeder van Simson was een *gelovige* vrouw. Zij had ook wel een gelovige man, maar hij kon toch in haar schaduw niet staan.

Men merkt dat in allerlei kleine trekjes.

De boodschap van de geboorte was aanvankelijk alleen aan de *vrouw* overgebracht, en zij heeft terstond dit grote geheim aan haar man oververteld. Zij heeft, *zo* zegt ze tot haar man, wel niet gevraagd waar de "man Gods" vandaan kwam, en hoe hij heette, maar ze heeft wel degelijk begrepen, dat het geen gewoon mens was: "Hij zag er uit als een engel Gods, zeer vreselijk" (vs 6).

En let nu eens op de man!

Op uitdrukkelijk verzoek van haar man is de Boodschapper ten tweeden male verschenen, maar het inzicht met een hemelse verschijning te doen te hebben (de Engel des Heren wàs de Christus Zelf), ontbreekt Manoach ten enenmale. Hij maakt maar een wat zielige en geestelijk-onvolwaardige indruk. Hij wil maar een maaltijd aanrichten, en de naam van de "man Gods" maar weten, om hem later, als alles precies zo uitkomt, een bedankbriefje te sturen! Wat de vrouw direct intuïtief wist, wist Manoach niet; er staat zelfs uitdrukkelijk: "Manoach wist niet dat het de Engel des Heren was" (vs 15-18).

Vervolgens: als de Engel Gods opvaart in de vlam van het altaarvuur, door Manoach

ontstoken, dan is Manoach direct helemaal van z'n stuk, en hij zegt tegen z'n vrouw: nu zullen wij zeker sterven, want wij hebben God gezien.

Eerst was hij, naar onze smaak, nogal parmantig opgetreden. De Engel des Heren was zowel de eerste als de tweede maal aan de vrouw verschenen, en we ontkomen nauwelijks aan de indruk, dat dit Manoach een beetje gestoken heeft. Hij voelt zich een beetje gepasseerd. Hij was toch "hoofd van het gezin", en *hij* is nu de man die door breedvoerige ondervraging het naadje van de kous moet weten. Zijn vrouw had dit niet gedaan. *Zij* had de belofte zonder meer aanvaard. Ze had geen nadere informatie nodig.

Manoach wel!

Maar hij is ook de eerste, die van z'n stuk gebracht wordt.

Nu zullen we zeker sterven, verklaart hij, maar z'n vrouw maakt de gelovig-nuchtere opmerking, dat God toch moeilijk Zichzelf tegenspreken kan, en dat het toch wel heel ongerijmd zou zijn, als God, Die hen eerst beloofd had dat zij een zoon zouden krijgen, hen nu nog voor diens geboorte zou doen sterven.

Hoe blijkt alweer deze vrouw zeer ver de meerdere van haar man in rustig geloofsvertrouwen! Zij is in de goede zin een "hulpe tegenover hem", die niet alleen goed voor de huishouding zorgt, maar hem "bijstaat in de dingen, die tot het eeuwige leven behoren".

En eindelijk valt het ons op, dat niet *hij*, maar *zij* het kind, als het geboren is, een *naam* geeft. En *zij* spreekt in z'n naam al haar geloof uit. Simson noemt zij hem, d.i. "zonnekind", omdat ze nu de dageraad ziet gloren van de beloofde verlossing: "De zon des heils doet aan de kimme staan".

Toch hebben we geen recht, Manoach helemaal als vijfde rad aan de wagen te zien.

Geloof en ongeloof liggen dikwijls in één hart.

't Was misschien een beetje eigengereid, dat Manoach niet genoeg had aan de boodschap zoals die tot z'n vrouw gebracht was, maar er ligt toch ook iets moois in, dat hij bidt om terugkeer van de "man Gods". Hij toont daarin z'n *verantwoordelijkheid* te verstaan. *Hij* is er toch ook nauw mee betrokken, en daarom wil *hij* ook wel graag persoonlijk de instructies ontvangen betreffende "de leefwijze en het werk" van de jongen.

Dat is juist het ongeluk van zoveel vaders (en moeders), dat ze zich zo weinig bekommeren om hun roeping en verantwoordelijkheid.

Wie zet er nu een stuurman op een schip, die hoegenaamd niets van de navigatie weet.

En hoe zullen ouders het levensscheepje van hun kinderen veilig langs alle gevaarlijke klippen sturen, als ze niet met Manoach bidden, dat toch de man Gods ons lere "wat wij met de jongen moeten doen, die geboren zal worden".

Dit is tenminste serieuze voorbereiding op het ouderschap!

Wat echter de diepste indruk op ons maakt, is de voorbereiding op het moederschap, zoals die aan Simsons moeder wordt bevolen. Zij moest zich gedurende de tijd van verwachting houden aan dezelfde voorschriften van het nazireeërschap, die voor haar kind golden!

Het nazireeër-*kind* moest een nazireeër-*moeder* hebben!

Haar leven moest ook een gewijd leven zijn, en haar voorbereiding een offerande. Alle prikkels van "vlees en wereld" moest ze vermijden, want hoe zal er een Godgewijd kind zijn als er niet eerst een God-gewijde moeder is?

Ziedaar het geheim der christelijke opvoedkunde! Opvoeding bestaat niet zozeer in wat wij *zeggen*, dan wel in wat wij *zijn*.

En dat alles niet pas, als de kinderen er zijn, groot worden en onze daden kunnen beoordelen, maar al veel eerder — tot vóór de geboorte!

Wie verbeeldt zich toch een christen-moeder te kunnen worden, die er als meisje steeds op uit geweest is te vragen hoever ze precies kon gaan in het genieten van alle wereldse vreugden.

"Bijzondere" kinderen vragen om bijzondere moeders en vaders, die zich met ernst voorbereiden op hun geweldige taak, en bereid zijn een Godegewijd leven te leiden.

Wie kan zich Simsons moeder voorstellen als een flirtend vlindertje die het "new lookje" en gelakte nageltjes stelt tot het hoogste van haar blijdschap?

XII. DE MOEDER VAN IKABOD

Het is misschien niet zo algemeen bekend, dat Simson nog geleefd en gearbeid heeft in de dagen van Eli. Het is zelfs niet onwaarschijnlijk, dat Simson de opvolger van Eli was en dat hij dus al de jammer en de schande van de wegvoering van de ark in ballingschap heeft meegemaakt. Zo was hij dan een tijdgenoot van Hofni en Pinehas, en daarom is het niet vreemd, dat we nu ineens de overgang maken van de moeder van Simson naar de moeder van Ikabod, die tevens, zoals men weet, de vrouw was van Pinehas, een van Eli's zonen.

Over Ikabod zelf schrijven we nu niet.

We weten trouwens zo ongeveer niets van hem af.

Het enige wat we weten is, dat hij niet het enige kind was van Pinehas en zijn echtgenote (wier naam ons alweer onbekend is), en voorts dat zijn moeder bij de geboorte van Ikabod gestorven is, evenals Rachel bij de geboorte van Benjamin. Ikabod is dus een van die velen geweest, die het in z'n leven zonder de troost en de steun van z'n moeder heeft moeten doen, terwijl hij z'n vader ook nooit gekend heeft.

Een wees dus.

Dat is wel erg, geen vader en geen moeder te hebben, maar het laatste was voor Ikabod toch het ergste. Zijn vader was een goddeloos man, een zoon Belials, zoals de Schrift hem noemt, en daar zou hij nooit enige geestelijke steun bij gevonden hebben.

Maar dat z'n moeder hem reeds op z'n eerste levensdag ontviel, was voor Ikabod wel een groot gemis. Zij was een vrome moeder, een echt gelovige vrouw, zoals we straks zullen zien, en het is een van de vele onoplosbare levensraadselen, dat zulke moeders soms weggenomen worden, terwijl *wij* zouden menen, dat zij hier nog onmisbaar waren en er nog zo'n rijke taak voor hen lag.

Inderdaad..... Gods weg is in het heiligdom.

En zo heeft deze jongen daar dan maar geleefd onder Israël, met z'n vreemde naam. Zo dikwijls men hem ergens tegen kwam op straat, en zo dikwijls iemand z'n naam uitsprak, moet er iets van *schaamte* gekomen zijn, als men tenminste nog luisteren wilde naar de boodschap Gods, die ook in deze simpele naam weerklonk. Die naam was een gedurige *aanklacht*. Want die naam "Ikabod" betekent: de eer is weg! De naam van Ikabod stelde de *schande* van de natie ten toon!

Hoe kwam deze moeder er toch toe, haar kind zo'n naam te geven, waar de jongen zelf later toch ook wel veel last van ondervonden moet hebben..... hoe *zijn* de mensen!

Daartoe moeten we even iets naders weten van de mentaliteit van het volk Israël in die dagen, en van de gebeurtenissen die er hadden plaats gegrepen.

Israël was in oorlog met de Filistijnen, de oude ervvijand, en had tegen het vijandelijk leger een gevoelige nederlaag geleden.

De leidlieden gingen er zich op bezinnen, waar de oorzaak kon liggen van deze nederlaag, en zoals het dikwijls gaat, ging het ook toen: men zocht de oorzaak niet bij zichzelf. De vraag werd zelfs geen ogenblik overwogen, of dit ook de straffende hand Gods kon zijn vanwege de afval van het volk. Dit lag anders wel erg voor de hand, want een nederlaag tegen de Filistijnen was vreemd. Immers, God had Israël het land ten erve toegewezen, en daarbij de belofte gedaan, dat Hij de vijanden van voor hun aangezicht verdrijven zou..... mits men bleef in de wegen des Heren!

De conclusie van deze nederlaag lag dus voor de hand.

Evenwel..... men zocht de oplossing in een heel andere weg.

Zij waren nu wel verslagen, maar de Filistijnen zouden nog eens wat anders zien! Ze zouden in versterkte colonnes terugkeren, niet zo dat ze meer manschappen in het veld brachten, maar dat ze de *ark Gods* meebrachten! Ja, als ze dat eens deden! Die ark hadden ze toch ook altijd nog — dat ze daar nu niet eerder aan gedacht hadden! Die ark had vroeger in Israëls historie al eens wonderen gedaan. Stromen waren er door gekleefd. Die ark was voor hun besef zoiets als voor de Rooms en het mirakel van Lourdes. Een toverding, waar een magische kracht van uitging.

Het was bij hen niet: *de God van de ark!*

Maar zij zwoeren bij *de ark van God!*

God was bijzaak en de ark hoofdzaak.

Ze hadden geen vertrouwen in Gød, maar in die houten kist. Een soort afgoderij met de ark dus, of anders in elk geval een verschrikkelijke *veruitwendiging*, waarbij men aan de tekenen van Gods tegenwoordigheid (want dat wàs de ark) veel meer waarde toekende dan aan de tegenwoordigheid Gods zelf.

De gevolgen konden natuurlijk niet uitblijven.

De tweede nederlaag werd zo mogelijk nog groter dan de eerste. Israël werd niet alleen verslagen, maar hun mooie ark, waar ze zo op vertrouwd hadden, zoals sommige vliegeniers vertrouwen op hun mascottes, werd genomen. God is blijkbaar zo vertoornd op Israël, dat Hij zelfs niet meer duldt, dat het teken van Zijn tegenwoordigheid nog langer onder dit volk verblijf houdt. Hij gaat liever in ballingschap, dan nog één dag langer te blijven. Hij laat Zich liever door de onwetende heidenen honen, die de ark als trofee meevoeren in Dagon's tempel, dan dat Hij Zich door Zijn eigen volk laat honen!

De ark Gods weggevoerd!

Een ongeluk komt zelden alleen. Niet alleen de ark werd genomen, maar ook Pinehas vond op het slagveld de dood. En toen Eli deze Jobstijding hoorde, viel hij achterover van z'n stoel en stierf.

Toen deze drie rampen aan Pinehas' vrouw ter ore kwamen, schonk zij ontijdig het leven aan een zoon, die zij Ikabod noemde: de eer is weg!

Allermerkwaardigst is nu de wijze, waarop de Schrift ons dit mededeelt.

Let u eens op de volgorde, en u weet dan meteen wat haar het meest heeft aangegrepen.

"Toen zij het bericht vernam, dat de ark Gods buitgemaakt was en dat haar schoonvader en haar man gestorven waren, kromde zij zich en baarde, want de weeën overvielen haar."

"Zij noemde de jongen Ikabod en zeide: weg is de eer uit Israël — omdat de ark Gods was buitgemaakt en om haar schoonvader en haar man." (1 Sam. 4:19, 21)

Beide malen gaat dus de ark Gods voorop!

Natuurlijk heeft ook het verdriet om het verlies van haar man en haar schoonvader haar diep geschokt.

Het zou onnatuurlijk en bovenmenselijk geweest zijn, als dat *niet* het geval was.

Maar bovenaan in haar denken stond de ark Gods!

Eerst de heiligheden des Heren.

Dan haar schoonvader. Want al was Eli slap, hij was toch een gelovig man, en bij hem vond ze altijd nog wel enige aanspraak.

Eindelijk haar man.

Ze heeft het natuurlijk wel vreselijk gevonden dat haar man stierf. Vooral dat hij zó wegstierf, midden in z'n goddeloosheid. Maar een innig en gelukkig huwelijksleven kan dit nooit geweest zijn. Men kan dat zichzelf en anderen wel wijsmaken, maar dat bestaat niet. Als een gelovige met een ongelovige gehuwd is, is dat voor de eerste geen leven. Als u dus hoort zeggen: och ja, het gaat best, over die dingen praten we maar niet en we krijgen er geen ruzie over, dan bewijst dit alleen maar, dat het geloof bij *geen van beiden* leeft.

Pinehas' vrouw heeft er wel terdege last van gehad.

Als het sterven van haar eigen man pas als *derde* genoemd wordt na de ark en na Eli, dan spreekt dit boekdelen. Het vertelt ons van veel stil verdriet. En voor haar is het sterven alleen maar winst geweest.

Gelukkig een land, dat zulke vrouwen heeft, en gelukkig de gezinnen, waar zulke moeders wonen. Gelovige moeders, die er diep van doordrongen zijn, dat de eer van een natie bestaat in de vreze des Heren, en dat de eer is weggevoerd, zodra een volk van z'n innige godsvrucht is beroofd. Want dat wilde deze moeder natuurlijk zeggen. Zij treurde er nog meer om, dat het godsvertrouwen weg was, dan dat de ark weg was.

U weet, men zoekt de eer en de glorie van een volk tegenwoordig in heel andere dingen.

Voor velen staat of valt de eer van een volk met de grote mannen die het weet voort te brengen op het gebied van staatkunde, wetenschap en sport. Vooral de sport. Als een voetbalwedstrijd verloren wordt of als een schaakkampioen z'n titel verliest, dan klaagt menigeneen: Ikabod..... de eer is weg!

Déze moeder heeft het beter gezien.

Zij heeft de glorie van haar volk niet gezocht in de ijdele menseneer of in bijkomstige dingen, maar in de vreze Gods, die het beginsel der wijsheid is.

Het zal later wel aan Ikabod verteld zijn, hoe zijn moeder is heengegaan. En wellicht is dat een prikkel voor hem geweest, om zijn vreugde niet te zoeken in ijdele dingen, maar te belijden: God is mijn eer.

XIII. HANNA

Het stond er in Israël niet zo best voor in de dagen dat Samuël, de afgebeden zoon van Hanna, geboren werd.

U behoeft slechts kennis te nemen van het gedrag der priesterzonen Hofni en Pinehas en van de zedenschandalen die er hingen in en rondom het huis des Heren te Silo, om dit toe te stemmen. Alleen reeds het feit, dat Eli in de biddende Hanna een dronken vrouw meende te herkennen, die hij de goedbedoelde raad geeft, haar roes maar elders te gaan uitslapen, spreekt boekdelen. Zulke dingen kwamen dus blijkbaar meer voor.

Maar was het nu in het huis van Elkana en Hanna beter?

Zeker, die Elkana schijnt een correct en godsdienstig man, die elk jaar prompt met z'n gezin naar Silo komt en er de voorgeschreven offers brengt. Dat deed menigeen hem in die dagen van verval niet na. En velen hadden ook de verontschuldiging gereed: 't was daar in de "officiële kerk" in Silo óók niet alles! Je moest die verhalen horen, nee, dan bleven *zij* maar liever thuis.

Nu, Elkana blijft niet thuis, maar thuis was het intussen óók niet alles. Deze brave, correcte Elkana hield er dan toch maar twee vrouwen op na. We kunnen daar nu wel een oogje bij dicht doen, want deden Abraham en Jakob, Salomo en David niet ook also? Ja, inderdaad, maar u moet niet vragen hóe dat toeging! Denkt u zich nu eens zo'n "driehoeksverhouding" in. Daar zijn al wat huwelijken aan kapot gegaan! En dat gaat dan nog meest stiekem. Maar bij Elkana ging dat open en bloot. Het werd min of meer getolereerd. Maar *mèt* die tolerantie kwam er dan toch maar een hele sleep ellende mee.

Wie de huiselijke geschiedenis van Elkana in 1 Sam. naleest, ontkomt niet aan de indruk, dat het er een hel in huis was. Daar werd wat getreiterd en gesard.

Peninna is door en door jaloers op Hanna. Want wel heeft Peninna kinderen, en Hanna niet, maar Peninna merkt heel goed, dat de diepste genegenheid van Elkana niet naar haar, maar naar Hanna uitgaat. En het tragische van het geval is daarbij weer, dat Hanna bij Elkana niet die steun vindt, die ze van hem verwacht. Hij is veel te oppervlakkig voor deze diep-voelende vrouw, en scheept haar met wat goedkope woorden af. Gebedseenheid als tussen Izak en Rebekka is er bij die twee in elk geval niet. Hanna is en blijft de eenzame, de onbegrepen, en dan moet ze van Peninna nog horen, dat zij toch eigenlijk de ware godsvrucht mist, want was een onvruchtbare niet een van God gevloekte? Was kinderloosheid niet een oordeel Gods? Nee, dan zij, Peninna, met haar scherpe tong en venijnige geest — dat kan wél samengaan!

Natuurlijk stond Hanna óók niet onschuldig in deze dingen. Zij is een vrome vrouw, maar ja, u weet..... ook de allerheiligste! De gedachte, dat mee op haar aandringen Peninna in dat huis gehaald is, omdat zij bij Elkana geen kinderen kreeg, lijkt me niet eens verwerpelijk. Dat waren zo de zeden van die tijd. In elk geval heeft ze zich in de situatie geschikt. Dat zij 'n grote mond teruggaf als Peninna sarde, lees ik nergens. Maar zou er geen enkele wortel der bitterheid zijn opgeschoten? En dat ze zo onstuimig naar kinderen verlangde, kan daar niet een groot stuk jaloezie in gezeten hebben? Peninna wél kinderen — waarom *ik* niet? Is haar gebed om een kind volstrekt zuiver gebleven? Jawel, ze voegt aan haar gebed een *gelofte* toe: *als* God haar dat eens wil geven, dan zal ze dat kind terstond aan de Here terug geven en het aan Zijn dienst volkomen wijden. Honderd procent godsvrucht? Arglistig is het hart, meer dan enig ding. Daar zit toch ook wel wat eervols in: haar kind dienaar des Allerhoogsten! Nietwaar, moeder, is het niet mooi, dat uw jongen dominee wordt? Komt daar ook "vles en wereld" bij, of is dat allemaal vurige liefde voor de zaak van Gods koninkrijk — zegt u nu

zelf!

We hebben er niet de minste behoefte aan gehad, het portret van Hanna te flatteren. Gods kinderen zijn geen heiligen. Het zijn allemaal zondaren en zondaressen, en ze zijn tot alle boosheid geneigd.

Maar toch zouden we, door dit alleen te zeggen, Gods genadewerk in haar miskennen, en dat mag óók niet. In Hanna leefde een heerlijk geloof, en het is met name haar gelovig moeder-zijn dat van grote betekenis geweest is, niet alleen voor haar kind, maar ook voor heel haar volk.

Wie de lofzang van Hanna leest, zal tot de erkenning moeten komen, dat de nood van haar volk en de zaak des Heren haar zeer na aan het hart lagen. Zij jubelt niet slechts om eigen moederweelde, maar zij zingt van de Here, van de komende koning en van het heil van haar volk.

Zó moet ook haar begeerte naar een kind gezien worden.

Er mogen zondige bijmotieven geweest zijn, maar het hoofdmotief is toch blijkbaar geweest het welzijn van haar diep gezonken volk. Er waren geen leidlieden meer in Israël, geen vrome mannen, die het volk terugriepen naar God. Was het Hanna nu alleen om haar *eigen* begeerte te doen geweest, om maar moederweelde te mogen smaken, och, het zou haar om 't even geweest zijn of ze nu een *zoon* of een *dochter* kreeg. Maar nee, Hanna vraagt de Here uitdrukkelijk om een *zoon*. Als uit haar nu eens een man geboren mocht worden, die een leidsman zou zijn in Israël! Een soort Johannes, die de weg bereiden zou voor de komende koning! Een profeet, die de harten der kinderen zou bekeren tot de vaders. Een nieuwe lente en een nieuw geluid. Nee, niet voor haar zelf zou ze dit kind willen houden, maar het zou zijn voor de Here en voor haar volk. Ze zou het van z'n jeugd af aan afstaan voor Gods zaak. Daar bidt ze om, daar worstelt ze mee. Daarom wil ze moeder worden, om in en met haar kinderen de Here groot te maken.

Dit gebed heeft God verhoord.

Zulke gebeden verhoort God *altijd*.

Wat we voor *ons zelf* vragen, krijgen we dikwijls niet. We zeggen dan zoiets als "onverhoorde gebeden", maar het zijn niet eens gebeden geweest — het was één brok zelfzucht!

Maar wat we voor de Here vragen, krijgen we altijd.

Onverhoorde gebeden *zijn* er dan niet!

Hanna heeft het *waagstuk* begaan, haar zoon af te staan aan het heiligdom. Dat was inderdaad een waagstuk, want daar school het gevaar van de *verwording*. Iedereen deed zo, waarom zou Samuël niet meedoen?

Er zijn velen die het gevaar zien alleen in de "wereld". Met angst staan ze hun zonen af aan leger en vloot. U ziet, er zijn gevaren dicht bij huis. *Zelfs* het heiligdom kan gevaarlijk terrein wezen. Toen: verwording, nu: gewenning. Ik kan er honderd meer noemen. De gevaren sluipen overal.

Maar Hanna was een *vrouw des gebeds*. Daarin school de overwinning van haar kind. Zij heeft *om* dit kind gebeden. Zij heeft *voor* dit kind gebeden. Of dacht u soms, dat Hanna is opgehouden voor dit kind te bidden, zodra het er eenmaal was, en dat ze daarna niet anders heeft gedaan dan voor z'n kleren zorgen. Dat deed ze ook! Natuurlijk, dat is ook geloofstaak! Er staat zo mooi, dat Hanna jaar op jaar voor Samuël een nieuw priesterkleed meebracht. Dat

had ze zelf gemaakt. Elk jaar weer een nieuw, want Samuël werd groter. Hanna is elke dag thuis met haar kind bezig. Alleen met naald en draad? Natuurlijk niet. Door dit telkenjare meegebrachte kledingstuk waren Hanna's gebeden heengeweven. Zo is het gegroeid. Zo is Samuël opgegroeid, lichamelijk en geestelijk. Door het gedurig contact met een biddende en werkende moeder. Gezegende Samuël! Gezegende Hanna! Gezegende kerk, waar zulke moeders zijn! Die van God begeren, dat de kinderen die ze krijgen, voor de Here mogen zijn. Die niet slechts vragen: Wat zal mijn jongen worden? Zelfs niet: zal mijn jongen dominee worden? Maar: zullen mijn kinderen iets gaan betekenen voor het koninkrijk Gods! Wie dit van Hanna geleerd heeft, heeft veel geleerd.

XIV. RIZPA

Op de eerste bladzijde van het boek Samuël wordt ons de figuur getekend van Hanna. Op een der laatste bladzijden die van Rizpa.

Twee moeders!

Maar tussen beide is een hemelsbreed verschil.

Van Hanna is terstond duidelijk, van hoe grote betekenis zij is voor het koninkrijk Gods. Van Rizpa is dat helemaal niet duidelijk. Niettemin is het niet zonder grote oorzaak, dat ook zij een plaats heeft in de Heilige Schrift. Wie iets weten wil over *moeders* in de Bijbel, mag haar stellig niet overslaan. Zij is om zo te zeggen de vleesgeworden moederliefde. Er is over moederliefde veel gezegd en gezongen. Wat de Schrift in sober proza over háár vertelt, overtreft alles.

Twee van haar jongens — eigenlijk nog kinderen — waren ter dood veroordeeld en werden opgehangen te Gibeon Sauls.

En nu meldt de Bijbel van Rizpa, de dochter van Ajja, dit:

"Toen nam Rizpa, de dochter van Ajja, een stuk grove stof en spreidde het voor zich uit op de rots; (het lag er) van het begin van de oogst af tot er water van de hemel op hen neerstroomde; en zij liet overdag het gevogelte des hemels niet toe zich op hen neer te zetten, noch het gedierte des velds bij nacht".

Het was wel een gruwelijk-barbaarse en mens-onterende geschiedenis, daar op de heuvel van Gibeon.

Toen er tijdens de regering van David al drie jaren hongersnood geweest was, en David de toorn Gods vermoedde, bleek hem, dat de Here het land strafte, omdat Saul de Gibeonieten gedood had.

Van de dagen van Jozua af hadden de Gibeonieten gastrecht en bescherming genoten in Israël. Niet omdat het zulke eerbiedwaardige mensen waren. Integendeel, ze hadden Israël bedrogen tot en met. Maar Jozua had het verhaaltje dat ze opdisten geloofd, en in onbedachtzaamheid een verbond met hen gesloten.

Dit geschiedde onder aanroeping van de naam des Heren.

Van dit ogenblik af stonden ze niet onder bescherming van Israël, maar van de God van Israël.

Aan intrekking van het eens gegeven woord viel niet meer te denken — ook al kwam het bedrog na enkele dagen uit —, want wat moesten die heidenen dan wel denken van Israëls God. Déze heeft Zijn trouw aan Israël, maar ook aan Gibeon, nooit gekrenkt.

Deze eed heeft Saul echter gebroken.

Saul, die altijd precies deed wat hij niet moest doen, heeft een slachting aangericht onder de Gibeonieten, en daarmee de Here een slechte naam bezorgd bij de heidenen.

Vandaar Gods teken van ongenoegen.

Op de een of andere manier moest deze schuld in het reine gebracht worden — dat heeft David wel goed begrepen. Zijn grove fout is echter, dat hij niet aan *God-vraagt* hoe dit nu verder moet, maar dat hij de stamhoofden der Gibeonieten op z'n paleis ontbiedt, om *hen* te vragen hoe *zij* willen dat de bloedschuld vergolden wordt. Later heeft David eens gebeden: laat mij niet in de handen van mensen vallen, maar deze regel paste hij op anderen niet toe,

helaas!

Nu was het hek van de dam!

De Gibeonieten, bemerkende dat hun de vrije hand gelaten werd, kwamen nu met deze onbarmhartige eis:

"laat ons uit zijn (Sauls) zonen zeven mannen gegeven worden, opdat wij hen den Here ophangen in het Gibeon van Saul". Den Here!..... ze geven er dus ook nog een godsdienstig tintje aan!

En alzo is geschied.

Uit de nakomelingen van Saul werden er zeven ten dode opgeschreven. Vijf zonen van Merab, en twee zonen van Rizpa, die Sauls bijvrouw geweest was.

Deze jongens werden eerst doodgeslagen, en toen werden hun ontzielde lichamen opgehangen aan galgen op de hoogte van Gibeon Sauls.

Dat gebeurde in de oogsttijd, zo ongeveer April, en daar bleven ze hangen, weken en maanden lang, "tot er water van de hemel op hen neerstroomde", dat is in de herfst, want uit die regen na jaren van droogte zou eerst blijken, dat de toorn Gods gestild was, dacht men.

En al die weken en maanden heeft Rizpa daar de wacht gehouden bij de weggrotende lijken van haar jongens Armoni en Mefiboseth, en heel die tijd heeft zij de hitte des daags en de koude des nachts getrotseerd. En hoewel de lijkvlucht van die zeven tenslotte wel ondragelijk moet geworden zijn, wilde zij toch maar niet weg.

Zij heeft een stuk grove stof op de rots uitgespreid, om daarop 's nachts te rusten. Zo heeft ze de wacht betrokken bij de lijken van haar zonen en die van Merab. En ze heeft ook gevochten. Als de roofvogels kwamen aanwijken, om zich met hun vlees te voeden, is ze opgesprongen om de beesten weg te jagen. En als 's nachts haar onrustige slaap werd verstoord door aansluitende jakhalzen, is ze in strijd gewikkeld — vrouw tegen roofdier — om dit ongedierte op de vlucht te jagen.

Medelijdende mensen zullen haar stellig voedsel gebracht hebben, anders had ze 't al die weken niet uitgehouden, maar als iemand haar ried om toch maar mee te gaan, dan hebben grote moederogen de vrager verwonderd aangekeken: zou *zij* dulden dat het vlees van haar jongens ten prooi viel aan gier en kraai en raven? Dat nooit! Haar zich zelf vergetende liefde heeft besloten te blijven. En ze is gebleven ten einde toe, totdat het David ter ore kwam en deze bevel gaf het gebeente der gehangenen te begraven.

Alzo deed Rizpa!

Zo erg veel goeds is er overigens van deze Rizpa niet te zeggen. Zij had zich tevreden gesteld met een plaats als bijvrouw in Sauls harem, en toen Saul gestorven was, heeft ze met diens krijgsoverste Abner geleefd. Een hoogstaande vrouw kunnen we haar niet noemen, en een gelovige vrouw evenmin, want het geheim van Hanna — het gebed — heeft zij niet gekend, en wel lezen we dat ze met de wilde dieren gevochten heeft, maar verder heeft ze haar smart alleen uitgevochten, en we vernemen helaas met geen woord, dat zij in die nood ook geworsteld heeft met God.

Wat deze vrouw had — en dat heeft ze met vele vrouwen uit het volk gemeen — was een intense moederliefde. Een liefde, die zichzelf volkomen verloochende en die alleen maar bezig was met haar jongens. Dat is haar eer en haar glorie en deze liefde is het, die ons in het heilig Blad op zo ontroerend sobere wijze getekend wordt.

Het kan de bedoeling van de Bijbel niet zijn, ons in dit verhaal alleen een voorbeeld van

moederliefde te geven, want ook uit de ongewijde geschiedenis zijn ons daarvan frappante voorbeelden bekend.

Wat bedoelt de Schrift er dan wel mee?

Prof. Geesink heeft eens een beroemde preek over Rizpa gehouden. Zijn "toepassing" komt hierop neer: dit was de liefde van een "natuurlijk mens". Er is ook een christelijke liefde, uitgestort door de H. Geest in onze harten. Déze liefde is veel meerder! Maar wat slaat zij vaak een jammerlijk figuur vergeleken met de "natuurlijke" liefde van Rizpa. Wat dééd die liefde van Rizpa ontzaglijk veel, en het was niet eens een gelovige vrouw! En wat hebben wij, christenmensen, vaak weinig voor elkaar over, die toch pretenderen een veel hogere liefde te bezitten!

Inderdaad zit daar iets in.

Het wil mij echter voorkomen, dat Prof. Geesink voorbijzag, dat het bij Rizpa speciaal ging om *moederliefde*, en dat deze niet zonder meer vergeleken kan worden met de "christelijke naastenliefde".

Die moederliefde van Rizpa moge een verbazingwekkend hoogtepunt bereikt hebben — beschamend misschien voor velen —, maar iets daarvan zal toch ook bij alle rechtgeaarde moeders aanwezig zijn. En ik stel mij voor, dat alle moeders onder mijn lezers Rizpa best hebben begrepen. Zij mogen de kracht missen haar na te volgen, ze voelen zich toch met haar verwant.

Ik gevoel daarom ook geen behoefte, om onze christen-moeders op te wekken, Rizpa na te volgen.

Wel gevoel ik behoefte hen aan te sporen, Rizpa te *overtreffen*.

Hoe is dat mogelijk, vraagt u?

Och, het is zo eenvoudig.

Want *bij* de onsterfelijke roem die Rizpa vanwege haar sterke moederliefde moge oogsten, *is* zij zo onzegbaar arm geweest.

Zij heeft gewaakt, dagen en nachten, week in week uit over de gestorven *lichamen* van haar Armoni en Mefiboseth, maar om de *zielen* dezer knapen heeft zij zich nauwelijks bekommerd, zoals zij over haar eigen ziel niet heeft gewaakt.

Haar enig begeren was een "eervolle begrafenis" van de ongeschonden lijken, maar nimmer heeft zij gedacht over de vraag, of hun dood ook een doorgang zou zijn tot het eeuwige leven!

Haar liefde is natuurlijk, aards, ik zou bijna zeggen: dierlijk, want zó waakt ook het moederdier over z'n jongen, maar juist omdat deze liefde zo eenzijdig gericht is op het "tijdelijk welzijn", blijft zij ver beneden de maat.

En zo wordt dit verhaal van Rizpa's moederliefde niet maar op één lijn gesteld met andere soortgelijke verhalen uit de ongewijde geschiedenis, maar de *Bijbel* vertelt ons hiervan, om haar en onze liefde te *confronteren met het kruis van Christus*.

Ik zeg niet, dat de kruisgalgen op Gibeas hoogte type of antitype waren van het kruis van Golgotha. Maar ze herinneren er wel aan. Aan dat vreselijke kruis, waar zelfs een "natbekrete moeder" de helse roofvogels niet vandaan heeft kunnen jagen. Het heerlijke kruis tegelijk, dat de dood heeft overwonnen, en het eeuwige leven verworven.

En elke moeder, staande in de lichtkring van dit kruis van Christus, die zich wel geheel opgeofferd heeft voor de lichamen van haar kinderen, doch niet met God worstelt om hun

eeuwig welzijn, die staat daar met al de glorie harer moederliefde even schamel en berooid en arm als Rizpa op de hoogte van Gibeä.

XV. DE STIEFMOEDER

Met deze stiefmoeder bedoel ik Bathseba, de eigen moeder van Salomo en de stiefmoeder van Adonia. Wij kennen Bathseba vrijwel uitsluitend uit die droevige geschiedenis met David. En eigenaardig genoeg denken we dan in de regel alleen aan de schuld van David. Toch had Bathseba ook schuld. Natuurlijk had ze dat. Overspel bedrijf je niet alleen, maar met z'n tweeën, en dan hebben er ook twee schuld. Of Bathseba ook, evenals David, haar schuld voor God beleden heeft, weet ik niet. We hebben van David Psalm 51, de boetepsalm. Van Bathseba niet! Men mag uit een argument uit dit stilzwijgen niet te veel afleiden. Daarom blijft ook de liefde voor haar het beste hopen. Wat echter wèl vaststaat is, dat ook een andere maal als Bathseba voor het voetlicht treedt, zij niet bepaald de indruk geeft een vrouw te zijn met een diepgaand geestelijk leven. Ik bedoel het moment dat we haar als (stief)moeder horen pleiten bij Salomo voor Adonia. Deze Adonia wilde graag trouwen met Abisag, het vroegere verpleegstertje van David. Niet omdat hij Abisag zo lief had, maar uit politieke berekening. Daarvoor riep hij de bemiddeling van Bathseba in, z'n stiefmoeder, die vooral als koningin-moeder aan het hof ontzaglijk veel in de melk te brokken had. En Bathseba is daar ingelopen. Ze had het sluwe plannetje van Adonia niet door. Men kan dat hieruit verklaren, dat Bathseba — vrouw uit het volk, die zo maar pardoos in paleiskringen was overgezet — niet zo bedreven is in hofintrigues, en "van politiek geen verstand heeft". Dat zal er ook wel bij gekomen zijn. Maar hoofdzaak is toch wel, dat zij de *geestelijke* voel-horens mist. Wat Abigaïl zo mooi had, die kijk op het *theocratisch koningschap*, als zij van David getuigt: ik weet dat mijn heer de *oorlogen des Heren* voert, daar was Bathseba vrijwel blind voor. Zij zag meer aan wat voor ogen was. Ze deed als stiefmoeder buitengewoon lief voor Adonia, en wilde wel alles voor de jongen doen. Maar ze deed het met haar liefvallige goedwillendheid zo hopeloos fout, omdat ze alleen oog en oor had voor de *begeerte van Adonia* en niet voor de *rechten des Heren*.

Het wordt hoog tijd, dat ik dit merkwaardige voorval tussen Bathseba en Adonia eens in het geheugen terugroep.

Het zal u bekend zijn, dat Adonia nog bij het leven van David een greep naar het koningschap gedaan had. Als oudste zoon van David meende hij daar de meeste rechten op te hebben. Die "Putsch" mislukte echter, dank zij het ingrijpen van dezelfde Bathseba, die David wees op de belofte aan *haar* zoon, aan Salomo gedaan. Men zegge niet, dat Bathseba *toen* toch wel blijk gaf van een juist inzicht in de belofte en rechten des Heren, want ieder kan uit 1 Koningen 1 nalezen, dat Bathseba in deze interventie voor Salomo bij David louter spreekbuis van *de profeet Nathan* was.

Na Davids dood doet Adonia echter een tweede poging.

Niet openlijk, door een staatsgreep of door revolutie, maar op een achterbakse en schijnbaar heel onschuldige manier.

U kunt dat in 1 Kon. 2:13-25 lezen.

Hij vraagt een audiëntie aan bij de koningin-moeder Bathseba en wil haar een verzoek doen. Men merkt uit heel de omhaal van woorden die Adonia gebruikte, dat hij zelf met de zaak verlegen zit en met de zaak nauwelijks voor de dag durft komen. Hij staat maar wat te stotteren en te hikkelen. Maar niettemin is Adonia een handige jongen. Hij herinnert Bathseba aan de mislukte staatsgreep — een pijnlijke geschiedenis voor beiden —, maar daar heeft Adonia dan nu in berust, zo verklaart hij. Hij heeft wel ingezien (een vroom woordje kan in deze situatie geen kwaad), dat de Here het zo beschikt heeft, dat Salomo nu koning is.

Daar wil Adonia dus niet op terug komen.

Dat geeft hij tenminste zo voor.

Hij staat Bathseba wijs te maken, dat die kous voor hem nu af is. Dat is gebeurd! Fini! Maar nu heeft hij nog één klein verzoekje. Hij wil om zo te zeggen dan nog als de hondkens eten van de kruimkens, die er vallen van de tafel des Heren. Dat mag hij toch wel vragen. Ter tegemoetkoming in de teleurstelling inzake het koningschap zou hij willen trouwen met Abisag. Bathseba weet wel, dat meisje dat vader David in z'n laatste dagen zo trouw heeft verzorgd! En als Bathseba daar een goed woordje voor doen wou bij Salomo, dan zou hij, Adonia, haar ten zeerste dankbaar zijn.

Het pleit voor Bathseba, dat zij op geen enkele wijze blijk geeft, wrok te koesteren tegen Adonia.

Er was toch wel het een en ander gepasseerd, en had Adonia z'n zin gekregen, dan was haar zoon Salomo nooit op de troon gekomen. Misschien al wel uit de weg geruimd.

Dat is stellig een mooie trek in Bathseba. En ook, dat ze bereid is, voor Adonia te pleiten, hoewel het haar stiefzoon is. Stiefmoeders hebben vaak geen beste naam! Nu was de verhouding hier wel wat merkwaardig. Prof. van Gelderen heeft uitgerekend, dat Bathseba nauwelijks 8 à 10 jaar ouder geweest kan zijn dan Adonia. Maar ja, er ontstaan vaak wonderlijke verhoudingen! In elk geval, Bathseba laat haar goeie hart spreken. Ze had toch ook verplichtingen tegenover de jongen. Ze zal heus geen boze stiefmoeder zijn. Adonia zal nooit kunnen zeggen later, dat de een is voorgetrokken boven de ander! Ze koestert ook helemaal geen argwaan, hetgeen heel duidelijk blijkt, als ze straks tot Salomo zegt, dat ze maar een *klein* verzoek wil doen ten behoeve van Adonia! En 't zou ook wel een knap paar wezen, die twee: Adonia en Abisag! En zo is die goeie ziel van een stiefmoeder dan gaan pleiten voor Adonia bij Salomo!

Maar Salomo heeft het wèl door!

Als Salomo z'n moeder heeft laten uitspreken, springt hij toornig op, en roept uit: "En waarom vraagt gij enkel Abisag, de Sunamietische, voor Adonia? Vraag liever voor hem het koningschap".

En hij voegt er aan toe: "Zo moge God mij doen, ja nog erger: Adonia heeft dit woord tegen zijn leven gesproken".

Dat lijkt ontzaglijk hard.

Het heeft er de schijn van, dat Salomo de gelegenheid zoekt, zich te wreken op z'n oudste broer. En dat hij de kwestie toch wel een beetje opblaast!

En toch heeft Salomo goed gezien!

Inderdaad was Abisag nooit de vrouw van David geweest. Haar positie was min of meer onduidelijk. Maar in de ogen van de massa van het volk heeft zij toch ongetwijfeld gegolden voor de gemalin van David. En dat wist Adonia zeer wel. Als hij *haar* tot vrouw kreeg, zou hij in de ogen van het volk doorgaan voor de erfgenaam van de troon. Het ding naar de hand van Abisag is voor Adonia niets anders dan een greep naar..... de troon van David!

Het is stellig een mooi ding als een stiefmoeder al haar kinderen, ook als ze niet van haar zelf zijn, een goed hart toedraagt.

Het kan zelfs wel eens gebeuren, dat in zo'n geval een stiefmoeder allerlei dingen doet of laat passeren die buiten de schreef en tegen haar geweten in gaan, alleen maar opdat de kinderen nooit zullen kunnen zeggen: moeder was partijdig, en die had altijd een wit voetje.

U weet hoe dat soms gaat!

Maar daarin schuilt het grote gevaar.

Bathseba is hierin voor alle tijden een baken in zee, dat het er ook in de huiselijke zaken vóór alle dingen niet op aankomt: hoe bewaar ik de lieve vrede, maar: *wat zijn de rechten des Heren!*

Er is een gescherpt geloofsoog voor nodig, om deze altijd duidelijk te zien liggen.

XVI. DE ONGEHUWDE MOEDER

De moederfiguur, die we nu op het oog hebben, staat getekend in de geschiedenis van Salomo's eerste rechtspraak. Deze historie is overbekend. Ook wie van de Bijbel volkomen vervreemd is geraakt, weet behalve van de ezelin van Bileam en de vis van Jona, nog wel iets te vertellen van Salomo's eerste rechtspraak.

Het is een mooie geschiedenis met een heel donkere achtergrond.

Voor de rechterstoel van Salomo verschijnen op zekere dag twee vrouwen uit het volk. Twee twistende vrouwen, over wier levenswandel nu niet bepaald veel goeds te zeggen valt. Vrouwen van verdachte zeden, die leven van de zonde.

Het feit had zich voorgedaan, dat deze twee, die samen in één bordeel woonden, ongeveer gelijktijdig moeder geworden waren. Wie de vaders waren, ja, wie zou het zeggen..... ze zouden het allicht zelf niet weten.

Maar nu was het kindje van de een al spoedig na de geboorte gestorven, doodgedrukt, bij ongeluk, door de moeder zelf. Stilletjes had ze toen dat dode kindje verwisseld met het levende van haar gezellin, maar hoewel de moeder van het levende kind sliep, bleef het bedrog toch niet onopgemerkt. Een buitenstaander ziet misschien heel weinig verschil tussen de ene baby en de andere, maar moeders zien scherp, en de volgende morgen had de echte moeder van het levende kind al gauw door, dat het dode kindje dat ze naast zich vond, *haar* kind niet was.

Daar zal al heel wat woordenstrijd over gevoerd zijn tussen de beide vrouwen onderling, en toen ze 't niet eens konden worden, is de zaak in hoger beroep gekomen..... de koning zelf zal nu moeten beslissen.

De beslissing is niet eenvoudig.

Tegenover het "ja" van de een staat het "nee" van de ander, en hoe ter wereld moet Salomo nu uitmaken, wie de echte moeder is van het onechte kind?

Salomo peinst zwaar over het geval en zit hardop te denken: Hoe kom ik hier uit? De ene zegt: deze, de levende, is mijn zoon, en de dode is uw zoon; en de andere beweert precies het omgekeerde.

Totdat hem opeens een licht opgaat.

Hij beveelt een zwaard te halen en het kind in tweeën te hakken..... ieder krijgt dan de helft en het probleem is opgelost!

Natuurlijk wéét de koning, dat zo het probleem *niet* is opgelost. Maar hij verwacht, dat door het dreigen van deze radicale maatregel, de ware moeder vanzelf wel voor het voetlicht komen zal.

Salomo heeft zich niet vergist.

Zodra hij dit woord gesproken had, sprong de echte moeder op: haar verwantschapsgevoel ontgloeide.

Zij komt in heftige gemoedsbeweging. Haar sterke ontroering blijkt wel uit het feit, dat zij zich gelijktijdig richt tot de koning en tot de scherprechter. Tot de laatste roept zij: doe het niet, snijd het niet door, en tot de koning zegt zij: *als* het dan niet anders kan, geef dan het kind maar aan die andere vrouw. Maar laat het in elk geval leven!

Hiermee is het pleit beslecht.

Zolang de kwestie van leven of dood nog niet gesteld was, twistten beide vrouwen met schijnbaar gelijke rechten over het levende kind als een gewenst *bezit*. Maar Salomo weet nu door z'n drastisch bevel de *zaak* terug te voeren tot het *persoonlijke*. Het wordt nu een kwestie van *liefde*.

De *ware* moeder, die haar kind liefheeft, is bereid tot het *offer*. Zij wil haar kind wel *afstaan*. Ze wil *alles* doen, als het kind maar in leven blijft.

De andere vrouw, die bedrog gepleegd heeft, kan zich tot dit offer niet opwerken. Bij haar spreekt niet de *liefde*, maar de afgunst. Als *zij* het kind niet krijgt, zal de ander 't ook niet hebben..... snijd het maar doormidden!

Toen was er niet veel mensenkennis meer nodig, om het levende kind aan de ware moeder toe te wijzen.

Want wie moeder is, heeft lief.

En de liefde is altijd bereid tot het offer.

De eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat deze geschiedenis van Salomo's rechtspraak *niet* in de eerste plaats in de Bijbel opgetekend staat *om* die moeder. Het is de bedoeling van de Schrift niet, om onze inzichten omtrent moeder-instincten en moederliefde te verhelderen. Daar kunnen we in de ongewijde literatuur ook genoeg over lezen.

Die vrouwen staan hier min of meer op de achtergrond. Op de voorgrond staat Salomo. Of liever, ook weer niet Salomo, maar Christus, van Wie Salomo een transparant is. Het rijk van Salomo was een rijk van *vrede*, gefundeerd op het *recht*, en daarin profetie van het koninkrijk Gods. De schrijver van het boek der Koningen voegt aan de hier verhaalde geschiedenis toe:

"Toen geheel Israël het oordeel vernam, dat de koning had uitgesproken, werden zij met ontzag voor de koning vervuld, want zij merkten, dat de wijsheid Gods in hem was om recht te doen".

De koning had als met goddelijke wijsheid het sluw bedrog *doorzien*, en daarmee tegelijk een muur van veiligheid opgetrokken voor de bedrogene. Evenals de Here de goddelozen doorschouwt tot op de bodem van hun ziel, maar beschermt en beveiligt allen die Hem vrezen.

Dit is dus de hoofdzaak.

Maar evenals de bijfiguren op een schilderij of in een roman toch ook niet helemaal zonder betekenis zijn, zo kunnen wij ook niet zonder meer de twee vrouwengestalten voor de rechterstoel van de koning negeren.

En wat ons dan in de eerste plaats opvalt is, dat het morele peil er sinds de dagen van Salomo stellig niet op vooruitgegaan is.

We kunnen onze banvloek slingeren over deze twee ongehuwde moeders, want het is een schande een kind te hebben en ongetrouwd te zijn.

Maar..... "in deze omgeving van ontucht en bedrog is één ding, dat ons weldadig aandoet: de begeerte van beide vrouwen, ook van de bedriegster, naar het levende kind. De natuurlijke moederlijke liefde is hier nog in ongebroken kracht. Bij geen van beiden zien we een spoor van neiging om het kind kwijt te zijn" (v. Gelderen).

Dat is nu wel een beetje anders!

Menige vrouw doet thans in dezelfde omstandigheden pogingen om het kind niet te doen geboren worden.

En als het ongewenste kind toch geboren is, zou ze het niet zo erg betreuren, dat "blok aan het been", dat maar een hinder is voor het verdere leven, weer kwijt te zijn.

In de tweede plaats late men zich niet door de schijn bedriegen. Het is helemaal niet waar, dat de ongehuwde moeder altijd *beneden* de gehuwde moeder staat. Ik ga geen pleidooi voeren voor de ongehuwde moeder. Dat is altijd iets smadelijks en jammerlijks. Een droef verhaal van overspel. Maar u gelooft toch ook niet, dat overspel steeds blijft buiten de grenzen van het huwelijk. Misschien wordt er *binnen* het huwelijk wel meer in overspel geleefd dan er buiten. In elk geval is lichamelijke eenheid zonder geestelijke eenheid één langgerekt overspel. Het wordt alleen maar door de wettelijke bepalingen gedekt..... gereguleerde ontucht.

En evenmin is waar, dat de gehuwde moeder altijd een betere moeder is dan de ongehuwde.

Wie moeder werd buiten het huwelijk, viel in zonde, maar kan zij daarom geen goede moeder zijn?

De geschiedenis van de echte moeder voor Salomo's troon leert het u wel anders.

En de geschiedenis kent veel van zulke vrouwen, die voor haar kinderen hebben gevochten als een leeuwin.

En daartegenover staat het droeve feit, dat er gehuwde moeders zijn, die haar kind liever kwijt waren dan rijk.

Ik zeg niet: als het eenmaal geboren is.

Maar wel als het nog geboren moet worden.

Of hebt u ze nooit gehoord, de klachten van hen die in het vooruitzicht zijn weer moeder te worden. Terwijl de kinderlozen hete tranen schreien om wat haar onthouden werd, is het hart van deze "moeders" vervuld met wrevel. Het kind wordt verwacht, ja, maar niet met blijdschap. Wat een narigheid brengt dat allemaal weer mee! En hoe binden ze de eindjes bij elkaar. *Zij zingen niet:*

Zou ik armoe lijden
Om een mondje meer,
Ach, waar mensen strijden
Helpt de Heer!

En zeg mij, hebben dan deze "moeders tegen wil en dank" het recht om uit de hoogte neer te zien op de ongehuwde moeders?

De ware moeder, zo herhaal ik nu, heeft lief.

En de liefde is altijd bereid tot het offer.

XVII. DE ONVERSTANDIGE MOEDER

Het is wel zeer merkwaardig, hoe dikwijls in de boeken der Koningen en in Kronieken de namen genoemd worden van de *moeders* der koningen van Juda. Telkens en

telkens weer lezen we: de naam zijner moeder was ..!

Hoe beknopt het relaas ook is van de daden der bedoelde koningen, het noemen van die moedernaam kan blijkbaar niet worden gemist. Zo vernemen we van Michaja, de moeder van Abia, en van Maächa, de moeder van Asa. Dat Joaddan de moeder van Amasa was en Jeholia de moeder van Uzzia, wordt niet onvermeld gelaten, om dan nog maar te zwijgen van Jerusa, de moeder van Jotham, Hefsibah, de moeder van Manasse, Hamutal, de moeder van Joahaz. Enzovoort.

Ik mag niet zeggen, dat de auteurs van deze Bijbelboeken het blijkbaar interessant gevonden hebben, al deze bekende en onbekende namen te vermelden. Dat zou wel wat al te menselijk gesproken zijn. Nee, het heeft de Heilige Geest goedgeacht, de namen dezer moeders te laten noteren, en dat natuurlijk niet zonder grote oorzaak. Die moeders zijn namelijk van grote betekenis geweest voor de gang van de heilige historie. Het doen en laten, de handel en wandel van die koningen is voor een groot deel te verklaren uit de stille of ook openlijke invloed die de moeders op hun koninklijke zonen gehad hebben. Voor een groot deel, zeg ik, want er zijn ook uitzonderingen. Zo heeft, om één voorbeeld te noemen, de godvruchtige koning Asa niet geaarzeld, zijn moeder Maächa, die een zeer slechte invloed uitoefende in Jeruzalem, eenvoudig en radicaal af te zetten. Maar over 't algemeen waren toch de aard en de invloed der moeders van beslissende betekenis voor de levensgang harer zonen. Godsvrucht is wel geen erfgoed, en evenmin is de zonde niet meer dan erfelijke belasting zonder meer. Maar dit neemt niet weg, dat het van enorme betekenis is voor het leven van een mens, welke moeder hij gehad heeft. De moeder drukt, soms meer nog dan de vader, een stempel op het kind. Zij bepaalt in belangrijke mate zijn denk- en levensrichting. Zij oefent invloed uit hetzij ten goede, hetzij ten kwade. Als regel hadden de vrome koningen ook vrome moeders, en omgekeerd.

Deze moederlijke invloed geldt reeds in het gewone leven. Een moeder staat dichter bij haar kind dan een vader; zij spreekt er vertrouwelijker mee. Niet ten onrechte draagt een bekend boek de titel: "Aan moeders hand tot Jezus". Het is óók mogelijk, aan moeders hand naar de hel te gaan. Schrikkelijke mogelijkheid..... aan *moeders* hand! Men kan veel mensen in hun later leven horen zeggen: mijn moeder zei altijd, of: mijn moeder deed dat zó! Wat vader zei of deed wordt veel eerder vergeten. Maar moeder! Waar is moeder? Is moeder niet thuis? Moeder is alles!

Men kan uit deze invloed van de moeder op haar kinderen ook teveel concluderen. Bijvoorbeeld dat de moeder daarom ook tegenwoordig moet zijn bij de Doop van haar kind. Dat is pure zelfoverschatting, en onderschatting van het sacrament. Bij de Doop gaat het tussen God en uw kind. Daar staan de ouders niet bij als een soort paranimfen van God, die Hem een beetje moeten helpen. Nee, laten de ouders, en vooral de moeders, een beetje bescheidener zijn. In de Doop komt God alleen om te beloven. Velen menen, dat de Doop opgaat in wat de ouders beloven aan God. Onzin! Dat komt er wel *bij*. Maar dat maakt het wezen van de Doop niet uit. En als er dan onzerzijds wat te beloven valt, dan is het woord van de verantwoordelijke priester van het gezin God meer dan genoeg. Ik heb trouwens ook nooit gezien, dat het met die kinderen, waar de moeder bij present was, beter ging dan met die waar zij niet bij present was.

Maar ik zou afdwalen.

Het ging over de invloed van de moeder op haar kinderen, en dat dit reeds in 't algemeen onder ons zo is.

Nog veel sterker sprak dit voor Juda's koningen.

Aan het Oosterse hof was de koningin-moeder een zeer gezaghebbende figuur. In schier alle belangrijke staatszaken werd *zij* geraadpleegd, werd *haar* advies gevraagd. Schier meer nog dan bij de koning, berustte de leiding in handen van de koningin-moeder, en vooral wanneer zij een krachtige persoonlijkheid was, kon zij haar gezag in vele opzichten doen gelden.

Wanneer wij dit alles in aanmerking nemen, klinkt het zo diep-weemoedig, als wij van koning Ahazia lezen: "zijn moeder verleidde hem door haar raadgevingen tot goddeloze daden" (2 Kron. 22:3).

Wij weten van al die koningin-moeders, Joaddan, Jerusa, Hefsibah en hoe zij verder heten mogen, veel te weinig af, om uitvoerig in te gaan op de vraag, welke invloed *zij* op haar zonen gehad hebben, maar hier hebben we dan een uitgesproken bericht van de *slechte* invloed van een moeder op haar koninklijk kind. Zó slecht, dat de schrijver van het boek der Kronieken de slechte levenswandel van Ahazia uitdrukkelijk in nauw verband brengt met de slechte adviezen, die zijn moeder hem gaf: "Ook hij (Ahazia) wandelde in de wegen van het huis van Achab, *want* zijn moeder verleidde hem door haar raadgevingen tot goddeloze daden".

Hier ging het dus niet aan moeders hand tot Jezus.

Maar..... aan moeders hand naar de afgrond!

Van Gods kant bezien is natuurlijk aller leven en lot bepaald, maar wij doen wijzer, de dingen te bezien vanuit het standpunt onzer menselijke verantwoordelijkheid.

En dan zeggen we niet: wat jammer dat Ahazia zo'n moeder gehad heeft. Z'n leven zou menselijkerwijs gesproken heel anders geweest zijn. Zeker, dat is mogelijk. Zeer goed mogelijk zelfs, maar we gaan nog even verder terug. En we zeggen: wat jammer, nee wat zondig, dat Ahazia's vader Joram zo'n vrouw getrouwd heeft. De ellende begint niet bij de opvoeding van de kinderen, maar bij de huwelijksluiting.

Toen Joram trouwde met die vrouw (het is de beruchte Athalia, zoals u weet, de dochter van Achab en Izebel) wist hij wat voor 'n vrouw dat was. En als hij 't nog niet wist, dan is hij het spoedig genoeg gewaar geworden.

Een door en door goddeloze en vijandige vrouw. Die alle haat tegen God en Zijn gezalfde had ingezogen van haar moeder Izebel. Die, zodra zij in Jeruzalem haar intrede deed, de tempel Gods sloot en Baälstempels opende. Die heel het leven daar omzette in puur heidendom. Het is dezelfde wrede vrouw, die na de dood van Ahazia al het koninklijk zaad ombrengt, om zelf maar op de troon te komen.

Déze vrouw nu is Ahazia's raadgeefster.

Zij dient de koning in alles van advies.

Zij fluistert hem alle boze stukken en raadgevingen in, en de slappe Ahazia laat zich maar gewillig leiden zoals men een schaap ter slachting leidt.

Ik zette hierboven: de onverstandige moeder.

Is het geen blijk van onverstand, van volslagen blindheid, om eigen kinderen zo maar de dood in te jagen?

"Onverstandig" is nog veel te zwak uitgedrukt. Het is niet minder dan een misdad.

Ahazia heeft wel alles tegen gehad. Hij had een slechte opvoeding gehad en slechte adviseurs. Maar we moeten toch wel oppassen, dat we nu in Ahazia niet een beklagenswaardig slachtoffer gaan zien, die niets meer is dan een product van z'n slechte omgeving. Die slechte omgeving verklaart wel veel, maar verontschuldigt Ahazia zelf niet. God heeft Zich met Ahazia ook veel bemoeid. Vele roepstemmen zijn tot hem uitgegaan om zich te ontworstelen aan deze slechte invloeden. Maar Ahazia heeft niet willen luisteren. Niet alleen omdat zijn moeder verkeerd wilde, maar ook en vooral omdat hij *zelf* verkeerd wilde. Die slechte adviezen hoorde hij niet met tegenzin aan. Maar z'n eigen boze hart zei er ja en amen op. Het kwaad wilde er bij hem o zo goed in. Zoals dat trouwens gaat bij ons allemaal. En als die "raad" dan nog komt van de kant van de moeder, en als die moeder dan bovendien nog autoriteit is en "koningin-moeder", nu, dan weten wij de rest wel!

Ik denk niet, dat er in onze kring veel moeders zullen zijn, die als Athalia haar kinderen opzettelijk het kwade voorhouden en hen willens en wetens de brede weg opsturen.

Nee, zo erg is het niet!

Maar wij willen twee dingen niet vergeten.

In de eerste plaats, dat men van advies kan dienen *mèt* woorden, doch ook *zònder* woorden. Door z'n levenshouding. U zult u wel wachten, uw jongens en meisjes de verkeerde weg te wijzen, maar het kan ook gebeuren, dat uw jongens en meisjes zich verontschuldigen met uw gedrag. Moeder doet het *zèlf* ook. Waarom zou ik het dan niet doen? Of, wat nog erger is: moeder doet het *zelf* ook *niet*, waarom zou ik het dan *wèl* doen? Wij kunnen door onze *nalatigheden* nog meer bederven dan door onze daden. Hoeveel jonge mensen blijven er niet weg uit de kerk, omdat moeder ook voor elk wissewasje uit de kerk wegblijft. Aan moeders hand tot..... ja, tot wie?

Hier komt in de tweede plaats nog wat bij.

Onze moeders zullen door haar raadgevingen haar kinderen niet verleiden tot goddeloze daden, maar moedigen zij wel aan tot *godvruchtige* daden?

Wijzen zij haar kinderen gedurig en getrouw op de wegen des Heren, om daarin te wandelen?

U zult geen valse profetes zijn als Athalia, maar daarmee is de zaak niet klaar. U zult ze geen vergif ingeven, nee heus niet, maar geeft u ze ook brood? En is u naar uw roeping naast uw man profetes des Heren?

Moeder, spreek!

Er is geen groter kwaad in onze kring, dan het kwaad van *zwijgende* moeders! En vaders!

XVIII. DE KONINGIN-MOEDER

Overbekend is de geschiedenis van Belsazar, die in het 5e hoofdstuk van Daniël te lezen staat. Deze Belsazar was een grote losbol. Toen er oorlog was, en het land dus in gevaar verkeerde, toen de soldaten op het slagveld de heldendood stierven voor "koning en vaderland" en de vrouwen thuis rouw bedreven over haar mannen en zonen, toen richtte *hij* met z'n duizend geweldigen, z'n vrouwen en bijvrouwen, een groot feest aan, waar het erg lichtzinnig toeging. Zelfs kwam Belsazar op de dolzinnige gedachte, om het heilig tempelgerei te gebruiken voor dit

Drinkgelag..... het is juist zoiets als wanneer uw Avondmaalsbekers misbruikt zouden worden in 'n kroeg door 'n stel drinkebroers. Het is eigenlijk een wonder, dat de wijn ze niet in de keel bleef steken en dat er niemand op de plaats dood bleef.

Toen antwoordde God door een nummer in te lassen, dat op Belsazars feestprogram niet voorkwam. Er gebeurde iets dat geheel buiten de orde viel.... "terzelfder tijd verschenen vingers van een mensenhand, die tegenover de lichter op de kalk van de wand van het koninklijk paleis schreven".

Door een en ander ontstond er een geweldig rumoer in de feestzaal, en de verwarring werd er nog groter op, toen bleek dat zelfs de geleerde wereld van Babel dit schrift, het bekende "Mene-tekel", niet ontcijferen kon. En het was op dit moment, dat de koningin-moeder de zaal binnentrad, over wie wij nu iets willen zeggen.

In het boek Daniël wordt deze hoge vrouw geïntroduceerd als "de koningin", en de lezer zou de indruk kunnen krijgen, dat bedoeld is de vrouw van Belsazar.

Dat is echter niet het geval. Met zekerheid mag wel worden aangenomen, dat zij de *moeder* van Belsazar is geweest. Als wij naar haar woorden luisteren, wat we zo meteen zullen doen, dan blijkt, dat ze met grote waardigheid en met veel gezag spreekt, en dit strookt volkomen met de invloedrijke positie, die niet de gemalin, maar de moeder des konings aan de Oosterse hoven placht in te nemen.

In de tweede plaats blijkt uit haar woorden, dat ze goed met de *historie* op de hoogte is. Zij leeft om zo te zeggen in het verleden, en spréékt graag over het verleden. Zij heeft de grootvader van Belsazar, Nebukadnezar, nog gekend, zij weet nog van de roemrijke dagen van Daniël en van figuren waarvan Belsazar nooit gehoord heeft. Dit alles pleit dus voor de veronderstelling, dat deze koningin een generatie ouder was dan Belsazar en dat zij is de koninklijke moeder!

Deze koningin-moeder is, hoewel heidin, een sympathieke verschijning.

Het doet direct al weldadig aan, dat zij *niet* bij het festijn tegenwoordig is; haar waardigheid verbood haar blijkbaar, bij deze banale drinkpartij aanwezig te zijn, en het was wellicht het buitengewone rumoer van stemmen dat haar aandacht trok.

In de tweede plaats blijkt, dat zij zich in 't geheel niet verenigen kan met de levenshouding van haar zoon. Als zij de *historie* laat spreken, ligt daar duidelijk een zijdelingse berisping in opgesloten. Hoewel zij niet zonder meer de verleden tijden prijst boven de tegenwoordige, is zij toch van oordeel, dat het vroeger in vele opzichten beter was. Zij herinnert aan de dagen van Nebukadnezar. Nu was dit ook geen beste, maar hij was toch zo verstandig geweest, om een gave en gelovige figuur als Daniël een woord te laten meespreken in staatszaken..... "er is een man in uw koninkrijk, in wie de geest der heilige goden woont, en in wie in de dagen van uw (groot)vader verlichting, verstand en wijsheid, als de wijsheid der goden, gevonden is; hem heeft koning Nebukadnezar, uw (groot)vader, tot hoofd der geleerden, bezweerd, en

Chaldeeën en waarzeggers aangesteld, — uw (groot)vader, o koning" (Dan. 5:11).

Laat nu Nebukadnezar daarvoor nog zo onzuivere motieven gehad hebben, en laat ook de "koningin", blijkens haar spreken van "de geest der heilige goden", in de heidense gedachtenwereld verstrikt zijn (zij dacht er geen ogenblik om, dat het Woord des Heren richtsnoer moest zijn in het Babelse staatsieven), in *dit* opzicht heeft zij toch met treffende juistheid de weg gewezen: "laat dan nu Daniël geroepen worden!"

Daniël was drager van het Woord des Heren.

Hij was blijkbaar in ongenade gevallen.

Belsazar *hield* niet van die femelaars, en ging liever z'n eigen gang.

Maar nu wijst zijn moeder hem beschamend terecht.

De stem der historie is vaak leerzaam — niemand verwaarloost straffeloos de lessen der geschiedenis. Vooral niet als die geschiedenis duidelijk bewijst, dat zolang godvrezende mensen als Daniël hun woord meespreken in de politiek, en het Woord des Heren geldigheid heeft in het leven, de dageraad over een volk opgaat, terwijl anders alles in duisternis ondergaat.

Deze heidense moeder is een beschamend voorbeeld voor vele christenmoeders.

Zij heeft haar zoon een beschamende geschiedenisles gegeven. Ze heeft daarin laten zien wie God is, Die als aller Oppervoogd, deez' vernedert, dien verhoogt.

In de geschiedenis openbaart God iets van Zijn grote deugden en machtige werken, en voor ieder die dit nauwkeurig nagaat, heeft het wel iets te zeggen.

Dat heeft Belsazars moeder verstaan.

En onze moeders?

Zij hebben, evenals de vaders, de verplichting op zich genomen, hun kinderen *breder* te onderwijzen.

Niet alleen te laten onderwijzen, maar zèlf te onderwijzen. Bij dit "brede" onderwijs behoort ook de geschiedenis. Niet het minst de "heilige geschiedenis". En dan niet te vergeten de geschiedenis der kerk. Alleen als onze jongens en meisjes de geschiedenis van hun kerk kènnen, zullen zij begrijpen waarom ze juist bij *die* kerk *horen*, en zullen ze hun kerk leren liefhebben.

Geven onze moeders dit "brede" onderwijs?

Zij doen het *niet*.

Althans in de meeste gevallen niet.

Om de eenvoudige reden, dat ze *zelf* de historie van hun kerk en de "loffelijke daden des Heren" niet kennen!

En zo wordt het een snelle afloop der wateren.

Het wordt tijd, dat wij weer eens Psalm 78 gaan lezen:

"Hetgeen wij gehoord hebben en weten, en onze vaders ons hebben verteld, dat willen wij voor hun kinderen niet verhelen; wij willen vertellen aan het volgende geslacht des Heren roemrijke daden, Zijn kracht en de wonderen die Hij gewrocht heeft..... Opdat het volgende geslacht die zou kennen, de kinderen, die geboren zouden worden, dat zij zouden opstaan om ze te vertellen aan hùn kinderen: opdat die hun vertrouwen op God zouden stellen, en Gods

werken niet vergeten, maar Zijn geboden bewaren".

Zo staat het in de Psalm.

Maar *wij* zeggen: dat is een mooie zinspreuk voor de christelijke school, of: wat is het toch mooi dat onze kinderen die dingen allemaal op de vereniging leren (voorzover ze daar nog naar toe gaan!). En zo hebben we weer voor de zoveelste maal onze eigen verantwoordelijkheid op de schouders van anderen afgeschoven!

In zekere zin zijn alle moeders koningin-moeder!

Niet alleen omdat ze krachtens het ambt aller gelovigen behalve profetes en priesteres ook "koningin" zijn. Maar ook omdat haar kinderen koningskinderen zijn.

Zouden er wel ergens, in enig land, koningen en koninginnen, prinsen en prinsessen zijn, die de historie van hun eigen geslacht en van hun eigen volk niet kennen?

Maar in het koninklijk Gods zijn er vele!

En hoe zullen *zij* dan, als haar kinderen als Belsazar van het anker losslaan, deze knapen tot de orde roepen?

XIX. MARIA, DE MOEDER VAN JEZUS

We zijn nu tot het Nieuwe Testament gekomen, en beginnen vanzelfsprekend met de moeder die hier wel het meest op de voorgrond treedt..... Maria, de moeder des Heren! Het kan waarlijk de bedoeling niet zijn, in deze korte schets alles van Maria te zeggen wat van haar te vertellen zou zijn. Daarvoor zijn de gegevens van de Schrift veel te rijk. Zelfs valt er niet aan te denken, alles te memoreren wat met haar moeder-zijn samenhangt, en we bepalen ons er dan ook toe, slechts een enkele episode uit haar leven te belichten, en wel waar zij uitkomt als een bezorgde, een angstige moeder, die met een hart vol vrees op zoek is naar de twaalfjarige Jezus, Die voor het eerst mee mocht naar Jeruzalem. We spreken dus verder niet over de begenadigde moeder, de gezegende onder de vrouwen, die op zo geheel enige en wondere wijze haar Eerstgeborene ontving. We gaan evenzo voorbij aan het feit, dat Maria als bedillende moeder op de bruiloft te Kana haar *moederlijk* gezag wilde doen gelden, waar Jezus alleen maar luisterde naar de stem van Zijn hemelse Vader om te weten of "Zijn ure gekomen is". En evenmin staan we stil, hoe bekoorlijk en veel-bezongen dit onderwerp ook is, bij Maria als de *mater dolorosa*, Jezus' natbekreten moeder, aan wie de profetie in vervulling gaat, dat een zwaard zal gaan door haar ziel.

Dat we ons nu beperken tot Maria's houding zoals die was bij wat wij gewoonlijk noemen de geschiedenis van de twaalfjarige Jezus in de tempel, is wellicht ook daarom niet overbodig, omdat, zoals men wellicht weet, de Mariaverering in de Roomse kerk steeds ernstiger vormen gaat aannemen. De dogma's rondom Maria, "de moeder Gods", zijn in de Roomse kerk in de loop der eeuwen steeds meer gegroeid. Haar "onbevleete ontvangenis", haar onzondig leven zonder ook maar één vergeeflijke zonde gedaan te hebben, haar "hemelvaart" en haar tronen hier boven als de "Koningin des hemels", het ligt alles in dezelfde lijn van het Roomse denken, dat behalve een hemelse *Vader* een *moederlijke* interventie niet ontberen kan.

Waar engelenmond Maria heeft begroet als gezegende onder de vrouwen, willen wij en mogen wij in eerbiedige groetenis aan haar, de moeder des Heren, wie God zó uitzonderlijke positie heeft toebedeeld, natuurlijk niet achter blijven. Maar wij willen tegelijk niet vergeten, dat alles wat zij ontving slechts "genade" was, dat zij slechts een plaats heeft gehad in het midden der gelovigen, die in de opperzaal bijeen zijn (Handelingen 1:14), en dat de Schrift er niet voor terugdeinst ook van haar, gelijk van alle heiligen en zelfs de allerheiligsten, de zonde onverbloed en bij de naam te noemen.

Men herinnert zich ongetwijfeld het verhaal hoe Jezus voor het eerst in Zijn jonge leven — en welk een vreugde zal dit voor Hem geweest zijn — met Maria en Jozef de reis aanvaardde naar Jeruzalem. Jeruzalem, zo ik u vergete! Jeruzalem, stad van mijn verlangen! Jaarlijks gingen Jozef en Maria ter gelegenheid van het Pascha er heen, en zij bleven daar dan de zeven voorgeschreven dagen. Toen zij de terugreis aanvaardden, bleef Jezus achter.

Jozef wist dit niet en Maria wist dit niet. Ze hadden er helemaal geen erg in. Men reisde destijds van en naar de grote feesten in grote familie- of groepsverbanden. En tijdens de reis werden de zo bekende "optochtsliederen", de liederen Hammaäloth, gezongen. Dat was allemaal echt feestelijk! En natuurlijk zou Jezus ook bij de terugreizenden zijn. Ze zagen Hem wel niet, maar allicht had Hij Zich aangesloten bij de verwanten en bekenden. Vanavond op de eerste pleisterplaats zouden ze Hem wel terugzien. Maar ze zagen Hem niet terug. Hoe ze ook zochten en navraag deden, Jezus was er niet bij, en niemand had Hem ook gezien. Dan maar terug naar Jeruzalem! Een hele dagreis! En onderweg maar vragen aan voorbijgangers en informeren bij de huizen. Maar nee, niemand had een knaap gezien, die ook maar bij benadering leek op wat Maria van Hem zei. Zo komen ze 's avonds doodmoe weer in Jeruzalem. En de volgende dag, de derde dag, maar weer zoeken door de straten van

Jeruzalem en navraag doen bij alle bekenden, — maar Jezus vonden ze niet. Totdat ze eindelijk, toen ze min of meer toevallig bij de tempel kwamen, ja waarlijk! tot hun verrassing en niet geringe verbazing hun Kind daar aantreffen. Gezeten temidden van een groep leraren der wet. En zo onrustig de ouders waren, zo rustig was Jezus. Blijkbaar bij Hem zelfs geen vermoeden, dat iemand om Hem in zorg had verkeerd. Zó rustig zit Jezus daar, als een leergierig Kind. Nee, natuurlijk niet — zoals men wel eens gedacht heeft — als een leraar of als een eigenwijze knaap die alles beter weet, maar als een leerling, die er naar hunkert de Schrift te kennen, die geniet van het onderwijs en al maar vraagt en steeds maar meer weten wil van "de dingen Zijns Vaders".

Maar dan breekt de lang opgekropte angst van Maria open, en nu is ze niet beangst meer, maar werkelijk boos. Dat dit Kind — toch al twaalf jaar oud — nu helemaal niet om Zijn moeder gedacht heeft! Maria zal ook wel gedacht hebben aan de verre reis, die ze nu helemaal alleen buiten het beschermende groepsverband moeten maken. En alles tezamen doet haar lucht geven aan haar ontstemming in het (onbillijk) verwijt: "Kind, waarom hebt Gij ons dit aangedaan? Zie, Uw vader en ik zoeken U met smart!"

Tegenover deze onbillijke afkeuring staat Jezus' oprechte verwondering.

Hij begrijpt er niets van, dat men Hem drie dagen gezocht heeft. Vooral die hele dag zoeken in Jeruzalem was overbodige moeite geweest, want ze wisten toch, hóórden althans te weten, dat Hij bezig moest zijn in de dingen des Vaders. Er was dus maar één plaats waar men Hem ogenblikkelijk had kunnen vinden..... in het *huis* Zijns Vaders! Hadden Jozef en Maria nagedacht, dan hadden ze geen moment behoeven te zoeken. Dan hadden ze *geweten*.. Dan had voor hen vastgestaan: Waar is Jezus? *Natuurlijk* in de tempel! Er was voor hen geen plaats te denken geweest, waar Jezus anders zou zijn dan in het huis van Zijn Vader..... wist gij dat niet?

Maria was ten onrechte een bezorgde moeder.

Er zijn vele moeders, die helaas terecht bezorgd moeten zijn. *Moeten* zijn, zeg ik, omdat ik niet kan zeggen, dat ze het altijd zijn. Er zijn ook moeders, die er betrekkelijk weinig aandacht aan besteden, waar hun opgroeiende kinderen hun tijd doorbrengen. Maar er zijn toch ook velen, die zich terecht bezorgd maken. Ach, konden ze altijd maar weten: ze zijn natuurlijk naar de catechisatie. Het spreekt vanzelf, dat ze vanavond in de kerk geweest zijn.

Helaas, helaas!

Ik wil geen ogenblik vergeten, dat Jezus een geheel enige positie innam, en dat Hij eerder recht had Zijn ouders iets te verwijten dan zij Hem.

Ik wil ook bedenken, dat onze kinderen niet zó zijn, dat wij nooit iets anders dan goeds of braafs van hen kunnen denken.

Maar dit alles in aanmerking genomen, zou er toch iets van dat *vanzelfsprekende* bij onze gedoopte kinderen aanwezig moeten zijn. En dat zij vader en moeder zorgen geven door de afwezigheid van dat *vanzelfsprekende*, is toch erger dan menigeen wel vermoedt.

Intussen, er is naast gegronde angst ook zondige bezorgdheid.

Ik sprak zoëven van onze *gedoopte* kinderen, en dat is toch iets wat onze moeders — hoe graag ze ook bij de Doop willen zijn — al te vaak vergeten.

Die Doop was toch meer dan een plechtigheid!

Die Doop is toch niet uit gewoonte of bijgelovigheid gebruikt!

Die Doop is het zegel van Gods verbond, de verzekering van Gods onwankelbare trouw.

Denken onze moeders daaraan, en pleiten zij daarop?

Maria maakte zich bezorgd, omdat zij zich niet indacht de zeer bijzondere betrekking waarin haar Kind stond tot de hemelse Vader.

En al is de betrekking van úw kinderen tot de Drie-enige God anders, die betrekking is toch ook een zeer bijzondere !

Uw kinderen zijn *bondelingen!*

Het niet-ernstig nemen van de belofte Gods, bij de Doop gedaan, het niet ernstig overgeven van uw kind aan de God des Verbonds, het zich maar angstig maken alsof uw kind helemaal niet gedóópt was, dat is wel de ernstige Maria-zonde, waaraan zovele moeders zich schuldig maken en waarmee zij de Heilige Geest bedroeven.

Het moge voor u dan niet steeds vanzelfsprekend zijn, dat uw kind Zijn hemelse Vader in het oog houdt, één ding moet voor u ontwijfelbaar vast staan — Hij houdt uw kind wel in het oog.

Maar het zal mee van uw pleitend worstelen afhangen, of uw kinderen zich verlustigen gaan in de dingen des Vaders.

XX. SCHOONMOEDER

Hetgeen nu volgt zal gaan — om ons direct maar te oriënteren — over de schoonmoeder van Petrus. U weet wel, waar Markus en Lukas van verhalen, dat zij met zware koorts te bed lag, en hoe de familie toen Jezus kwam vragen, of Hij haar genezen wilde, en hoe zij van de koorts bevrijd, terstond opstond en hen diende — een prachtig echt "huiselijk" verhaal in de Bijbel, dat tal van aspecten heeft, die nu moeten blijven liggen, omdat we nu alleen in 't midden willen plaatsnemen... de schoonmoeder!

De Bijbel, het Woord van God, is toch zo echt menselijk! D.w.z. dit Boek bestrijkt het mensenleven in al z'n verhoudingen. Er is nauwelijks een levensterrein te denken, waar de Bijbel van zwijgt. Het is heus niet alleen de verhouding tot God, die hierin besproken wordt, maar ook de verhouding tot elkander: van mens tot mens; tussen man en vrouw, ouders en kinderen, heren en knechten, rijken en armen. Hoewel geen handboek voor welke wetenschap dan ook of handleiding van praktische politiek, spreekt de Bijbel niettemin z'n gezaghebbend woord over wetenschap en onderwijs, staatkunde en politiek. Het zou dus wel een wonder zijn, als de Schrift niets te zeggen had over de huiselijke en intieme familieverhoudingen. Daar heeft ze zelfs heel veel over te zeggen. Welk een brede plaats moeder in de Bijbel heeft, is ons nu wel langzamerhand duidelijk geworden. We hoorden van wijze en dwaze moeders, van de koningin-moeder, de stiefmoeder en de ongehuwde moeder. Schoonmoeder wordt niet overgeslagen. Natuurlijk niet! Maar gelijk de Schrift over *alle* dingen anders spreekt dan de mensen plegen te doen, zo ook over schoonmoeder. Zij wordt onder ons nog al eens in een ongunstig daglicht gesteld.

Veel goede woorden zijn er over schoonmoeders niet in omloop, veel gunstige gedachten worden over haar niet gekoesterd. "Menige schoonmoeder maakt het er dan ook naar", merkt Dr A. Kuyper niet bepaald vriendelijk op in "Vrouwen uit de Heilige Schrift". Men kan óók zeggen: menige schoondochter maakt het er naar. Schoonmoeders hebben veelal de *naam*, maar de schoondochters de daad. Niet, dat ik van deze laatsten nu persé kwaad wil spreken. Maar in elk geval waren de schoondochters van Rebekka zulke lieve meisjes niet. Ze waren haar een kwelling en bitterheid des geestes. Hoewel we van Rebekka nu ook niet de indruk krijgen, dat ze zich de kaas van het brood liet eten. De vrouw van Lot schijnt beter met haar schoonzons te hebben kunnen opschieten, maar ze was er dan ook eens geestes mee!

En wat nu Petrus' schoonmoeder betreft, dat was toch zeker een lieve vrouw. Iedereen hield van háár, en *zij* hield van iedereen, ook van Simon Petrus, en wat een oplopende natuur die had — ook al was hij apostel — nu, dat weten we!

Dat kwam, omdat Petrus' schoonmoeder zo'n *vrome* vrouw was.

Wat weten we toch eigenlijk *weinig* af van het intiemere familieleven der apostelen. We weten van Petrus, Johannes, Jacobus, enzovoort, maar van hun vrouwen en kinderen, en òf ze kinderen hadden, daar weten we bijna niets van. Het is toch niet onbelangrijk. Als een dominee jubileert, dan wordt hij meestal bejubeld, maar als hij eerlijk is, moet hij het grootste deel van de lof toewijzen aan z'n vrouw, want wat hij is heeft hij meestal voor een zeer hoog percentage te danken aan de stille steun van zijn vrouw. Zo zal het met de apostelen ook wel geweest zijn.

Dat Petrus getrouwd was, blijkt uit de vermelding in Markus 1 en Lukas 4 van z'n schoonmoeder. Datzelfde gold ook van de andere apostelen. Dat vertelt ons Paulus in 1 Cor. 9:5. Zelfs waren zij gewend hun vrouw mee te nemen op hun reizen. De vermelding: wij hebben alles verlaten en zijn U gevolgd, schijnt dus niet zó radicaal en absoluut te moeten worden verstaan, dat ze ook hun vrouwen hebben verlaten. De band aan Jezus trekt de onver-

breekbare huwelijksbanden niet uiteen. Maakt ze juist inniger.

Uit Lukas 4:38, 39 blijkt nu, dat de schoonmoeder van Petrus, wier naam we niet weten, bij Petrus inwoonde. Als weduwe blijkbaar. Een heel gewoon verschijnsel dus, dat dagelijks voorkomt. En dat de bejaarde schoonmoeder ziek wordt, is ook niet ongewoon. Zij was, zegt Lukas, door zware koorts bevangen. Blijkbaar een zeer ernstig geval. Het lijkt me in elk geval niet juist, deze ziekte te bagatelliseren. Dr A. Kuiper schrijft: "het hoeven geen pokken en geen typhus en geen diphteritis te zijn; ook bij een minder ernstig ziekbed, en ook al is er geen levensgevaar, toch moet onze Heiland aangeroepen in elke krankheid". Nu, dat is op zichzelf natuurlijk juist, maar of dit *niet* een "ernstige krankheid" was, weet ik nog zo direct niet. Lukas, die dokter was, spreekt van een "zware" koorts, en hij wist ook, dat die ergens vandaan moest komen. De familie maakt zich erg bezorgd, want, zo meldt Markus, "zij spraken *terstond* met Jezus over haar". En verder schrijft Lukas, dat Jezus die koorts *bestrafte*. Dat is een heel merkwaardige uitdrukking. We lezen dat vaker, ook dat Hij de stormwind *bestrafte*. Hoe kan nu een storm schuld hebben, denken wij. Ja, maar Jezus ziet verder. Dat scheepje op de zee herbergt de *apostelen*, de *kerk* in kiem. Als die verdrinken, hoe moet het dan straks met de kerk? Achter die storm ziet Jezus de *duivel*, die een aanval op de kerk doet. Boze, slechte stormwind! Of er achter deze "koorts" ook zulke lelijke daemonische machten zaten, weet ik niet. Misschien wel! Misschien is Jezus vertoornd over de storende ziektemachten, die de schone schepping van Zijn Vader vernietigen..... boze, lelijke koorts, ga uit van haar!

Er zijn behalve boze machten ook boze exegeten.

Zij leiden uit het feit, dat men Jezus' hulp pas inriep toen de Heiland in Simons huis gekomen was, af, dat dit min of meer terloops gebeurde. Maar dan niet zó, of Jezus ook eens even bij haar wilde kijken, nu Hij er toch was. Doch meer bij wijze van verontschuldiging. Het was dan in Petrus' woning toen Jezus binnentrad, zo veronderstellen zij, maar een wanordelijke en slordige boel. Er stond niets op z'n plaats, en Petrus was er eigenlijk maar een beetje verlegen mee, Jezus in zo'n rommel te moeten ontvangen. Maar ja, ziet u, schoonmoeder was ook al zo lang bedlegerig en zodoende stond de huishouding een beetje op z'n kop. En of de Here hier misschien ook hulp bieden kon.

Dat is geen prettige exegese voor Petrus' vrouw! Maar ja, zeggen dezelfde uitleggers, kijkt u dan maar eens naar de afloop. Niet zodra was de koorts geweken, of *zij* stond op en diende hen. Zij was dus weer de dienende Martha, die alles beredderde en dan ook direct begon de boel op te ruimen.

Er lijkt mij een vriendelijker uitleg mogelijk, en deze is ook waarschijnlijker.

Als Markus mededeelt, dat mèt dat Jezus in huis gekomen was, zij *terstond* met Hem over schoonmoeder begonnen (niet Simon alleen, maar alle huisgenoten), dan krijg ik de indruk, dat die ziekte hen allen zwaar drukte. Dit is het allereerste onderwerp van gesprek. Iedereen heeft al dagen lang op de tenen door het huis gelopen om de zieke niet te storen. Gelukkig, nu is Jezus er. Nu kunnen ze Hem het geval eens voorleggen. Ze maken zich zo ernstig bezorgd. Zou dit het einde wezen van dit kostbare leven? Ziet, hoe lief zij haar hebben. Allen zijn ze ernstig bezorgd over die lieve, oude schoonmoeder..... *terstond* spraken ze met Hem over haar.

Iedereen hield dus van haar!

En *zij* hield van iedereen.

Want toen de koorts geweken was, stond zij op en *diende* hen. Zij diende! Ze laat zich niet bedienen als een zieke die pas hersteld is en zich nog heerlijk wat kan laten verwennen. Zij

diende! Het is geen heersende, alles bedillende schoonmoeder, die de ogen overal heeft en met een opmerking komt hier en een terechtwijzing daar!

Zij *diende*.

Er staat in het oorspronkelijke Grieks een woord, waar ons woord diakonie van afgeleid is. Zij is een diakones in de woning van haar kinderen. Ze bereddert de boel niet met een zucht en nog een zucht, maar met de liefde als van een diakonaal assistente. Er zit iets ambtelijks in haar dienen, iets hogers! Niet, dat het nu zoveel te betekenen heeft, och nee, heel gewone huiselijke werkjes en beslommingen. Eens naar 't eten kijken, en de kleren wat verstellen, en zorgen dat alles schoon blijft. Daar is ze de hele dag mee bezig. En dat op haar leeftijd! Alles heel gewoon. Maar toch zo ongewoon, omdat de liefde het doet, de liefde van de diakones krachtens het ambt aller gelovigen. Zij dient, omdat zij allen liefheeft, om Christus' wil.

Dit laatste zeg ik er bij, omdat zij een gelovige, vrome vrouw was. Dat staat niet met zoveel woorden in de Bijbel. Maar dat zie je zó maar! Dat hoeft u niet af te leiden uit het feit, dat Jezus haar genas en Hij immers meestal genas op het geloof der patiënten. Maar dat kunt u afleiden uit haar dienen. En dan niet gewoon dienen, maar dienen met een accent. Niet dienen als een slavin, maar als een diakones. Waar de liefde in uitstraalt. Van *dat* liefdevol dienen is het geloof de geheime bron.

Zulke schoonmoeders maken niets kapot.

Zulke schoonmoeders worden maar niet geduld in huis. Maar ze worden door allen bemind. Door de dochter en de schoonzoon en de kleinkinderen. Door iedereen.

Zo'n schoonmoeder als die van Petrus kunt u gerust in huis hebben. En zo kan het ook en zo móét het ook in *elk* huis waar de Here wordt gevreesd.

XXI. DE MOEDER VAN ZEBEDEÛS' ZONEN

In Matth. 27:56 staat, dat bij het kruis stonden: Maria van Magdala, en Maria, de moeder van Jacobus en Jozef, en de moeder der zonen van Zebedeüs. In Markus 15:40 treffen we dezelfde vrouwen aan, en daar heten ze: Maria van Magdala, Maria, de moeder van Jacobus de jongere en van Joses (Jozef), en Salome. Het mag wel als zeker worden aangenomen, dat deze Salome van Markus dezelfde is als de moeder der zonen van Zebedeüs bij Mattheüs. Hierdoor weten we dus meteen haar naam: Salome. Verder was Salome de zuster van Jezus' moeder, en haar zonen Johannes en Jacobus waren dus neven van de Heiland. En zo zijn we dan zo 'n beetje op de hoogte met de familierelatie.

De band die er tussen de familie Zebedeüs en Jezus bestond, was wel zeer innig. Er was niet alleen bloedverwantschap, doch evenzeer geestelijke verwantschap. Moeder Salome behoorde zelf tot de vrouwen, die Jezus volgden en Hem dienden met haar goederen. Bovendien is aan deze moeder de hoge eer te beurt gevallen, dat niet minder dan twee van haar zonen geroepen werden tot het apostelschap. Dat wilde toch wel wat zeggen voor een eenvoudige vrouw uit het volk, wier man maar een gewone visser was. Nu, Salome kon deze weelde dan ook bijna niet op. Daar groeide ze in, en dat was de grote verheuging van haar leven, dat háár jongens tot zo hoge ambten geroepen waren.

Maar nòg verder reikten haar moeder-idealën.

Het meest bekend is moeder Salome ons door de vraag die zij eens tot Jezus richtte. In gezelschap van haar beide zonen kwam zij op zekere dag tot de Heiland en vroeg:

"Zeg, dat deze mijn twee zonen mogen zitten, één aan Uw rechterzijde en één aan Uw linkerzijde in Uw koninkrijk".

Een Oosterse troon had drie zetels.

In het midden zat de koning zelf.

Aan weerszijden van de koning, rechts en links, de beide eerste dienaren van de kroon, die dan de tweede en de derde in het koninkrijk waren. De vraag van Salome kwam dus hierop neer, dat ze voor haar beide zoons een ministerzetel begeerde, en dan zouden ze niet zo maar ministers zonder portefeuille moeten zijn, maar in het koninkrijk van Jezus de twee invloedrijkste en gewichtigste posten dienen te bekleden. Als dat nog eens gebeurde, zou haar innigste verlangen vervuld zijn.

Natuurlijk kwam deze vraag niet zo maar uit de lucht vallen. Daar heeft ze lang op gepeinsd, en ze heeft dikwijls gedacht: zal ik het zeggen, of zal ik het niet zeggen? Tenslotte komt dan het hoge woord er uit. En ze meende ook wel enige rechten te mogen laten gelden. Daar was allereerst de nauwe familierelatie, en voorts had het gezin van Zebedeüs zich toch waarlijk niet onbetuigd gelaten voor de zaak des Heren. Op de eerste wenk van Jezus hebben twee zonen uit één gezin de schepen verlaten, en moeder zelf is niet lang daarna gevolgd. Bovendien heeft Salome —, dat haar zonen een grote plaats hadden in Jezus' hart. Met Petrus behoorden zij tot de intiemste discipelen. Op de berg der verheerlijking waren zij de uitverkorenen die mee mochten en het gesprek tussen Jezus, Mozes en Elia hebben beluisterd. In Gethsemané waren zij het, die de Heiland het dichtst bij Zich wilde hebben. Deze voorkeur zal bij menige gelegenheid gebleken zijn. En als Salome dan de ereplaatsen voor haar zonen ambieert, doet ze dan iets anders dan appelleren op 's Heilands hart, en sluit ze zich niet bij de feitelijke toestand aan?

Niettemin is er in deze vraag iets dat ons niet ligt, en het verbaast ons ook helemaal niet, dat Jezus dit verzoek in feite afwijst.

Maar laat ons nu voorzichtig zijn!

Het is wel heel gemakkelijk om stenen op te nemen, of te fluisteren: foei, die Salome toch, wat een eierzuchtige vrouw en hooghartige moeder was dat!

Want dan willen we in de eerste plaats opmerken, dat *achter* de bede dezer moeder een groot *geloof* school, en *in* haar verzoek een ontzaglijke *liefde*.

Wat dat grote *geloof* betreft, het stond voor haar blijkens haar vraag muurvast, dat Jezus met koninklijke heerlijkheid zou optreden. Even tevoren heeft Jezus gesproken van Zijn kruis (Matth. 20:17-19), maar Salome weet: toch zal Hij als Koning heersen (Matth. 20:20-21). Wat bijna niemand nog zag, dat zag *zij* met het oog des geloofs. Dwars tegen de taal der feiten in, beleed zij Hem als de Koning der wereld.

En wat die ontzaglijke *liefde* betreft, zij zou haar jongens niet echt liefgehad hebben, als haar zinnen en peinzen er op gericht geweest was, dat haar kinderen een goede positie bekleden zouden *in de wereld*.

Zij vraagt *niets* voor de wereld.

Haar hart is enkel maar gespannen op het koninkrijk der hemelen.

Zij verlangt voor haar zonen *geen* ministersbaantje in het rijk van de viervorst Herodes, maar in dat van Koning Jezus!

Zij zou zich diep ongelukkig gevoeld hebben, als haar jongens zich geopenbaard hadden als dienaren van Mammon. Dat zou haar dood geweest zijn. Zij heeft haar hart aan Jezus verpand. En met grote vreugde heeft zij gezien, dat haar kinderen Jezus volgden. Wat zij enkel maar begeert is een blijvende plaats voor hen in het eeuwige koninkrijk van Christus. Dat zij daar ministers — d.i. dienaren — mogen zijn, dienende de Here met blijdschap!

Dit is toch wel mooi en zeer gelovig!

Hoeveel moeders is zij niet tot beschaming!

Hoeveel zijn het er niet, wier hart zwelt van trots als haar jongens stijgen op de maatschappelijke ladder, en in eer en aanzien komen in de wereld. Daar wordt dan over gepraat op visite bij de vriendinnen en burinnen: mijn jongen dit en mijn jongen dat! Of hij een plaats heeft in het koninkrijk Gods, och, daar wordt zo niet om gedacht en nog minder over gepraat. Maar dat hij het ene diploma na het andere haalt en dat de ene promotie op de andere volgt, daar is moeder blij om en daar is haar hart vol van.

Wilt u het eierzucht van Salome noemen, goed, maar dan wilde ik toch wel, dat er wat meer heilige eierzucht was van het stempel van Salome, en dat er maar meer moeders waren, wier enige hartstocht is, dat haar kinderen iets gaan betekenen in het koninkrijk Gods. En wat er dan verkeerd was in de bede van Salome, nu, dat geef ik u er dan graag op de koop toe bij!

Helaas waren er onzuivere elementen in Salome's verzoek. Het kwam niet voort uit ongeloof, maar haar geloof werd *vertroebeld*, zoals Prof. Grosheide terecht opmerkt. Nu ja, bij wie wordt het geloof niet vertroebeld vaak. Geloof en ongeloof liggen dan vlak bij elkaar, en zelfs de allerheiligsten brengen er nog maar jammerlijk weinig van terecht.

Die vertroebeling zat dan bij Salome wel allereerst daarin, dat bij haar de *moeder* een hartig woordje meesprak. Het was niet alleen de gelovige discipelin Salome, die het zo prachtig zou vinden, dat Jezus geëerd werd door trouwe dienaren, maar de vleeselijke moeder, die het zo heerlijk zou vinden, dat *haar* zoons daar op die machtige zetel zaten. Zoek dat nu maar eens precies uit, waar de geest eindigt en waar het vlees begint. Maar dat "vlees en wereld" er dikwijls bij komt, dat is wel zeker. Het is lang niet allemaal huppelen van *zielevreugd*, als

vele moeders haar wens verkrijgen dat haar jongens komen te zitten op tronen. De een op de voorzitterszetel van de J.V., de ander leider van een jongensclub, een derde zelfs..... op de kansel! Is moeder daar alleen maar blij om, omdat de Here Jezus daarin verheerlijkt wordt? Of schuilt er ook een heel brok moedertrots in, zodat *zij* verheerlijkt wordt?

De vertroebeling van Salome's verzoek zit echter voornamelijk in iets anders.

Dat zij begeerte heeft niet voor de aarde maar voor de hemel, dat is goed.

Maar fout is, dat zij de aardse verkeersregels wil toepassen in het koninkrijk der hemelen.

Die aardse verkeersregels zijn: dat iedereen de voorrang wil hebben, en dat het hem niet kan schelen of hij ongelukken maakt, als *hij* maar de voorrang heeft! Hier, in deze wereld, duwt de een de ander op zij, om maar de beste plaats te hebben. Men werkt met de ellebogen.

O, het is zo fout van Salome, dat zij denkt dat het in het koninkrijk der hemelen ook zo gaat. Ze heeft nog niet geleerd, dat daar heel *andere regels* gelden. Regels, die de "wereld" bespottelijk vindt. In het koninkrijk der hemelen stelt ieder er een eer in, de minste te wezen, niet de meeste, niet de ereplaats, maar de minste! Dan is groot wie alleen *dienaar* wil zijn.

Wij moeten dit niet alleen Salome verwijten.

En ook niet alleen de zonen van Zebedeüs.

Maar de discipelen dachten er allemaal precies zo over. "Toen de tien dit hoorden, namen zij het de beide broeders kwalijk" (vs 24). Waarom? Omdat ze zich gepasseerd gevoelden! En achteruit geduwd! Waarom Johannes en Jacobus die ereplaatsen, en zij niet? Ziet u wel? De gezindheid is bij allen precies dezelfde. Het verschil is alleen, •dat de een *zegt*, wat de ander *denkt*.

Wij moeten dus deze " vertroebeling " ook *onszelf* kwalijk nemen. Want wat zit er nog allerverschrikkelijkst veel jaloezie en onderlinge naijver bij de "allerheiligsten". Wat hebben we nog bar slecht begrepen, dat in het koninkrijk Gods dienen en nog eens dienen de grondwet is. En de minste willen zijn! En wat is de praktijk? Dat óók in het koninkrijk Gods, ja *juist* in het koninkrijk Gods, de gekrenktheden er alle morgen zijn. De ene collega is jaloers op de andere. Deze broeder diaken voelt zich gepasseerd en gene broeder ouderling is in zijn eer aangetast. En zo wordt er maar wat gekibbeld, en we willen allemaal zitten, de een aan de rechter-, en de ander aan de linkerhand van Jezus en met ministerportefeuilles onder de armen lopen, en we hebben er met z'n allen nog geen steek van begrepen, dat de Zoon des mensen niet gekomen is om Zich te laten dienen, maar om te *dienen!*

Moeder Salome, ge zijt niet de enige " vertroebelde " geest.

Het getal uwer zusters — èn uwer broeders — is menigvuldig als het zand der zee.

Here, bekeer mij, amen.

XXII. MARIA, DE MOEDER VAN MARKUS

Wij willen het nu hebben over Maria, de moeder van Johannes, bijgenaamd Markus, zoals zij geïntroduceerd wordt in Handelingen 12:12.

Over die Johannes Markus, niemand minder dan onze evangelist Markus, een tijdlang missionaris en medearbeider van Paulus en Barnabas, een héél merkwaardige figuur in de Bijbel, straks nog wat meer.

Wat deze moeder Maria betreft, zij was woonachtig in Jeruzalem, en had daar een huis. Niet zo'n klein huis ook, maar een deftig huis met een "voorpoort", en wel zó groot, dat zij er de Jeruzalemse gemeente kon ontvangen ter gelegenheid van een bidstond voor Petrus, toen die gevangen zat. Men mag gerust aannemen, dat de gemeente *geregeld* te haren huize vergaderd was, want toen Petrus op zo wonderlijke wijze bevrijd was door een engel, en buiten stond, richtte hij z'n eerste schreden naar het huis van Maria. Dáár zou hij hoogstwaarschijnlijk wel alle broeders en zusters treffen, dacht hij. 't Kwam. precies zo uit. Het dienstmeisje "Roosje" liep wel eerst van schrik naar binnen zonder de deur open te doen, maar Petrus kwam er toch in, hoewel ze eerst allen aan een spook dachten. Ze hadden gebeden, daar in Jeruzalem, het gebed was verhoord, de gebedsverhoring stond in levenden lijve voor de deur, en..... niemand geloofde er aan! Dit gebeurt meer, maar daar nu niet van.

Opmerkelijk is, dat Maria toentertijd nog een eigen huis had. Er zijn sommigen, die het zó hebben voorgesteld, dat de eerste christelijke gemeente in Jeruzalem het beeld vertoonde van een soort communistische heilstaat, waarin alle privaatbezit afgeschaft was en men leefde in gemeenschap van goederen.

Dat is zo niet! Wel verkochten velen have en goed, om de opbrengst te verdelen onder de armen, naar dat elk van node had", en men gaf dus niet slechts van z'n rente, maar van z'n kapitaal. En wel zal er in die tijd der "eerste liefde" ook wel eens wat opwinding en overspanning bijgekomen zijn, maar algemeen was dat niet, en Maria heeft althans haar eigen huis nog. Zij blijkt een verstandige, nuchtere vrouw, die verder kijkt dan haar neus lang is. Er zouden wel eens andere tijden kunnen komen. En die *zijn* gekomen! Gelukkig dat Maria destijds het hoofd koel gehouden heeft, want anders had in deze tijd van vervolging de gemeente nergens een heenkomen kunnen vinden! Het was dus niet zó, dat Maria dat offer niet voor de armen of voor Christus over had. Dat had ze wèl! Want wat deed ze toen de kerk van Christus dakloos werd? Ze gaf geen belangrijke geldelijke bijdrage om de gemeente in staat te stellen een gebouw te huren. Dat had ze kunnen doen als rijke weduwe, maar ze deed veel meer. Ze stelde haar eigen huis ter beschikking. Voor de dienst des Heren. Alle drukte daaraan verbonden, heeft ze er graag voor over. Wie z'n geld geeft, kan z'n hart nog wel gesloten houden. Maar waar het hart open is, gaat *alles* open, tot het hele huis toe, om de gemeente met blijdschap te ontvangen.

Het is niet te verwonderen, dat een moeder met zo'n warme liefde voor de kerk des Heren, ook een zoon heeft, die z'n leven in dienst van Christus wil stellen.

Die zoon is Markus of Johannes Markus, en het is niet onmogelijk, dat deze jongen haar enigste zoon was. Wat een vreugde voor deze moeder, toen hij z'n verlangen kenbaar maakte, om de Here Jezus te dienen in het ambt!

Reeds als jongeling is hij door Christus gegrepen.

Het is tenminste zeer waarschijnlijk, dat die jongeling, die "naakt" vluchtte uit Gethsemané, niemand anders dan Markus was. Jezus had met Zijn discipelen het Avondmaal gehouden in een huis, wat wel het huis van Maria geweest zal zijn, en toen is die "jongeling" hen stilletjes

gevolgd. Bijna alle evangelisten voeren zichzelf anoniem in. Johannes bedoelt met de discipel die Jezus liefhad *zichzelf*. En Lukas zal wel die onbekende metgezel van Kleopas geweest zijn, u weet wel, uit de geschiedenis van de Emmaüsgangers. En de onbekende jongeling in Gethsemané Markus!

Dit is niet de enige keer geweest, dat Markus is gevlucht.

Later is dat nòg eens gebeurd, en dat was ernstiger.

Hij was als "dienaar" meegenomen door Paulus en Barnabas, z'n oom, op de eerste zendingsreis. Eerst ging alles goed, en met veel enthousiasme heeft hij de tocht aanvaard. Maar toen Paulus besloot nog verder door te dringen naar de onbekende en gevaarlijke oorden van Klein-Azië, zonk Markus de moed in de schoenen. Hij durfde niet verder. Hij verliet z'n post, en keerde naar z'n moeder Maria in Jeruzalem terug.

Daar is later nog heel wat over te doen geweest. Er is een hevige twist door ontstaan tussen de beide missionarissen Paulus en Barnabas. Die twist liep zelfs zo hoog, dat ze voorgoed uiteengingen. Barnabas wilde z'n neef Markus namelijk op de tweede reis weer meenemen, maar Paulus wilde dat niet. Hij vond die deserteur volmaakt ongeschikt voor het zendingswerk. En zo zijn Paulus en Barnabas ieder huns weegs gegaan — vanwege Johannes Markus.

Nog weer later is dat gelukkig weer bijgelegd, want tussen gelovige mensen kan een twistvuur wel oplaaien, *maar nooit blijven branden*. In een van z'n brieven spreekt Paulus het verlangen uit, Markus weer te zien, want, zo voegt hij er bij, "hij is mij van veel nut voor de dienst", waaruit blijkt, dat Johannes Markus dus weer in het dienstwerk opgenomen is. Paulus heeft blijkbaar ingezien, dat z'n oordeel wat te voorbarig is geweest, en dat hij wat al te hard van stapel gelopen is. Maar dat is hier nu verder niet aan de orde.

Waarom is Markus, de zoon van Maria, naar Jeruzalem teruggekeerd, toen hij van Paulus en Barnabas scheidde?

Daar zijn heel wat "verklaringen" over gegeven, en men kan in de commentaar van Grosheide op de Handelingen er heel wat naast elkaar vinden. Het blijven echter allemaal vermoedens, om de eenvoudige reden, dat Lukas ons in de Handelingen er geen reden voor opgeeft. Er zullen allicht meerdere motieven een rol hebben gespeeld, want het leven is veelal gecompliceerd. Maar we zullen niet zo heel ver van de waarheid af wezen, als we beweren, dat hier de "*moeder in het spel*" was. Prof. Grosheide zelf merkt in de genoemde commentaar op: "hij kan aan zijn moeder gedacht hebben, die weduwe in Jeruzalem was".

Inderdaad!

Hij zal er ook wel aan gedacht hebben, want de naam "moeder" houdt altijd een magische klank, ook al zijn de jongens groot en zelfstandig geworden. En dan vooral, als moeder eenzaam als weduwe is overgebleven. En door dit verlangen naar moeder werd Markus toen deserteur. De vraag is evenwel, of deze "zwakheid des vleses" alleen bij de zoon of ook bij de moeder school. Wellicht bij *beide*!

We ontkomen niet aan de indruk, dat onze Johannes Markus 'n klein beetje een "verwend jongetje" was. In Gethsemané was hij al geen held, en nu op de zendingsreis ook niet. 't Is niet te verwonderen van een enigst zoontje. Kinderen uit een groot gezin kunnen in de regel beter tegen een stootje. Het enigst kind is 'n wankel bezit. 't Zou me helemaal niet verwonderen, als Maria haar jongen met een bezorgd hart heeft laten weggaan met Barnabas en Paulus. En misschien heeft hij op reis ook wel bericht gekregen, dat z'n moeder o zo graag zou zien, dat hij maar weer terugkwam! Deze moeder, van wie we zoveel goeds gehoord hebben, was ook niet volmaakt. Ze had de Here Jezus van harte lief, en ze heeft haar *huis*

graag ter beschikking gesteld. Maar 't is altijd toch weer gemakkelijker, ziet u, om een huis weg te geven dan een kind. Een huis, hoe kostbaar ook, is een dood ding, maar een zoon is een stuk van ons leven! En een zoon af te staan, helemaal af te staan aan de Here, dat is werkelijk het offer! Toen Maria haar huis afstond, was ze aan de negentig procent gekomen. Maar dan de sprong tot de *honderd* procent! Dat is niet zo eenvoudig. Dat heeft David o.a. ook moeten leren. Deze koning streed de "oorlogen des Heren", en hij had zich dus moeten verblijden over de nederlaag van elke vijand, die de "gezalvde des Heren" naar de kroon stak. Toen echter die vijand z'n eigen zoon Absalom was, krabbelde David terug. Wat zat hij over die Absalom in de war! Op een gegeven ogenblik interesseerde z'n zoon Absalom hem meer dan alle "oorlogen des Heren", zodat Joab hem terecht kon verwijten, dat hij al z'n knechten beschaamde, liefhebbende die hem haatten, en hatende die hem liefhadden!

Zo ziet u, hoe nauw het luistert in het koninkrijk Gods! De bereidheid om God te dienen komt dan pas heerlijk uit, als men niet slechts dode dingen, maar het eigen "vlees" ten offer wil brengen. En daar wilde zelfs een vrome Maria nog niet aan! En zo kunnen zelfs hoogstaande, vrome moeders het koninkrijk Gods nog schade doen, als de natuurlijke liefde sterker is dan de geestelijke liefde, en het verlangen naar Johannes Markus, of hoe hij heten mag, sterker trekt dan het verlangen naar Jezus!

XXIII. DE ONTAARDE MOEDER

Voorbeeld van 'n ontaarde moeder is Herodias.

U kent haar allen, de vrouw, die van haar man weggelopen was en nu samenleefde met 'n andere man, 'n getrouwde man nog wel, Herodes, de "koning" der Joden!

Iedereen wist van dat schandaal, maar niemand durfde er wat van te zeggen, behalve dan Johannes de Doper, de onverschrokken "hofprediker", die geen blad voor z'n mond nam en Herodes gedurig aanzei: "gij moogt de vrouw van uw broeder niet hebben".

Deze prediking maakte op Herodes wel enige indruk.

We lezen in het zesde hoofdstuk van Markus, dat de "koning" Johannes *gaarne* hoorde, en "dan was hij in grote verlegenheid". De St. Vert. heeft hier: "dan deed hij vele dingen". Onder die "vele" dingen die hij dan deed, ontbrak juist het "éne nodige" ding, dat hij vóór alles moest doen: breken met Herodias! Daar was Herodes nog niet aan toe. Hij hoorde Johannes graag preken, hij mocht hem wel, maar hij mocht Herodias nog liever. We kennen dat!

Het spreekt wel vanzelf, dat Herodes bij de eis der *bekering*, die hem gesteld werd, niet de steun had van de vrouw met wie hij leefde. Integendeel. Zij wilde die vóór alles voorkómen! *Als* haar man nog eens zo "gek" was, om naar de prediking van de Doper te luisteren, en haar wegstuurde uit Jeruzalem, dan was haar mooie leventje uit. Daarom kan *zij* die stugge dominee eenvoudig niet zien. Ze haat hem met alle haat die in haar is, en ze bidt en smeekt Herodes om die man te doden. Te doden! Ze is een resolute vrouw, en houdt niet van halve maatregelen. Maar dáár is Herodes nu ook weer niet aan toe. Hij is de man van de middenweg. Wat Johannes eist: breken met Herodias, gaat hem veel te ver, maar wat Herodias eist, vermoord die vent! dat lijkt volgens hem ook weer nergens op.

Het einde is toch geweest, dat Johannes vermoord werd, want wie de zonde niet radicaal doodt, wordt er zelf het slachtoffer van. Herodias dacht: wie niet sterk is moet slim zijn, en met een list heeft zij uiteindelijk toch haar doel bereikt.

Dat was op de verjaardag van Herodes.

Het werd een groot feest, en er werd veel gedronken.

Toen moesten natuurlijk ook de vrouwen komen, en onder hen was ook Salome, Herodias' dochter, die schaamteloze dansen uitvoerde. En de koning, niet helemaal nuchter meer, zou haar daarvoor vorstelijk belonen. Ze mocht maar eisen, al was het de helft van zijn koninkrijk. Nee, het meisje behoefde zich niet lang te bedenken. Ze was door haar moeder gestuurd, en de "prijs" van de dans was van tevoren al afgesproken..... het moest het hoofd van Johannes de Doper zijn. Zo is Herodes op z'n verjaardag moordenaar geworden, en de laatste snaar op de gebroken harp van z'n leven, die nog éven trilde op het woord van de Doper, sprong toen ook..... de koning zond terstond een scherprechter.

Zoals Izebel de kwade geest van Achab was, zo Herodias van Herodes. *Zij* was tenslotte de hoofdschuldige van het drama. Herodes had óók schuld, maar *zij* meer! Zij wilde dat die vermanende mond van de prediker voorgoed zou *zwijgen*. In haar haat brengt zij toch nog een ongewilde hulde aan het *Woord*. Johannes was de drager en brenger van het Woord des Heren, en dat *Woord* maakt Herodias onrustig. Zij beschouwt dat Woord niet als een ongevaarlijk ding, dat ze evengoed in haar omgeving dulden kan. Nee, dat Woord vol majesteit acht zij zeer gevaarlijk. Het zou haar Herodes nog eens kunnen ontputselen. Daarom moet de brenger van het Woord weg!

Het erge is, dat deze vrouw tegelijk *moeder* is!

Om haar doel te bereiken, deinst zij nergens voor terug. Zij wil er wel een moord voor doen, maar ze is ook bereid haar kind er voor zedelijk te vermoorden. Er zijn wel vrouwen geweest, die zelf verongelukt waren, maar toch met grote angstvalligheid voor haar kinderen waakten, om hun althans die ellende te besparen, die ze zelf met volle bekers gedronken hadden.

Dan spreekt het moederhart nog.

Maar in Herodias is niet alleen de vrouw, maar ook de moeder gestorven. Op haar onheilig altaar legt ze naast haar vrouweneer en huwelijksgeuk ook haar kind ten offer. Ze stuurt dat meisje met haar ontvankelijk jeugdig gemoed naar een troep schaamteloze, halfdrongen mannen, om te dansen. Hier is een vrouw, die geen vrouw, een moeder, die geen moeder meer is. Meer nog: hier is een mens, die geen mens meer is. Op een *schotel* wil zij het hoofd van Johannes. Ze heeft *honger*. Haar hele hart hongert naar *wraak*. Ze wil bloed zien. Ze hijgt als een wild dier naar bloed. De ongewijde geschiedenis vertelt, hoe ze om haar wraak te koelen, met een priem de tong uitstak uit het bloedige hoofd — die tong die gesproken had..... tegen haar!

Zo moeder, zo dochter, zegt het spreekwoord.

Spreekwoorden komen niet altijd uit, maar hier toch wel. Een meisje, dat zich zó willig leent als werktuig ener ontuchtige moeder, maakt op onze achting generlei aanspraak, en heeft eveneens alle schaamte uitgeschud. Ze heeft dit later ook bewezen, door zelf een "huwelijk" in bloedschande aan te gaan.

Maar wat ze geworden is, is ze toch voor een groot deel geworden *door haar moeder*. Dat is het verschrikkelijke! Wij zien in onze kinderen dikwijls onze eigen zonden terug, maar dan..... vergroot, want de zonde groeit!

Niemand zondigt voor zichzelf alleen. Wij zondigen ook voor ons *geslacht*. De zonden der ouders worden vaak het kruis, waaraan de kinderen sterven!

Deze "moeder" Herodias is ons natuurlijk geen van allen sympathiek.

We huiveren zelfs voor haar!

We denken: hoe kan zo'n mens dat toch over zich krijgen!

Maar..... niets menselijks is mij vreemd (soms zelfs het dierlijke niet!) en wie meent te staan, zie toe, dat hij (zij) niet valle.

Nee, wij zullen onze dochter natuurlijk niet opzettelijk in zo'n wereld sturen als waarin Herodias haar opgroeiende dochter stuurde, maar..... houden wij de "wereld" *uit* ons huis? 't Is best mogelijk van niet. De wereld zit 'm niet alleen in dans en zo. Ze kan zitten in heel onze levenston, in ons gewone doen en laten. Eigenlijk is alles wat *niet* Christusgelijkvormig is wereldgelijkvormigheid, en zó groeit menig "gereformeerd" gezin volop in de "wereld" vast.

En dan nog wat anders.

Hebben wij de zielen van onze kinderen bewaard, als we ze bewaard hebben voor *vergif*? Moeten ze bovendien niet *gevoed* worden? Stel u eens een moeder voor, die al maar denkt: laat mij oppassen, mijn kinderen niet te vergiften, maar die intussen *vergat* ze *brood* te geven! Dat is natuurlijk nonsens. Zulke moeders zijn er niet! Geestelijk gezien echter wel! Niet, dat ze vergeten haar kinderen te *voeden*, maar dat ze verzuimen haar kinderen *op* te voeden, tot mensen Gods. Er zijn zo ontzettend veel *negatieve* mensen. En zo ontstellend weinig *positieve*. Het is gemakkelijk genoeg, te zeggen: ik doe dit of dat niet, en mijn kinderen mogen zus en zo niet! Allemaal prachtig! U is *geen* Herodias! Maar wat is u dan wel? Daar komt het op aan! U brengt uw kinderen niet groot voor de hel. Maar voedt u ze op

voor de hemel? Helpt u ze, om met het huwelijksformulier te spreken, behalve voor het tijdelijke, ook voor het "eeuwige leven"? Leeft u ze dat hemelleven om zo te zeggen voor, en zien ze iets van dat hemelse in uw ogen, in uw handen, in uw daden? Dat er onder ons *geen* ontaarde moeders zijn, wil ik wel geloven. Maar wat zijn ze dan wèl?

XXIV. GROOTMOEDER

Wat ons bij het lezen van de Bijbel telkens weer opvalt is, dat er hier en daar opmerkingen worden gemaakt, men zou haast kunnen zeggen: zo even tussen haakjes, min of meer terloops geplaatst, in 't voorbijgaan even aangeroerd, die toch dingen raken, die van het allergrootste belang zijn geweest voor het koninkrijk Gods. Daar hebt u nu het geval met de grootmoeder van Timotheüs, een van Paulus' meest gewaardeerde en bekwame medewerkers. Zij heette Loïs, en was een echt vrome, gelovige vrouw. Dat worden we zo en passant gewaar uit een brief die Paulus aan Timotheüs geschreven heeft. Immers, in 2 Tim. 1:5 heet het: "en dan komt mij voor de geest uw ongeveinsd geloof, zoals het eerst gewoond heeft in uw *grootmoeder Loïs* en uw moeder Eunice, en ook — daarvan ben ik overtuigd — woont in u".

Het eigenlijke geschiedverhaal vermeldt grootmoeder Loïs in 't geheel niet. Daar wordt (in Handelingen 16:1-5 nl.) alleen verteld, dat Paulus in Lystra kwam, en daar kennis maakte (het doet er nu niet toe of dit een eerste of nadere kennismaking was) met een zekere Timotheüs, die hem verbazend geschikt leek voor het zendingswerk. Van die Timotheüs wordt daar dan nader gezegd, dat hij een gelovige moeder had, maar z'n vader 'n Griek of Hellenist was, en deze mededeling dient daar ter verklaring, dat Timotheüs het teken der besnijdenis niet ontvangen had. Van die vader van Timotheüs vernemen we verder ook niets meer. Misschien was hij al gestorven toen Paulus z'n tweede brief aan Timotheüs schreef. In elk geval heeft hij voor de godsdienstige vorming van zijn zoon niets betekend. We mogen gerust aannemen, dat hij heiden gebleven is. Paulus schakelt hem geheel uit. Moeder Eunice en grootmoeder Loïs hebben door hun geloof buitengewoon veel invloed gehad op de jonge man. Maar de vader wordt zelfs niet genoemd. Over Eunice, de moeder, spreken we later. Nu gaan we grootmoeder eens interviewen! Loïs! Daar voelt ze zelf niet veel voor. Want, zoals reeds gezegd: in het geschiedverhaal wordt haar naam niet eens genoemd. Zij blijft liefst op de achtergrond. Zij is een onopvallende vrouw. En wordt ze in de Handelingen niet eens genoemd, wat we uit de brief van Paulus van haar vernemen, is zo maar even een "close up". Een flits. Meer niet! Het is ook maar goed, dat de Bijbel de dingen zo zegt. De geschiedenis van het koninkrijk Gods is niet de geschiedenis van mensen en menselijke prestaties, maar de geschiedenis van Gods gangen in de historie. Wat ook een man als Timotheüs geworden is, — hij heeft het enkel en alleen aan de genade Gods te danken. Laat Loïs nu maar bescheiden terugtreden. En Eunice ook. Timotheüs is missionaris bij de gratie Gods. En gelovige bij de gratie Gods. Maar daar is natuurlijk ook een andere kant aan. God werkt in de regel middellijk. Het is helemaal niet onverschillig of onbelangrijk, wie en wat uw ouders en grootouders waren. God is van Loïs niet afhankelijk geweest, maar ik durf omgekeerd ook deze stelling aan: de kerk zou geen Timotheüs gehad hebben, als Timotheüs deze grootmoeder niet gehad had. Blijf dan maar heel bescheiden, grootmoedertje, maar weet tegelijk, dat de Here u wil gebruiken, en misschien al gebruikt heeft, voor grote dingen, ook al lijken ze *u* klein!

Er worden van Loïs twee dingen gezegd, die in dit verband uitermate belangrijk zijn.

In de eerste plaats heet het van haar *geloof*, dat het was een "ongeveinsd" of ongehuicheld geloof. Een gehuicheld geloof *is* wel geen geloof, evenmin als doublé goud is, het heeft er slechts náást gelegen, maar goed, haar geloof was in elk geval niet gehuicheld. En dat heeft voor een groot deel mee het geloofsleven van Timotheüs bepaald. Het echte en ware laat nooit na diepe indruk te maken. Aan de andere kant is het niet te zeggen, wat voor verwoestingen er niet al zijn aangericht door dat flemerige en temerige, waarvan iedereen voelt: je zegt het wel, maar je meent er niets van! Woorden! Van Paulus wordt gezegd, dat hij vóór z'n bekering de gemeente *verwoestte*. Dat ging door geweld. Saulus was toen nog vijand

van Jezus. Men kan ook zeggen, dat de kerk verwoest kan worden door de zogenaamde vrienden en vriendinnen van Jezus. Door lieden die alleen maar christen zijn met de mond. Die alleen maar vroom praten. De ravage die *zij* aanrichten, is zo mogelijk nóg ernstiger dan die welke de openlijke vijand teweeg brengt. Er is niets funester dan dat kinderen in hun later leven de herinnering meedragen: mijn moeder of mijn grootmoeder was een mooipraatster. Ze deed vroom, maar ze was niet vroom. Vooral het kinderlijk gemoed is daar zeer fijngevoelig voor. Het merkt direct, waar zich een egoïstische ziel verschuilt achter Gods altaar, het ziet zo maar, of een rookgordijn van Sions huis- en tempelzangen rondom een onbekeerd hart wordt opgetrokken. Heel veel jonge mensen hebben een grondige afkeer gekregen van de kerk en de godsdienst vanwege dat..... gehuicheld geloof!

Het was het ongeveinsd en ongekunsteld karakter van Loïs' geloof, dat van zo onberekenbare invloed geweest is. Het heeft èn haar dochter Eunice èn haar kleinzoon Timotheüs "tot jaloersheid verwekt". Het is als een vonk van het ene geslacht op het andere overgesprongen. Vandaar dat Paulus kon schrijven, dat het óók in Eunice en óók in Timotheüs woont.

Woont! Daar wordt door Paulus een heel sterk woord voor gebruikt, en daar moet in de tweede plaats op gewezen worden. Men kan ook lezen, dat het in haar *geheerst* heeft, of zelfs, dat het haar béheerst heeft.

Er zijn helaas tal van mensen, waar men dat niet van zeggen kan.

Het geloof is dan aanwezig, althans men moet naar het oordeel der liefde onderstellen, dat het aanwezig is, maar daar is dan ook alles mee gezegd. Het is geen werkzaam geloof. Het is geen heersend geloof. Het is er, maar het smeult onder de as. Men moet heel nauwkeurig toezien, om er iets van te bespeuren.

Zo'n geloof had Loïs niet.

Het heeft integendeel heel haar leven beheerst. Het stempel van haar geloof stond al op haar woorden en daden. Er ging een bezielende kracht van uit. En het is al weer dit bezielde en bezielende geloof geweest, dat niet nagelaten heeft op heel de familie z'n invloed te laten gelden. Loïs, Eunice en Timotheüs, grootmoeder, moeder en kind zijn er alle drie door gegrepen en er door in vuur en vlam gezet: "mij komt voor de geest *uw* ongeveinsd geloof, zoals het eerst gewoond heeft in uw grootmoeder Loïs en uw moeder Eunice".

Het is niet zonder betekenis, dat Paulus *verband* legt tussen de geloofsopenbaringen in deze drie geslachten van de familie.

Het geloof van de een stond niet los van het geloof van de ander.

De Schrift ontdekt hier de schone lijn van het verbond, die loopt door de geslachten. God vlecht het natuurlijke en het geestelijke dooreen. Hij stuwt de stroom der genade door de bedding van de families. God zegt niet, wat zoveel dwaze ouders in hun waanwijsheid beweren: mijn kinderen moeten zèlf kiezen. God dóét al een keus — door het gezin, waarin Hij Zijn kinderen doet geboren worden. Wanneer zullen we toch eens afkomen van dat goddeloos en onschriftuurlijk individualisme, dat precies doet of ieder mens een eenling is, en dat niet rekent met het verbond in de lijn der geslachten. Dat eenvoudig een streep haalt door het woord: Ik ben uw God en uw zaads God. En dat andere: voor u is de belofte èn voor uw kinderen!

U hebt natuurlijk volkomen gelijk: de ene mens kan aan de andere het geloof niet geven.

Op de vraag: vanwaar komt het geloof, antwoordt de Catechismus niet: van de ouders of van de grootouders, maar..... van de Heilige Geest.

Het geloof is Gods werk, en er zit veel waarheid in het oude gezegde: geloof is geen erfgoed.

Maar daarmee is niet *al* de waarheid gezegd.

Geloof is een gave Gods — dat is een waarheid.

Ongeloof is de schuld van de mens — dat is ook een waarheid!

En als ik mij als ongelovige openbaar, dan ligt het feit dat mijn kinderen en kleinkinderen als wereldlingen opgroeien, mee voor mijn rekening.

De opvoeding doet zo ontzaglijk veel. De kring waarin iemand geboren wordt, is van onberekenbare waarde niet alleen voor de tijdelijke, maar evenzeer voor de eeuwige dingen. De *regel* is, dat gelovige kinderen gelovige ouders hadden. Als het anders is, is het *uitzondering*. Daarom wil ik erg voorzichtig zijn met het adagium: geloof is geen erfgoed. Nee, dat is het niet..... niettemin

laat een gelovige een grote erfenis na.

Voor zijn nageslacht!

Het is een hoge eer en een heerlijk voorrecht, grootmoeder te mogen zijn. En als grootmoeder dan een gelovige vrouw is, zoals Loïs, dan mag zij zegen verspreiden tot in het tweede en derde geslacht. Maar zij kan ook een verderfelijke invloed hebben tot in verre geslachten, als het ongeveinsd geloof niet in haar woont. Daarom is het ook zo hoogst *verantwoordelijk*, grootmoeder te zijn.

Het is met vele grootmoeders een beetje eigenaardig gesteld. Meestal trekt haar hart nog meer naar de kleinkinderen dan naar de kinderen. Of zij daarmee aan de kleinkinderen geven wil, wat haar eigen kinderen tekort gekomen zijn (het gezin vroeg toen zoveel van haar), durf ik niet te beslissen. In ieder geval zal iedere gelovige Loïs onder ons graag erkennen, dat zij tekort kwam èn in de opvoeding van haar kinderen, èn in de zorg voor haar kleinkinderen. De jaren die de Here u, Loïs, nog geven wil in ruste, kunt u nog zo goed besteden. U denkt wel eens: ik ben over, en ik ben onnut. Ik ben te oud en te gebrekkig geworden om nog iets te kunnen doen. Dat is niet zo. U kunt nog zo ontzaglijk veel betekenen voor uw kleinkinderen. Niet om ze te verwennen. Maar om voor ze te bidden. En laat dan verder maar rustig de lamp van uw geloof schijnen, en wil aan jong en oud vertellen, dat de Here waarachtig is en dat in Hem geen onrecht is.

XXV. EEN VROME MOEDER

Van de grootmoeder van Timotheüs komen we nu vanzelfsprekend op zijn moeder Eunice. Van deze moeder zegt Paulus in zijn tweede brief aan Timotheüs precies hetzelfde wat hij ook van grootmoeder Loïs gezegd had, namelijk, dat het "ongeveinsd geloof" in haar woonde. En we mogen dus gerust van haar spreken als een "vrome moeder".

Dit wil niet zeggen: een volmaakte moeder.

Wij zoeken in deze onvolmaakte wereld altijd weer tevergeefs naar het volmaakte. We zouden volmaakte dominees willen zien en volmaakte kerken. Voorts ook volmaakte vaders en moeders. Vooral in hen ontdekken we niet graag een vlek of rimpel. Elk liefhebbend kind is geneigd z'n ouders te idealiseren.

Maar helaas!

Iedereen valt tegen. Het is altijd en overal mis. De mooiste vazen vertonen scheuren, en zelfs de beste werken der allerheiligsten zijn een wegwerpelijk kleet. En zo is het ook niet al goud wat er bij Eunice blinkt, ook al was het zuivere goud van het geloof bij haar aanwezig. Daar is om iets te noemen haar huwelijk. Het was Eunice, Joodse van afkomst, verboden met een zoon van Hellas te trouwen. Dat was doodgewoon een "gemengd huwelijk", dat ook in onze tijd wel gemakkelijk gesloten wordt en waar de meesten zo geen been in zien, maar waar Paulus toch later z'n apostolisch veto over uitspreekt: vormt geen ongelijk span met ongelovigen! Wij verbazen ons er toch wel even over, dat Eunice, stammend uit een geslacht, dat zo kennelijk uit het verbond leefde, dit huwelijk heeft aangegaan. Hier komt nog bij, dat waar door deze familie loopt de "goudader" van het ongeveinsd geloof, en het "God liefde Zijn genadeverbond in drie geslachten door dezelfde familie te laten lopen" (Kuyper), het toch op z'n zachtst gesproken vreemd aandoet, dat aan Timotheüs het "*teken en zegel*" van dit verbond is onthouden. Dr B. Wielenga merkt op, dat Eunice dit wellicht heeft nagelaten uit reverentie voor haar man, en als dit zo is, dan zien we 't alweer, hoe op de eerste stap dan de tweede volgt, en er om de "lieve vrede" heel wat geknoeid wordt. Men kan dit Eunice te meer kwalijk nemen, omdat zowel volgens het Joodse recht als de Hellenistische zede de kinderen uit een gemengd huwelijk niet de vader, maar de *moeder* volgden. Het was voor ieder vanzelfsprekend, dat het kind gerekend werd bij het volk waar de moeder bij hoorde! Wanneer Paulus dan ook Timotheüs het teken der besnijdenis geeft, zoals we in Handelingen 16 lezen, dan lag daar stellig ook een duidelijke veroordeling van Eunice en haar huwelijk in opgesloten.

Nu, zo was dat dan.

Het liep in Eunice's leven lang niet allemaal naar de ordinantiën Gods. Het rammelt nog al wat. Wij mochten dit niet verzwijgen. Het heeft geen zin, iemands zonde te verdoezelen en zijn deugden op te hemelen. De Schrift doet dit nooit en nergens.

Niettemin is er behalve schaduw ook veel licht.

Ik kan dit niet beter aanwijzen dan door te citeren wat Dr Wielenga verder schrijft (in: Van Jeruzalem naar Rome, deel II, blz. 213): "Hoevele moeders zoeken voor haar kinderen wel het uitwendig teken des Verbonds, maar verzuimen de opvoeding naar het Woord des Verbonds. Eunice onthield aan haar zoon het *teken*, maar zij voedde hem op in de *zaak*, in de waarheid naar de Schriften".

Zo is het inderdaad!

Want wij vernemen uit Paulus' mond ook dit getuigenis, dat hij, Timotheüs, van *kindsbeen* af

de heilige Schriften gekend heeft, en wie kan hem daarin anders onderwezen hebben dan zijn moeder.

Van kindsbeen af!

De Schrift gebruikt daar een woord voor, dat wijst op zeer prille jeugd. We zouden kunnen vertalen: dat gij van dat ge een zuigeling waart de heilige Schriften gekend hebt. Het onderwijs in Gods Woord is Timotheüs om zo te zeggen met de paplepel ingegeven. Toen de kleine Timotheüs nog niet lezen kon, heeft zijn moeder hem uit de heilige Boeken voorgelezen. Of ze heeft hem met grote eerbied verteld van de grote daden Gods. Eunice was dus profetes. Ze gaf haar kind thuis catechisatie. Ze deed hem opgroeien in het klimaat van het koninkrijk Gods. Ze was er niet tevreden mee, dat *anderen* dit werk ter hand na men, maar ze wilde het zelf doen en ze dééd het zelf..... van kindsbeen af!

Dit is tot beschaming van vele moeders.

Het gebeurt niet zo zelden, dat moeders zich aan de kleding en voeding van haar kinderen alles, aan de opvoeding niets gelegen laten liggen. Daar hebben ze het veel te druk voor, menen ze. O ja, ze vinden het prachtig als de kleinen op de kleuterschool lieve versjes leren. En dat dit werk later voortgezet wordt door meester op school en dominee op de catechisatie. Zo komen er allerlei opvoeders aan te pas, maar de eigenlijke natuurlijke opvoeders blijven op een afstand staan, en zo kan het gebeuren, dat moeder voor haar kind een "vreemde" blijft, en de "vreemde" eigen wordt, en vele kinderen zich later niet meer kunnen herinneren, welke geestelijke invloed nu eigenlijk "van thuis" op hen is uitgegaan.

Van kindsbeen af!

Dat is een van de grondregels voor de christelijke opvoeding naar het verbond Gods. Juist dan is het kinderhart kneedbaar als was. De indrukken die uw kind thuis ontvangt, vergeet het nooit meer. Hier ligt ook een enorme zegen in verborgen. Er zijn er, die pas op later leeftijd met de Schriften in aanraking komen. Ze hebben het van huis uit niet meegekregen. Ze zullen dit zelf altijd als een grote leemte gevoelen. Ze beschouwen zichzelf als krukken en brekebenen, in elk geval als niet geheel volwaardig. Er is een manco dat Biet meer, of uiterst moeilijk, te herstellen is. Met een zekere jaloersheid bemerken ze, dat hun kinderen het veel beter weten dan zij, en ze verbazen er zich soms over, dat jonge mensen de schone kansen laten glippen, die *zij* in hun jeugd nooit gehad hebben.

Het gaat met iemand als Timotheüs, die het voorrecht had Eunice tot moeder te hebben, zo ongemerkt. Als iemand per vliegmachine naar Londen gaat, moet hij de grens passeren, maar dat gaat min of meer vanzelf. Zodra hij in Engeland is, merkt hij wel, dat hij in een ander land is en dat daar een andere taal gesproken wordt, maar op welk moment hij precies in dat andere land kwam, weet hij niet meer. Dat zou Timotheüs met de beste wil van de wereld ook niet meer kunnen zeggen, wanneer hij precies over de grens gekomen was, om burger van het koninkrijk Gods te worden. Maar dat hindert ook niet. Het is belangrijker te weten, dat wij *in* het koninkrijk Gods zijn, dan dat we weten, wannéér we er binnengingen. Timotheüs heeft van kindsbeen af de taal van het koninkrijk Gods horen spreken, en van de jeugd aan de Koning ervan gediend. Dat ging zonder schokken. Het rijk Gods, waar wij "van nature" buiten staan, was voor hem geen "vreemd" land meer, omdat hij van kindsbeen af de Schrift gekend heeft.

Het wil mij voorkomen, dat Paulus, toen hij deze dingen schreef aan Timotheüs, dat gedaan heeft met heilige jaloezie. Dat ongebroken leven van de jeugd aan in de dienst van Jezus Christus, moet voor de apostel een ongemene bekoring gehad hebben. Met hem zelf was dat zo heel anders gegaan. Er is een periode in *zijn* leven geweest, waarin hij meende fel te moeten optreden tegen de naam van Jezus. Hij schrijft later, dat Jezus aan hem verschenen is

als aan een ontijdig geborene. Eigenlijk: als aan een misdracht. Zo'n opzienbarende bekering, die van een vijand een vriend maakt, is helemaal niets om in te roemen. Paulus is van oordeel, dat het zo heel anders en beter gekund had. De tijd dat hij *tegen* Jezus vocht, kan hij nooit meer overdoen en nooit meer goedmaken. In het toch al korte leven was er een heel brok, dat niet voor, maar tegen Jezus Christus geweest was. Verknoeid en verspild!

En Paulus, die als apostel ongetwijfeld meer gearbeid heeft dan iemand anders, zodat ook Timotheüs bij hem ver in de schaduw moest blijven, heeft zich in *dit* opzicht verreweg de *mindere* van Timotheüs gevoeld, dat deze z'n leven onafgebroken in dienst heeft mogen stellen van zijn Heer en Heiland.

En dat heeft Timotheüs voor een groot deel te danken gehad aan zijn vrome moeder Eunice!

Natuurlijk heeft moeder Eunice evenmin als grootmoeder Loïs aan Timotheüs het geloof kunnen geven.

Het geloof blijft altijd een genadegeschenk Gods.

Maar Eunice heeft het instrument in Gods hand mogen en ook willen zijn, om dat geloof in Timotheüs tot ontplooiing en tot ontwikkeling te brengen, en het eenvoudige middel daarvoor was het onderricht in de Schriften, en het spellen van de naam van Jezus voor de oren van haar kind toen het nog nauwelijks lopen kon.

Dit is waarachtige vroomheid.

Vroomheid bestaat niet in buitengewone, maar in gewone dingen. Zo heel eenvoudig met de kinderen uit de (kinder)bijbel lezen, of een verhaal vertellen uit de Bijbelse geschiedenis. En zo de kinderen eerbied bijbrengen voor de *heilige* Schriften en liefde voor Jezus.

Er wordt veel geklaagd over de jeugd, dat ze zo oneerbiedig is, en dat de jongens zo weinig het beeld vertonen van Timotheüs. Ik geloof dat het beter zou zijn, van deze klacht een zelfaanklacht te maken, zodat deze of gene moeder zichzelf gaat verwijten: wat lijkt *ik* toch nog weinig op Eunice!

XXVI. MOEDER-BESTUURSLID

Daar is natuurlijk niets op tegen, dat een moeder ook eens optreedt als bestuurslid, als ze daartoe geroepen wordt en als ze er tijd voor heeft. Toen aan Abraham gevraagd werd bij Mamre, waar Sara was, antwoordde hij: zie, zij is in de tent. Natuurlijk was ze in de tent. Dat was haar domein, en dat sprak voor de aartsvader vanzelf. Ofschoon sommige Sara's best wat meer in de tent konden blijven, is de tijd toch voorbij, dat men haar *uitsluitend* in de tent moest zoeken. Van de vrouw kan een zeer grote invloed ten goede uitgaan niet alleen in haar gezin, maar ook op breder levensterrein, en speciaal in de gemeente. De Here sierde ook de vrouw met eigen gaven, en deze gaven ongebruikt te laten, geschiedt slechts met grote schade voor de kerk zelf.

Hier schuilen echter ook grote gevaren.

Wanneer de vrouw een leidende functie bekleedt, en zich dan niet laat leiden door het *Woord*, maar door hetgeen uit het eigen hart opkomt, dan wordt het bederf van het beste het slechtste.

Dat was het geval met de vrouw, die thans voor het voetlicht treedt, en van wie u het een en ander kunt lezen in de brief die de verhoogde Heiland aan de kerk van Thyatira schreef (Openb. 2: 18-29).

De vrouw, daar bedoeld, was niet de eerste de beste.

Hoe zij precies heette, is niet met zekerheid te zeggen.

In de brief wordt zij aangeduid als "de vrouw Jesabel", wat hetzelfde is als Izebel, maar het is niet waarschijnlijk te achten, dat zij inderdaad zo heette. Immers, aan de naam Izebel, de beruchte vrouw van Achab, waren allerlei duistere herinneringen verbonden, en men zou voor een vrouw met zo'n "slechte naam" in de kerk van Thyatira wel beter op z'n hoede geweest zijn. Het blijkt juist uit de brief, dat men tegenover haar helemaal geen argwaan koesterde. Ze werd integendeel door iedereen geacht en geëerd. Ze fungeerde als "profetes", een soort moeder in Israël, die iedereen met raad en daad bijstond. Zelfs de "engel der gemeente", die wij wel als plaatselijke predikant zullen moeten zien, verdacht haar van niets kwaads. Zij zal van zichzelf wel Engelina of Caecilia of zo geheten hebben, en het is stellig voor de "engel der gemeente" de schrik van z'n leven geweest, toen de Here in deze brief deze "profetes" ineens bij haar ware naam noemde. Het is een waarschuwing: kijk uit uw ogen! Deze vrouw met haar mooie naam en haar mooie woorden is een furie, een duivelin..... gedenk aan de vrouw van

Achab — de vrouw Izebel.

Deze dingen worden nog meer dramatisch, als op goede gronden mag worden aangenomen, dat er in de brief niet gesproken wordt van "de", maar van "uw" vrouw Jesabel! Dan is het maar niet de een of andere willekeurige "zuster der gemeente", maar de vrouw van de dominee zelf. Het kwaad voor de gemeente Thyatira school in de pastorie zelf, en van de dominese ging een funeste invloed uit op haar gezin en op het kerkelijk leven. Het moet voor de pastor van Thyatira haast een slag in zijn gezicht geweest zijn, toen hij vanuit de hemel de boodschap kreeg: engel der gemeente, ge hebt een duivelin in huis, en dat is niemand minder dan uw vrouw zelf!

Bovendien was deze vrouw moeder!

Er is in deze zelfde brief sprake van het oordeel, dat Christus zal brengen over haar, wanneer ze zich niet bekeert van haar goddeloze leer en practijken, en onder die oordelen wordt ook dit genoemd: "en haar kinderen zal Ik de dood doen sterven". Gods oordelen zijn niet

willekeurig. Het zijn geen granaten die onschuldige vrouwen en kinderen treffen. Men mag uit deze oordelen over de kinderen wel concluderen, dat de kinderen "met moeder mee" gingen. Ze hebben zich aan de funeste invloed die van haar uitging, niet onttrokken. Ze hebben het integendeel wel prettig gevonden, wat moeder ze voorhield, want dat strookte helemaal met hun eigen "vlees". Vandaar: "en haar kinderen zal Ik de dood doen sterven".

Moeder, moeder toch, wat strekt uw invloed toch ver, en wat een verantwoordelijke positie!

We zullen nu natuurlijk graag willen weten, wat die moeder-domineesvrouw daar in Thyatira allemaal bedokterde, en in wel opzicht er zulke kwade invloeden van haar uitgingen.

De Heiland schrijft, dat Hij het volgende op haar tegen heeft: dat zij "Mijn knechten verleidt om te hoereren en afgodenoffers te eten".

Met die "knechten" zijn natuurlijk de gemeenteleden van Thyatira bedoeld, en er zit iets roerends en ontroerends in, dat de Here van "Mijn" knechten spreekt. Die vrouw met haar gladde mond is er op uit, van de Here af te troggelen wat van Hem is!

De kwestie waar het om ging in Thyatira, *leek* vrij onschuldig.

In deze stad van purperverkopers (men denke aan Lydia!), leerlooiers, broodbakkers en pottenbakkers, waren tal van gilden of vakbonden ontstaan, om de gemeenschappelijke belangen te beter te kunnen behartigen.

Deze gilden hadden hun *patroons*. Elke vakbond had een soort beschermheilige, een of andere godheid, zoals in Efeze Diana de patrones van de zilversmeden was.

Het lidmaatschap van de bond sloot erkenning van die afgod in.

Dit alleen moest natuurlijk de christenen in Thyatira al weerhouden hebben, lid van zo'n bond te worden, want men moest die "bondsgod" vereren naast "de" Bonds-God, maar misschien heeft men toen ook al het geweten gesust met de redenering, dat de vereniging *neutraal* was, en dat elke "geloofsovertuiging" geëerbiedigd werd.

Dat is een schone *theorie*, maar de *practijk* is anders.

In de praktijk kwamen de "neutraal" georganiseerde "bondelingen" dan ook voor de grootste moeilijkheden te staan. Bij de vergaderingen toch van die "bonden" werden offermaaltijden gehouden ter ere van de "beschermheilige". Dit wordt bedoeld met het "afgodenoffers eten". En het "hoereren" is misschien niet in vleselijke zin bedoeld, maar dit aanzitten aan de dis was toch reeds verlaten en verloochening van de Here, en dus "afhoereren".

Dus géén lid worden?

Dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan!

Lidmaatschap was enerzijds noodzakelijk, vanwege de gemeenschappelijke belangen en de onderlinge hulp. Wie geen lid werd, stond overal naast, en zag z'n zaak kwijnen.

Anderzijds was lidmaatschap een verboden ding wegens het uitgesproken heidens karakter.

Dit was een pijnlijk conflict tussen *beginsel* en *belang*.

Bij dit gedurig terugkerend conflict stelt Gods Woord deze oplossing: het beginsel voorop! Het is òf het een òf het ander. Maar in Thyatira gaf men deze oplossing: het één *èn* het ander! Men zei niet: het beginsel verloochenen (wie zegt dat nu!), maar men dacht dat *belang en beginsel wel met elkaar te combineren waren*.

Men deed daarom de gelukkige vondst, om een verzoening te treffen tussen het Heilig Verbond en de "neutrale bond", en een brug te slaan tussen kerk en wereld, zonder dat

iemand merkte, dat óver die brug de wereld met vliegende vaandels de kerk binnentrok.

Dit is een mooi ding: je eigen begeerte en belangen vasthouden en toch "christen" blijven. Dat hapert eerst wel wat, maar op de lange duur krijg je de smaak te pakken. 't Is een kwestie van routine. En vooral als je dat dan nog kunt beredeneren, dan gaat het helemaal goed. Nu, voor dat laatste zorgde de vrouw uit de pastorie. Ze had daar haar theorie over, een soort "doorbraaksysteem". En toen werd ze direct onder applaus met algemene stemmen tot presidente gekozen van de vakorganisatie. Nu was de weg geëffend. Goed voorbeeld doet goed volgen. En kwaad voorbeeld doet kwaad volgen. Nu ja, als tenslotte Mevrouw van de dominee er een lezing over houdt en er vlak voor is, en die en die ouderlingen zijn ook lid van de neutrale bond, waarom zou *jij* je dan afzijdig houden.

Zo werd aller geweten spoedig gesust.

Er zijn heel wat organisaties tegenwoordig, zowel van mannen als vrouwen, die uw belangstelling vragen, en waarvan men u zegt: hierin kunnen en moeten wij samen gaan. Hier blijft het geloof buiten. En terwille van de propaganda geeft men u — juist *u* — graag een plaatsje achter de bestuurstafel.

Denkt u toch *niet*, dat er ook maar één terrein is, waar het "geloof" buiten blijft. Geloven doe je in de kerk, zegt "men". Geloven doe je in je werk, zegt de Bijbel. Paulus betreft er zelfs het eten en drinken in. Hetzij dat ge eet, hetzij dat ge drinkt, hetzij dat ge iets anders doet, doet het alles ter ere Gods. "Iets anders"..... daar hoort dan toch zeker koken en naaien, landbouw en handel óók bij!

Ik weet niet, hoeveel van mijn lezeressen in zulk soort dingen een "leidende functie" hebben. Maar ik zou allang tevreden zijn, als (wanneer dit niet zo is) er van "moeder de vrouw" eens 'n protest uitging tegen die ellendige sleur van de "neutraliteit". Laten onze moeders niet vergeten, dat ze altijd een leidende functie hebben zodra het betreft de invloed op man en kinderen!

Het zijn vooral de moeders thuis die op de bres moeten staan tegen het grote gevaar van de kerkverwoestende synthesegeest van onze tijd. Om het "belang" (en tegen het beginsel) wordt niet alleen de "neutrale" organisatie aanvaard, maar worden langzamerhand alle tien geboden op wachtgeld gezet.

En wat doen dan de kinderen?

Als vader en moeder slap zijn?

Wel, zij schuiven (Mijn dienstknechten) een voor een aan de tafels der afgoden aan, en de "wereldse" praktijken dringen steeds driester de kring van het verbond binnen.

De geschiedenis van Jesabel zegt zulke ernstige dingen voor het *nageslacht*..... haar *kinderen* zal Ik de dood doen sterven. Niemand zondigt — hetzij door bedrijf of nalatigheid — voor zichzelf alleen. Vele kinderen dragen de lidtekenen van wat hun vaders of moeders deden of.... nalieten!

Horen wij het nog, of horen wij het allang niet meer, als het elke Zondag bij de voorlezing van de wet heet: "Die de ongerechtigheid der vaderen bezoek aan de kinderen"? Maar dan ook: "en Die barmhartigheid doe aan duizenden van hen die Mij liefhebben en Mijn geboden onderhouden".

XXVII. DE KERK ALS MOEDER

We gaan ons nu bezig houden met de laatste moederfiguur die in de Bijbel getekend wordt. Ik bedoel in die merkwaardige "geschiedenis" uit het twaalfde hoofdstuk van de Openbaring van Johannes, welk hoofdstuk men eerst eens rustig voor zichzelf moet lezen, alvorens verder te gaan. Johannes vertelt daar iets van de geweldige strijd tussen "de draak" en "de vrouw". De draak stond eerst tegenover de vrouw, om, zodra deze moeder geworden was, haar kind te verslinden, maar dit gelukte niet, want het kind "werd plotseling weggevoerd naar God en Zijn troon".

Woedend gemaakt door deze mislukte aanval op het *kind*, zint nu de draak er op, de vrouw zelf te achtervolgen en zo mogelijk te doden, en van haar vlucht naar de woestijn, de listige poging van de draak haar te doen omkomen, en de genadige bijstand des Heren, vertelt dan de rest van dit hoofdstuk.

Het is voor de Bijbellezer, die enigszins bekend is met de beeldrijke taal van de "Openbaring", niet zo moeilijk, aan de weet te komen wat hier bedoeld is.

De draak, ook wel de oude slang geheten, herkennen we direct al van de eerste bladzijde uit de Bijbel, het is de duivel zelf.

En de vrouw is, niet alleen hier, maar ook meermalen elders in de Schrift, beeld van de *kerk*. Zij treedt in de wereld niet op als een geharnast ridder, maar als een weerloze, zwakke vrouw.

En deze strijd tussen de draak en de vrouw en de aanval op haar kind, brengt ons dus direct midden in de grote oorlog, reeds in 't paradijs aangekondigd, de "vijandschap" die gezet is tussen vrouwenzaad en slangenzaad.

Als eerste phase van de strijd meldt Johannes ons, dat de draak (duivel) tegenover de vrouw (kerk) stond, de vrouw, die op het punt stond moeder te worden. Duidelijk laat Johannes dus voelen, dat het dit "beest" om het "kind" te doen was.

Herinneren we ons nu, dat Christus in Israël besloten was als een kind in de moederschoot, dat heel de Oud-Testamentische kerk zwanger was van Messiasverwachting, dan herkennen we in dat "kind" terstond het "heilig Kind Jezus".

Van het paradijs af heeft de Satan gepoogd de geboorte van dit Kind te verhinderen. Elk ogenblik zien we de draak tegenover de vrouw staan. Denkt u maar eens aan Egypte, als alle jongetjes in de Nijl moeten worden geworpen, of aan de strijd van Haman en Mordechai — twee pogingen om Israël als volk uit te roeien en de geboorte van Christus te verhinderen. Twee pogingen van de vele.

Johannes zwijgt in dit hoofdstuk over al deze spannende momenten in de strijd.

Hij stipt alleen de geboorte van Christus Zelf aan: "en zij baarde een mannelijke zoon". Dit is Bethlehem. En weer is de draak er, om zo mogelijk het "kind", nu 't er eenmaal is, te verslinden: de kindermoord van Bethlehem!

Met grote vaart springt Johannes dan ineens van Bethlehem over naar de hemelvaart..... "en haar kind werd plotseling weggevoerd naar God en Zijn troon".

Het is de Satan dus niet gelukt, de vrouw haar kind, d.w.z. Christus aan de kerk, te ontroven.

Welnu, dan zal hij nú proberen, de kerk aan Christus te ontroven, want nu gaat hij de *vrouw* achtervolgen.

De Satan achtervolgt deze vrouw niet als vrouw, maar speciaal *als moeder*. Johannes voegt er nadrukkelijk aan toe: "de vrouw die het kind geboord had" (Openb. 12:13). Die laatste

mededeling is geen overbodige herhaling. Hier wordt de diepste grond blootgelegd, waaróm de Satan die vrouw haat en achtervolgt.

Het is om de Christus.

Het is om dat heilig Kind Jezus.

Het is omdat deze vrouw daar de *moeder* van is.

Ik kan u de *liefde* van een moeder tot haar kind niet beschrijven. Ik kan alleen zeggen, dat ze sterk is als de dood. Het is een liefde waarvoor *niets te veel is*, en die *bereid is tot elk offer*.

Nu, zoals een moeder vol is van haar kind, dat ze gedragen heeft, zo is de kerk vol van Jezus. Voor Hem heeft ze *alles* over. En het is juist die *liefde*, die de toorn van de duivel gaande maakt. De duivel kan niet tegen liefde. Hij *haat* de verknochtheid van de kerk aan haar Heiland!

Hiermee is nog niet *alles* gezegd.

Niet slechts de Oud-Testamentische kerk is "moeder" van het Kind Jezus..... ook de Nieuw-Testamentische kerk blijft *moeder*.

Niet op het Kerstfeest, maar op het Pinksterfeest wordt de kerk echt..... moeder! Zij is de schoot der toekomst.

Bevrucht door de Heilige Geest, brengt zij zonen en dochteren voort, die profeteren. Zij breekt uit in menigte. Zij is "ons aller moeder". Uit haar schoot komen de tallozen voort, die de aarde vervullen met Gods lof en die de hemel zullen bevolken als een schare, die niemand tellen kan.

En het is alweer dit moederschap, deze vruchtbaarheid der kerk, die de draak als zijn grote bedreiging voelt en die hem met hete grimmigheid vervult.

En nu kunnen wij ons slechts schamen! Want dit is de schrikkelijke nood van ons leven: niet dat alles zo bar slecht gaat, maar dat de *kerk geen moeder meer wil zijn*.

Of wilt u soms beweren, dat wij Jezus nog even lief hebben als de moeder uit de "Openbaring" haar kind? En zoals *elke* moeder haar kind liefheeft, voor hetwelk niets haar te veel is?

Eerlijk gezegd, *alles* is ons te veel!

We gaan op z'n best nog "trouw" naar de kerk, maar daarmee is onze "godsdienst" vrijwel uitgeput. Dan hebben we al weer heel wat gedaan, en dan gaan we maar weer ploeteren om ons zielig bestaantje op de been te houden, en we willen na een slordig leven dan nog wel door Jezus "bemoederd" worden — veilig in Jezus' armen —, maar om Hem lief te hebben, zoals een moeder haar kind, en voor Hem alles over te hebben, nee, dat liever niet!

De kerk moeder?

Wilt u soms beweren dat de kerk nog de vruchtbare Pinksterschoot heeft, die zonen en dochteren voortbrengt om te profeteren? Dat ze een goede baan krijgen, onze jongens en meisjes, interesseert ons veel meer dan dat ze profeteren. U moet heus niet denken, dat ik de zoveel duizend jongens en meisjes vergeet die geregeld naar de Bondsdagen tijken. Maar ik vergeet evenmin de zeventig duizend jonge mensen, die *elke Zondag* de stadions bij de voetbalwedstrijden bezoeken. Zijn dat geen kinderen van ons volk? Hebben wij daar niets mee te maken? Gaat de moederlijke bewogenheid der kerk uit naar al die jongens?

De kerk moeder?

Laten we eerlijk wezen: het beeld uit Openbaring 12 klopt niet meer op de werkelijkheid. Daar was de kerk zwoegende, strijdende, bezige moeder. Nu is de kerk dame geworden, mevrouw zagezegd. Ze neemt eenvoudig een meisje voor dag en nacht om al die dingetjes op te knappen in huis — het huis des Heren! Daar heeft *zij* geen tijd meer voor.

En wat wilt u van de duivel, dat beest vertellen? Als u hem goed in de ogen kijkt, ziet hij er allervriendelijkst uit. De duivel kwispelt met z'n staart. Hij heeft het toch zo goed naar z'n zin tegenwoordig. Want een kerk die geen moeder meer is, en die niet meer belijdt: Zie, ik en de kinderen die Gij mij gegeven hebt, zo'n kerk, zeg ik, haat de draak niet, maar heeft hij lief.

Een os kent zijn eigenaar en een ezel de krib van zijn meester. Een leeuwint vecht voor haar jongen, en een hen voor haar kuikens, maar..... mijn volk verstaat niet!

Tenzij de kerk weer *moeder* wil zijn!

Dan groeit uit een zwakke, kwetsbare, weerloze vrouw een moeder, waar de draken bang voor zijn. Want de zwakheid van de vrouw wordt verslonden door de sterke liefde van de moeder. Past op, draken en allerlei gespuis, past op voor de vervaarlijke moederliefde der kerk. Schroeit aan de vlam van haar gebeden uw vleugels niet!